

ธรรมทั่วไป

1.)	ชั้น 5	หน้า	3
2.)	อายตนะ 12	หน้า	5
3.)	เวลายามสูตร : เปรียบเทียบผลบุญชนิดต่างๆ	หน้า	6
4.)	เกณท์วิจิตรพระธรรมวินัย	หน้า	8
5.)	ทางสายกลาง ที่พระพุทธเจ้าทรงสอน	หน้า	10
6.)	เป้าหมายของผู้ถือพรหมจรรย์ 5 จำพวก	หน้า	12
7.)	มงคลในพระพุทธศาสนา	หน้า	15
8.)	ปัจจุสมุปปบาท	หน้า	17
9.)	เวลาที่เป็นฤกษ์ดี	หน้า	21
10.)	วัตรอันงามของพระอรหันต์	หน้า	23
11.)	พุทธทำนาย 16 ข้อ	หน้า	25
12.)	พุทธทำนายข้อที่ 1	หน้า	27
13.)	พุทธทำนายข้อที่ 2	หน้า	28
14.)	พุทธทำนายข้อที่ 3	หน้า	28
15.)	พุทธทำนายข้อที่ 4	หน้า	29
16.)	พุทธทำนายข้อที่ 5	หน้า	30
17.)	พุทธทำนายข้อที่ 6	หน้า	30
18.)	พุทธทำนายข้อที่ 7	หน้า	31
19.)	พุทธทำนายข้อที่ 8	หน้า	31
20.)	พุทธทำนายข้อที่ 9	หน้า	32
21.)	พุทธทำนายข้อที่ 10	หน้า	32
22.)	พุทธทำนายข้อที่ 11	หน้า	33
23.)	พุทธทำนายข้อที่ 12	หน้า	34
24.)	พุทธทำนายข้อที่ 13	หน้า	35
25.)	พุทธทำนายข้อที่ 14	หน้า	36
26.)	พุทธทำนายข้อที่ 15	หน้า	36
27.)	พุทธทำนายข้อที่ 16	หน้า	37
28.)	ภพภูมิในพระพุทธศาสนา	หน้า	38

29.)	ธรรมเปรียบเทียบเหมือนแพ	หน้า	40
30.)	อกุศลกรรมบถ 10	หน้า	42
31.)	คำสอนเซ็นที่นำสนใจ	หน้า	43
32.)	คำสอนเซ็นที่นำสนใจ (2)	หน้า	44
33.)	คำสอนเซ็นที่นำสนใจ (3)	หน้า	45
34.)	เรื่องนรกที่มีในพระไตรปิฎก	หน้า	47
35.)	เรื่องของการเกิดใหม่	หน้า	50
36.)	อุปกิเลส 16	หน้า	53
37.)	วิธีแก้ความโกรธ	หน้า	54
38.)	เมื่อถูกตำว่าด้วยคำไม่ดี	หน้า	57
39.)	ผู้ได้ชื่อว่ามีปรกติดอยู่ผู้เดียว	หน้า	59
40.)	เรื่องเกี่ยวกับพระศรีอารย	หน้า	60
41.)	โรคทางกายกับโรคทางใจ	หน้า	65
42.)	โทษของความโกรธ	หน้า	67
43.)	ปริญญาของพระพุทธานุชา	หน้า	70
44.)	ชั้น 5 (เพิ่มเติม)	หน้า	71
45.)	การกล่าวต่อพระอรหันต์	หน้า	72
46.)	ชั้น 5 (เพิ่มเติม 2)	หน้า	74
47.)	คนชอบจับผิดผู้อื่นไม่เจริญในธรรม	หน้า	76
48.)	พระอรหันต์ยังถูกนิทาน	หน้า	77
49.)	การแสดงธรรมที่ไม่ยกตน และไม่ข่มผู้อื่น	หน้า	79
50.)	ภรรยา 7 จำพวก	หน้า	81
51.)	บุพกรรมของพระพุทธเจ้า	หน้า	83
52.)	ระงับความเศร้าโศกถึงคนตาย	หน้า	85
53.)	ทิศ 6 : ข้อควรปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ	หน้า	88
54.)	ผลต่อเนื่องจากตัณหา	หน้า	91
55.)	เหตุแห่งความเกียจคร้าน	หน้า	92

ขั้นที่ 5

สรรพสิ่งทั้งหลายในอนันตจักรวาลนั้น แยกประเภทได้เป็น **3 ส่วน** (ดูแผนผังในหน้า 4 ประกอบ) คือ

- 1.) ส่วนที่เป็น**วัตถุทั้งหลาย** ได้แก่ สสารทั้งหลาย แสง สีทั้งหลาย เสียง กลิ่น รส ความเย็น ความร้อน ความอ่อน ความแข็ง ความหย่อน ความตึง อากาศเคลื่อนไหวของสิ่งต่างๆ ช่องว่างต่างๆ อากาศ ดิน น้ำ ไฟ ลม สภาพแห่งความเป็นหญิง เป็นชาย เนื้อสมองและระบบของเส้นประสาททั้งหลาย อันเป็นฐานให้จิตเกิด รวมทั้งอาการแห่งความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ เสื่อมไป ดับไปของวัตถุทั้งหลายด้วย

ซึ่งรวมเรียกว่า**รูปขั้นที่ (ขั้นที่ = กอง หมวด หมู่)**

- 2.) ส่วนที่เป็น**ความรู้สึกนึกคิด และความคิดทั้งหลาย** รวมเรียกว่า**นามขั้นที่** แยกได้ **4 ชนิด**คือ

2.1) เวทนาขั้นที่ คือความรู้สึกเป็นสุขทางกาย ทุกข์ทางกาย โสมนัส (สุขทางใจ) โทมนัส (ทุกข์ทางใจ) อุเบกขา หรือ อุทุกขมสุขเวทนา (เป็นกลางๆ ไม่สุขไม่ทุกข์)

2.2) สัญญาขั้นที่ คือความจำได้หมายรู้ในสิ่งต่างๆ คือส่วนที่ทำหน้าที่ในการจำนั่นเอง (ไม่ใช่เนื้อสมอง แต่เป็นส่วนของการรู้สึกนึกคิด เนื้อสมองนั้นจัดเป็นรูปขั้นที่ เนื้อสมองเป็นเหมือนสำนักงาน ส่วนนามขั้นที่ทั้งหลายเหมือนผู้ที่ทำงานในสำนักงานนั้น)

2.3) สังขารขั้นที่ คือส่วนที่ปรุงแต่งจิต คือสภาพที่ปรากฏของจิตนั่นเอง เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทาน(สภาพของจิตที่สละสิ่งต่างๆ ออกไป) ความเมตตา กรุณา มุทิตา สมาธิ ความฟุ้งซ่าน ความหดหู่ที่ถ้อย ความง่วง ความละเอียด ความเกรงกลัว ความไม่ละเอียด ความไม่เกรงกลัว เจตนาในการทำสิ่งต่างๆ ความลังเลสงสัย ความมั่นใจ ความเยอหยิ่งถือตัว ความเพียร ปิติ ความยินดีพอใจ ความอิจฉา ความตระหนี่ ศรัทธา สติ ปัญญา การคิด การตรึกตรอง

2.4) วิญญาณขั้นที่ หรือ จิต คือผู้ที่รับรู้สิ่งทั้งปวง คือรับรู้ความรู้สึกต่างๆ ตั้งแต่ ข้อ 2.1 จนถึง ข้อ 2.3 และเป็นผู้รับรู้ถึงส่วนที่เป็นรูปขั้นที่ทั้งหลายด้วย อันได้แก่เป็นผู้รับรู้สิ่งทั้งหลายที่มากกระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย นั่นเอง รวมถึงเป็นผู้รับรู้ในสภาวะแห่งนิพพานด้วย

- 3.) **นิพพาน** คือสภาวะที่พ้นจากรูปขั้นที่และนามขั้นที่ทั้งปวง หรือสภาวะจิตที่พ้นจากความยึดมั่นผูกพันในสิ่งทั้งปวง รวมถึงไม่ยึดมั่นในนิพพานด้วย

นิพพาน = นิ + วาน (ในภาษาบาลีนั้น ว. กับ พ. ใช้แทนกันได้ วาน จึงเท่ากับ พาน)

นิ = พ้น

วาน = สิ่งที่เกี่ยวข้องไว้ ได้แก่ **ตัณหา**คือความทะยานอยาก และ**อุปาทาน**คือความยึดมั่นถือมั่นนั่นเอง

นิพาน หรือ **นิพพาน** แปลตามตัวจึงหมายถึงความพ้นจากเครื่องเกี่ยวโยง (ตัณหาและอุปาทาน) นั้นเอง

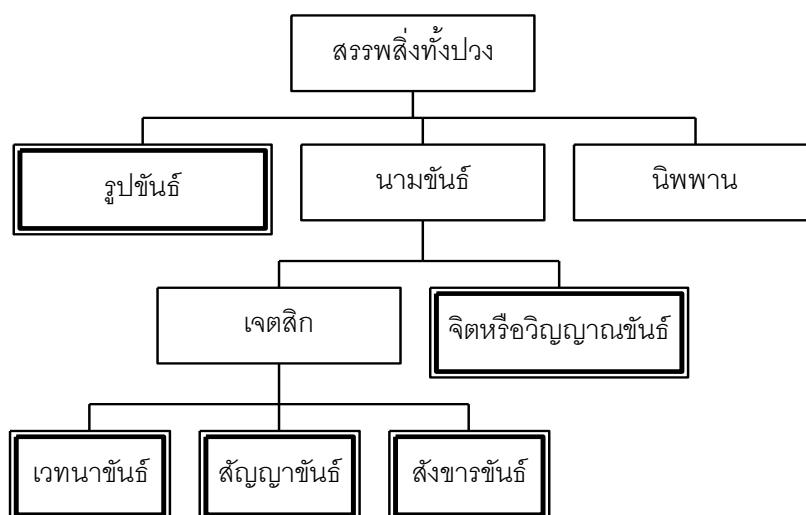
สรุปแล้ว**ขั้นที่ 5** ประกอบด้วย

- 1.) รูปขั้นที่
- 2.) เวทนาขั้นที่
- 3.) สัญญาขั้นที่
- 4.) สังขารขั้นที่
- 5.) วิญญาณขั้นที่

โดยที่**เวทนาขั้นที่** **สัญญาขั้นที่** **สังขารขั้นที่**รวมเรียกว่า**เจตสิก** ซึ่งแปลว่าเป็นสิ่งที่เกิดร่วมกับจิตเสมอ (ในภาษาบาลีนั้นสระ อี กับสระ เอ ใช้แทนกันได้ เจต จึงเท่ากับ จิต นั้นเอง) คือ**จิตและเจตสิกจะเกิดและดับพร้อมกันเสมอ** จะแยกกันเกิดไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกันอยู่ เพียงแต่ว่าตอนนั้นนามขั้นที่ตัวไหน จะแสดงตัวเด่นกว่าตัวอื่นเท่านั้นเอง

ธัมมโชติ

21 พฤศจิกายน 2543

อายตนะ 12

อายตนะ ตามศัพท์แปลว่า **เขต** หรือ **แดน** หมายถึงเป็นที่ต่อ ที่บรรจบ ที่ประชุมกัน ทำให้เกิดการรับรู้ในสิ่งต่างๆ แบ่งเป็น 6 คู่ หรือ 12 ชนิด คือ

คู่ที่ 1 **จักขายตนะ** (ประสาทตา) กับ **รูปายตนะ** (แสง สี ที่มากระทบตาให้เห็นเป็นภาพต่างๆ)

คู่ที่ 2 **โสตายตนะ** (ประสาทหู) กับ **สัททายตนะ** (เสียงต่างๆ)

คู่ที่ 3 **ฆานายตนะ** (ประสาทรับกลิ่น) กับ **คันธายตนะ** (กลิ่นต่างๆ)

คู่ที่ 4 **ชีวนายตนะ** (ประสาทรับรส) กับ **รสายตนะ** (รสต่างๆ)

คู่ที่ 5 **กายายตนะ** (ประสาทตามผิวหนัง) กับ **โณภูมัยตนะ** (ความเย็น ร้อน อ่อน แข็งต่างๆ ที่กระทบกาย)

คู่ที่ 6 **มนายตนะ** (จิต ซึ่งเป็นผู้สัมผัสกับความคิด) กับ **ธัมมายตนะ** (ความคิด ความรู้สึกต่างๆ)

*** คำว่าประสาทตา ... จนถึง ... ประสาทตามผิวหนัง ในที่นี้หมายถึงระบบของเส้นประสาท ซึ่งเป็นส่วนของร่างกายจริงๆ ไม่ใช่ความรู้สึกที่เกิดขึ้น ณ จุดของประสาทส่วนนั้นๆ ซึ่งเป็นส่วนของจิตใจ ***

โดยที่ จักขายตนะ โสตายตนะ ฆานายตนะ ชีวนายตนะ กายายตนะ มนายตนะ รวมเรียกว่า **อายตนะภายใน 6**

ส่วนที่เหลือคือ รูปายตนะ สัททายตนะ คันธายตนะ รสายตนะ โณภูมัยตนะ ธัมมายตนะ รวมเรียกว่า **อายตนะภายนอก 6**

การรับรู้ต่างๆ จะเกิดขึ้นได้ เมื่ออายตนะภายนอกมากระทบกับอายตนะภายในที่เหมาะสมกันเป็นคู่ๆ ทำให้เกิดการรับรู้ทางทวาร หรืออวัยวะนั้นๆ ขึ้น เช่น เมื่อรูปายตนะ คือ แสง สีต่างๆ ซึ่งสะท้อนมาจากผิวของวัตถุใดๆ มากระทบกับจักขายตนะ คือประสาทตา ซึ่งอยู่ที่เรตินา (จอรับภาพในกระบอกตา) ก็เกิดจักขุวิญญาณ (จิตที่ทำหน้าที่ในการเห็นภาพของวัตถุนั้น) ขึ้นที่จักขายตนะนั้น การเห็นภาพของวัตถุนั้นก็เกิดขึ้น โดยที่จักขุวิญญาณนั้นเป็นผู้เห็น

จากนั้นธัมมายตนะ คือความคิดต่างๆ (เกี่ยวกับวัตถุที่เห็นนั้น) ก็เกิดตามมาโดยมีมนายตนะ คือจิตเป็นผู้คิดหรือรับรู้ความคิดนั้นๆ

การเกิดขึ้นของจิตตลอดกระบวนการที่กล่าวมานี้ มีเพียงจักขุวิญญาณเท่านั้นที่เกิดขึ้นที่จักขุประสาท ส่วนจิตอื่นนอกนั้นจะเกิดขึ้นที่ทวารัตถุ คือบริเวณที่ความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น ซึ่งปกติก็จะเป็นที่สมอง (ส่วนจะเป็นที่ใดได้บ้างนั้น ผู้ที่ทำการมฐาน โดยเฉพาะวิปัสสนากกรรมฐาน เมื่อปฏิบัติไปถึงขั้นหนึ่งแล้วจะรู้ได้เอง)

ปรากฏการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้นหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามทวาร หรืออวัยวะที่ทำหน้าที่ในการรับรู้ต่างๆ ตลอดเวลาไม่หยุดหย่อน โดยมีจักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ กายวิญญาณ เกิดขึ้นที่จักขายตนะ โสตายตนะ ฆานายตนะ ชิวหายตนะ กายายตนะตามลำดับ ทำให้เกิดการมองเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การรู้สัมผัสทางกาย

อันเป็นผลให้เกิดความคิดที่เป็นกุศล อกุศล หรือเป็นกลางๆ ต่างๆ (อัมมายนะ) ตามมา โดยมีมนายตนะ คือจิตเป็นผู้คิดหรือรับรู้ความคิดนั้นๆ โดยมีฐานปฏิบัติการอยู่ที่ททยวัตถุ ตามที่กล่าวไปแล้ว (นอกจากจักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ ชิวหาวิญญาณ และกายวิญญาณแล้ว จิตอื่นทั้งหมดจะเกิดที่ททยวัตถุทั้งสิ้น)

อัมมโชติ

22 พฤศจิกายน 2543

เวลามสูตร : เปรียบเทียบผลบุญชนิดต่างๆ

ที่มา : พระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตก-อัฐก-นวกนิบาต

เนื่องจากเวลามสูตรนี้ เป็นพระสูตรที่มีเนื้อหาบางตอนที่เข้าใจได้ค่อนข้างยาก ผู้ดำเนินการจึงได้ทำการสรุป โดยนำเอาเนื้อหาที่สำคัญมาจัดเรียงแยกเป็นข้อๆ เพื่อให้ง่ายในการทำความเข้าใจ ดังนี้

พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ณ พระวิหารเชตวัน ใกล้พระนครสาวัตถี แคว้นโกศล ถึงผลบุญที่เกิดขึ้น จากการทำบุญประเภทต่างๆ ตั้งแต่การให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา (คำว่าบุญนั้นคือการชำระจิตใจให้ผ่องใสจากกิเลส มีหลายวิธี ไม่ใช่เฉพาะการให้ทานเท่านั้น) ว่าอย่างไรให้บุญมาก/น้อย แตกต่างกันอย่างไรมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

พระพุทธเจ้าตรัสว่า : บุคคลให้ทานอันเศร้าหมอง หรือประณีตก็ตาม (ในที่นี้หมายถึงการให้ของที่มีราคาถูกมีสภาพไม่น่าดู หรือของที่มีราคาแพงประณีตสวยงาม เพราะในตอนนั้นท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีประสบภัยพิบัติหลายอย่าง ทำให้ฐานะยากจนลง ไม่สามารถทำบุญด้วยอาหารชั้นดีได้อย่างเมื่อก่อน ทำได้แค่เพียงปลายข้าวกับน้ำผักดองเท่านั้น) แต่ให้ทานนั้นด้วยความเคารพ ทำความนบนอบให้ ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่ไม่เหลือ เชื้อกรรมและผลของกรรม ย่อมได้ผลบุญมาก

และได้ทรงแจกแจงรายละเอียดของผลบุญจากการทำบุญชนิดต่างๆ ไว้ดังนี้

- การให้ทานโสตาบันท่านเดียว ได้ผลบุญมากกว่าให้ทานแก่ปุถุชนจำนวนมาก
- การให้ทานโสตาบัน 100 ท่าน ได้ผลบุญมากกว่าให้ทานโสตาบันท่านเดียว
- การให้ทานสกทาคามีบุคคลท่านเดียว ได้ผลบุญมากกว่าให้ทานโสตาบัน 100 ท่าน

- การให้ทาน**สกทาคามีบุคคล 100** ท่าน ได้ผลบุญมากกว่าให้ทาน**สกทาคามีบุคคล**ท่านเดียว
- การให้ทาน**อนาคามีบุคคล**ท่านเดียว ได้ผลบุญมากกว่าให้ทาน**สกทาคามีบุคคล 100** ท่าน
- การให้ทาน**อนาคามีบุคคล 100** ท่าน ได้ผลบุญมากกว่าให้ทาน**อนาคามีบุคคล**ท่านเดียว
- การให้ทาน**พระอรหันต์**ท่านเดียว ได้ผลบุญมากกว่าให้ทาน**อนาคามีบุคคล 100** ท่าน
- การให้ทาน**พระอรหันต์ 100** ท่าน ได้ผลบุญมากกว่าให้ทาน**พระอรหันต์**ท่านเดียว
- การให้ทาน**พระปัจเจกพุทธเจ้า**พระองค์เดียว ได้ผลบุญมากกว่าให้ทาน**พระอรหันต์ 100** ท่าน
- การให้ทาน**พระปัจเจกพุทธเจ้า 100** พระองค์ ได้ผลบุญมากกว่าให้ทาน**พระปัจเจกพุทธเจ้า**พระองค์เดียว
- การให้ทาน**พระสัมพันธัญญะ**พระองค์เดียว ได้ผลบุญมากกว่าให้ทาน**พระปัจเจกพุทธเจ้า 100** พระองค์
- การให้ทาน**ภิกษุสงฆ์**มีพระพุทธรูปเป็นประมุข (สังฆทาน - การให้ทานโดยไม่ได้เจาะจงว่าต้องเป็นภิกษุรูปนั้นรูปนี้) ได้ผลบุญมากกว่าให้ทาน**พระสัมพันธัญญะ**
- การ**สร้าง**วิหารถวายสงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง 4 (ให้โดยไม่ได้เจาะจงผู้รับว่าต้องเป็นภิกษุรูปนั้นรูปนี้) ได้ผลบุญมากกว่าให้ทาน**ภิกษุสงฆ์**มีพระพุทธรูปเป็นประมุข
- การที่บุคคล**มีจิตเลื่อมใส**ในพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะ ได้ผลบุญมากกว่า การ**สร้าง**วิหารถวายสงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง 4
- การ**รักษาศีล 5** ได้ผลบุญมากกว่าการที่บุคคล**มีจิตเลื่อมใส**ในพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะ
- การ**เจริญเมตตาจิต** (เป็นการทำสมาธิรูปแบบหนึ่ง) แม้เพียงเวลาสุดดมของหอม ได้ผลบุญมากกว่าการ**รักษาศีล 5**
- การ**เจริญอนิจจังสัญญา**แม้เพียงลัดนิ้วมือ (การเจริญอนิจจังสัญญาคือการพิจารณาถึงความไม่เที่ยง ซึ่งเป็นการเจริญ**วิปัสสนา**อย่างหนึ่ง เพียงลัดนิ้วมือคือเพียงเท่าเวลาที่ลัดนิ้วมือ 1 ครั้ง) ได้ผลบุญมากกว่าการ**เจริญเมตตาจิต**แม้เพียงเวลาสุดดมของหอม

หมายเหตุ

พระพุทธรูปมี 2 ประเภทคือ

- 1.) **พระปัจเจกพุทธเจ้า** - ตรัสรู้สังขารธรรมได้เองโดยไม่ได้ฟังคำสอนจากใคร แต่สอนผู้อื่นให้รู้ตามไม่ได้ จะอุบัติขึ้นในช่วงที่โลกว่างเปล่าจากศาสนา
- 2.) **พระสัมพันธัญญะ** - ตรัสรู้สังขารธรรมได้เองโดยไม่ได้ฟังคำสอนจากใคร และสามารถสอนผู้อื่นให้รู้ตามได้ด้วย เช่น พระพุทธรูปที่เรารู้จักกันทั่วไป

ข้อสังเกต

- การเจริญวิปัสสนาจะได้บุญมากกว่าอย่างอื่น เพราะเป็นการฟอกจิตให้หมดจดจากกิเลสได้มากที่สุด ซึ่งถ้าทำได้ถึงขั้นสูงก็จะทำลายกิเลสได้อย่างถาวร และเมื่อบรรลุเป็นพระอรหันต์ก็จะเป็นบุญขั้นสูงที่สุด
- การทำสมาธิจะได้บุญรองลงมา เพราะเป็นการกั้นจิตจากนิรวณได้ทราบเท่าที่สมาธิยังอยู่ (ดูเรื่อง **นิรวณ 5 และวิธีแก้ไข** ในหมวดสมถกรรมฐาน (สมาธิ) ประกอบ)
- การรักษาศีลจะได้บุญรองจากการทำสมาธิ เพราะเป็นการขัดเกลาจิตจากกิเลสขั้นหยาบ คือการล้างละเมียดทางกายและทางวาจา
- การมีจิตเลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะ คือการหันมานับถือพระพุทธศาสนา ให้ผลบุญมากเพราะเป็นการหันมารับเอาความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาจิตด้วยวิธีการทั้งปวง
- การให้ทานแก่สงฆ์ (สังฆทาน) จะได้บุญมากกว่าการให้ทานแบบเจาะจงตัวผู้รับ เพราะใจเปิดกว้างกว่า (ต้องไม่เจาะจงตัวผู้รับด้วยใจที่แท้จริงถึงจะได้บุญมาก)
- การให้ทานแบบเจาะจงตัวผู้รับนั้น จะให้ผลบุญลดหลั่นกันไปตามขั้นของ **ความบริสุทธิ์ของจิต** ของผู้รับ (ดูเรื่อง **อริยบุคคล 8 ประเภท** ในหมวดวิปัสสนา (ปัญญา) ประกอบ)

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

29 พฤศจิกายน 2543

เกณฑ์วินิจฉัยพระธรรมวินัย

ยิ่งศาสนามีอายุยืนนานมากขึ้นเท่าใด โอกาสที่คำสอนจะถูกบิดเบือนก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น พระพุทธเจ้าทรงเล็งเห็นถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นนี้ จึงได้ทรงประทานหลักเกณฑ์เพื่อใช้ตัดสิน ว่าอะไรคือคำสอนที่แท้จริงของพระองค์ และอะไรคือสิ่งที่ถูกบิดเบือน หรือสอดแทรกเข้ามา ดังปรากฏใน **พระไตรปิฎก หมวดวินัยปิฎก จุลลวรรค ภาค ๒** ดังนี้

ลักษณะวินิจฉัยพระธรรมวินัย

[๕๒๓] ครั้งนั้น พระมหาปชาบดีโคตมี เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคม ได้ยืน ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลว่า ขอประทานพระวโรกาส พระพุทธเจ้าข้า ขอพระผู้มีพระภาคโปรดแสดงธรรมโดยย่อที่หม่อมฉันฟังธรรมของพระผู้มีพระภาคแล้ว เป็นผู้เดียวจะฟังหลักออก ไม่ประมาณ มีความเพียร มีตนส่งไปอยู่

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรโคตมี เธอพึงรู้ธรรมเหล่านี้ว่า

- ธรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อ**ความกำหนด** ไม่ใช่เพื่อคลายความกำหนด
- เป็นไปเพื่อ**ความประกอบ** ไม่ใช่เพื่อความพราว
- เป็นไปเพื่อ**ความสะสม** ไม่ใช่เพื่อความไม่สะสม
- เป็นไปเพื่อ**ความมักมาก** ไม่ใช่เพื่อความมักน้อย
- เป็นไปเพื่อ**ความไม่สันโดษ** ไม่ใช่เพื่อความสันโดษ
- เป็นไปเพื่อ**ความคลุกคลีด้วยหมู่** ไม่ใช่เพื่อความสงัด
- เป็นไปเพื่อ**ความเกียจคร้าน** ไม่ใช่เพื่อปรารภความเพียร
- เป็นไปเพื่อ**ความเลี้ยงยาก** ไม่ใช่เพื่อความเลี้ยงง่าย

ดูกรโคตมี เธอพึงทรงจำธรรมเหล่านั้นไว้โดยส่วนเดียวว่า **นั่นไม่ใช่ธรรม นั่นไม่ใช่วินัย นั่นไม่ใช่สัตตศาสน์** (ไม่ใช่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า - ภัมมโชติ)

ดูกรโคตมี อนึ่ง เธอพึงรู้ธรรมเหล่านี้ว่า

- ธรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อ**ความคลายกำหนด** ไม่ใช่เพื่อมีความกำหนด
- เป็นไปเพื่อ**ความพราว** ไม่ใช่เพื่อความประกอบ
- เป็นไปเพื่อ**ความไม่สะสม** ไม่ใช่เพื่อความสะสม
- เป็นไปเพื่อ**ความมักน้อย** ไม่ใช่เพื่อความมักมาก
- เป็นไปเพื่อ**ความสันโดษ** ไม่ใช่เพื่อความไม่สันโดษ
- เป็นไปเพื่อ**ความสงัด** ไม่ใช่เพื่อความคลุกคลีด้วยหมู่
- เป็นไปเพื่อ**ปรารภความเพียร** ไม่ใช่เพื่อความเกียจคร้าน
- เป็นไปเพื่อ**ความเลี้ยงง่าย** ไม่ใช่เพื่อความเลี้ยงยาก

ดูกรโคตมี เธอพึงทรงจำธรรมเหล่านั้นไว้โดยส่วนเดียวว่า **นั่นเป็นธรรม นั่นเป็นวินัย นั่นเป็นสัตตศาสน์** ฯ (เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า - ภัมมโชติ)

ผู้รวบรวม

ภัมมโชติ

5 ธันวาคม 2543

ทางสายกลางที่พระพุทธเจ้าทรงสอน

ในสมัยโบราณ ก่อนที่เจ้าชายสิทธัตถะจะทรงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้น มีเจ้าลัทธิต่างๆ อยู่เป็นจำนวนมาก เจ้าลัทธิเหล่านั้น ต่างก็สอนแนวทางปฏิบัติเพื่อการพ้นทุกข์แตกต่างกันไป ตามความเชื่อของตน ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น **2** แนวทางคือ

- 1.) **อัสติกมถานุโยค** คือใช้วิธีการทรมานร่างกายของตนเองด้วยวิธีการต่างๆ โดยมีความเชื่อว่า เมื่อได้รับความทุกข์จนถึงที่สุดแล้ว ก็จะสามารถพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงไปได้เอง หรือจะเข้าถึงความบริสุทธิ์ไปได้เอง การปฏิบัติแนวนี้มีหลายรูปแบบ เช่น การอดอาหาร การไว้เล็บยาว การย่นขาเดียว การไม่นุ่งผ้า ที่เรียกว่า**อเจลกะ** การใช้ชีวิตและทำทางต่างๆ เหมือนวัว ที่เรียกว่า**โควัตร** การใช้ชีวิตและทำทางต่างๆ เหมือนสุนัข ที่เรียกว่า**สุนัขวัตร** การสมาทานบริโภคเฉพาะลูกเดียว ฯลฯ
- 2.) **กามสุขัลลิกานุโยค** คือการสั่งเสพ บำรุงบำเรอตนเองด้วยกามคุณทั้ง **5** อย่างเต็มที่ (การสัมผัสกับสิ่งที่น่ารื่นรมย์ ต่างๆ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย) เพราะมีความเชื่อว่า**ตายแล้วสูญ** การใช้วิธีตามแนวทางที่ **1.** ก็มีแต่จะเป็นทุกข์ไปโดยเปล่าประโยชน์ เพราะฉะนั้น จึงพยายามหาความสุขให้ได้มากที่สุด ตลอดช่วงเวลาที่มิมีชีวิตอยู่ โดยเรียกว่า**นิพพานปัจจุบัน**

เจ้าชายสิทธัตถะนั้น เมื่อก่อนจะออกบวช ก็ทรงได้รับการบำรุงบำเรอด้วยกามคุณทั้ง **5** อย่างเต็มที่มาแล้ว ก็ได้ทรงทราบอย่างชัดเจนด้วยพระองค์เองมาแล้วว่า วิธีการเช่นนั้น ทำให้มีความสุขได้เพียง**ชั่วคราว**เท่านั้น เมื่อนานวันเข้าก็รู้สึก**จิตซีด** และเบื่อได้ในที่สุด **ไม่สามารถทำให้พ้นจากความทุกข์ต่างๆ ไปได้จริง** ไม่ว่าจะพ้นทุกข์จากความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความพลัดพรากจากของรัก ความโกรธ เหว้าร้อน ใจ ความกังวลใจ ความเครียด ความกลัว ความร้อน ความหนาว และทุกข์อื่นๆ อีกสารพัดอย่าง

เมื่อออกบวชแล้ว ก็ได้ทรงทดลองใช้วิธีการทรมานร่างกายในรูปแบบต่างๆ อยู่เป็นเวลานาน ที่เรียกกันทั่วไปว่า**ทุกรกิริยา** จนกระทั่งทรงแนพระทัยว่า วิธีนี้ไม่สามารถทำให้พ้นจากความทุกข์ ไปได้เช่นกัน

จึงได้ทรงพิจารณาว่า การใช้วิธีทรมานร่างกายนั้น เป็นทางที่**ตึงเกินไป** ทำแล้วก็มีแต่จะได้รับทุกข์ ไม่มีประโยชน์อะไร ส่วนการบำรุงบำเรอตนด้วยกามนั้นก็**เป็นทางที่ย่อนเกินไป** ไม่ใช่ทางที่จะทำให้พ้นทุกข์ได้จริง จึงทรงหันมาพิจารณาถึง**ทางสายกลาง**

ทางสายกลางที่พระพุทธเจ้าทรงเล็งเห็นก็คือ การบำรุงรักษาร่างกายตามที่จำเป็นจริงๆ ทั้งในเรื่องของอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เพื่อให้สามารถ**มีชีวิตอยู่ได้อย่างปรกติสุข** ไม่ต้องเป็นทุกข์เพราะร่างกายเป็นเหตุ แต่ก็ไม่ต้องไปเสียเวลากับร่างกายจนเกินจำเป็น และไม่ต้องเป็นทุกข์เพราะการแสวงหา ในสิ่งที่เกินจำเป็น แล้วหันมา**ทำความเพียรทางจิตแทน**

การทำความเพียรทางจิตก็คือ การปฏิบัติตามทางที่เรียกว่า**อริยมรรคมีองค์ 8** นั่นเอง อันได้แก่

- 1.) **สัมมาทิฐิ - ความเห็นชอบ** คือมีความเห็นที่ถูกต้องว่าอะไรคือทุกข์ อะไรคือสมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) อะไรคือนิโรธ (ความดับไปแห่งทุกข์ = นิพพาน) อะไรคือมรรค (ทางปฏิบัติเพื่อความดับไปแห่งทุกข์)
- 2.) **สัมมาสังกัปปะ - ความดำริชอบ** คือดำริที่จะออกจากกาม ออกจากความโกรธความพยาบาท ออกจากความเบียดเบียน ดำริที่จะปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8
- 3.) **สัมมาวาจา - วาจาชอบ** คือมีวาจาที่ไม่เป็นไปเพื่อความยินดีในกาม ไม่เป็นไปเพื่อความโกรธ ไม่เป็นไปเพื่อความพยาบาท ไม่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียน ไม่พูดปด ไม่พูดส่อเสียด (ยุยงให้เขาแตกแยกกัน) ไม่พูดคำหยาบ (พูดเพื่อให้เขาเจ็บใจ) ไม่พูดเพ้อเจ้อไร้สาระ พูดแต่สิ่งที่มีสาระ เป็นไปเพื่อความเพียร เพื่อความหลุดพ้น
- 4.) **สัมมากัมมันตะ - การงานชอบ** คือการแสดงออกทางกายที่เหมาะสม ดึงงาม ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม (ล่วงเกินผู้มีเจ้าของ ผู้ปกครองหวงอยู่) ไม่เสพของมีนเมา อันจะทำให้ขาดสติ
- 5.) **สัมมาอาชีวะ - เลี้ยงชีพชอบ** คือการประกอบอาชีพสุจริต ถูกทำนองคลองธรรม ไม่คดโกง ไม่เป็นเหตุให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่ขายสุรา ไม่ขายอาวุธ ไม่ขายยาพิษ ไม่ขายมนุษย์ ไม่เลี้ยงสัตว์เพื่อฆ่าเอง หรือเพื่อให้เขาเอาไปฆ่า ถ้าเป็นนักบวชก็ยินดีเฉพาะของที่ได้มา โดยถูกต้องตามพระธรรมวินัย
- 6.) **สัมมาวายามะ - ความเพียรชอบ** คือมีความเพียรในการปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์อันชอบ มีความเพียรในการระครองจิตไว้ ตั้งจิตไว้ เพื่อมิให้อกุศลธรรมอันลามกที่ยังไม่เกิด บังเกิดขึ้น เพื่อละอกุศลธรรมอันลามกที่บังเกิดขึ้นแล้ว เพื่อให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิด บังเกิดขึ้น พยายาม ปรารภ ความเพียร ระครองจิตไว้ ตั้งจิตไว้ เพื่อความตั้งมั่น ไม่พัวพันเพื่อน เพิ่มพูน ไพบูลย์ เจริญ บริบูรณ์แห่งกุศลธรรมที่บังเกิดขึ้นแล้ว
- 7.) **สัมมาสติ - ระลึกชอบ** คือมีสติ (ความระลึกได้) ในฐานทั้ง 4 หรือสติปัฏฐาน 4 นั่นเอง (ดูรายละเอียดในเรื่องต่างๆ ในหมวดวิปัสสนา (ปัญญา) ประกอบ โดยเฉพาะเรื่องฐานสำหรับเจริญวิปัสสนา)
- 8.) **สัมมาสมาธิ - ความตั้งใจมั่นชอบ** คือสมาธิที่เป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง (ในสภาวะที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย ได้แก่ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจ) เพื่อความตรัสรู้ เพื่อความหลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวง เพื่อนิพพาน อันได้แก่ **สมาธิอันเป็นฐานสำหรับการเจริญวิปัสสนา** นั่นเอง

ข้อพิงสังเกตุ

- 1.) ก่อนที่เจ้าชายสิทธัตถะจะทรงตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านั้น ก็ได้มีการ**ทำสมาธิกันอยู่ก่อนแล้ว** ดังเช่น ที่เจ้าชายสิทธัตถะได้เสด็จไปเรียนที่สำนักของ**อาฬารดาบส** กาลามโคตร และที่สำนักของ **อุทกดาบส** รามบุตร เป็นต้น แต่สมาธิเหล่านั้น **ติดอยู่เพียงแค่ความสงบเท่านั้น** ไม่ได้ใช้เป็นฐานสำหรับการ**เจริญวิปัสสนา** เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะฝึกถึงขั้นสูงสุดแล้ว จึงทรงเห็นว่า **ไม่สามารถทำให้หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้อย่างแท้จริง** จึงได้เสด็จออกมาจากสำนักเหล่านั้น
- 2.) คนส่วนใหญ่ นั้น มักจะชอบคิดอะไรโดยเอาตนเองเป็นหลักอยู่เสมอ เมื่อตนเองประพฤติ ปฏิบัติตัวในเรื่องไหนอยู่ในระดับใด ก็มักจะคิดว่า นั้นแหละคือ**ทางสายกลาง** แล้วมองว่า คนที่ปฏิบัติเคร่งครัดกว่าตนนั้น ปฏิบัติ**ตึงเกินไป** และมองว่า คนที่ย่อหย่อนกว่าตนนั้น ปฏิบัติ**หย่อนเกินไป** คือเอาตนเองเป็น**มาตรฐาน** แทนที่จะเอา**หลักธรรมเป็นมาตรฐาน** ท่านผู้อ่านคิดว่าจริงหรือไม่

ธัมมโชติ

1 มีนาคม 2544

เป้าหมายของผู้ถือพรหมจรรย์ 5 จำพวก

เรื่องนี้สรุปความจากพระไตรปิฎก มหาสาริปมสูตร โอบัมมวรรค พระสูตรตันตปิฎก เล่ม 4 มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสกั ซึ่งมีเนื้อหาดังนี้

พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบการ**ออกบวช**เพื่อการเข้าถึง**แก่นของศาสนา**ว่า เหมือนผู้มีความต้องการ**แก่นไม้** แสวงหา**แก่นไม้** เทียบเสาะหา**แก่นไม้** โดยทรงแบ่งไว้ **5 จำพวก**คือ

- 1.) บางคนเมื่อ**ออกบวชแล้ว** ได้รับ**ลาภสักการะ** และ**ความสรรเสริญ** เขามี**ความยินดีพอใจ**ในสิ่งเหล่านั้น **ลุ่มหลงมัวเมา**ในสิ่งเหล่านั้น **ยกตนข่มผู้อื่น**ว่า ตนมี**ลาภสักการะ** และได้รับ**คำสรรเสริญ**มากกว่าผู้อื่น
เปรียบเสมือนผู้แสวงหา**แก่นไม้** ไปพบต้นไม้ใหญ่ แล้วตัด**เอากิ่งและใบ**ถือไป โดยเข้าใจผิด คิดว่านั่นคือ**แก่นไม้** เขาย่อม**ไม่ได้แก่นไม้** ฉนั้นใด ผู้ที่**ออกบวชแล้วติดอยู่ที่ลาภสักการะ** และ**ความสรรเสริญ** ย่อม**เข้าไม่ถึงแก่นของศาสนา** ฉนั้นนั้น เพราะเขาได้**ถือเอากิ่งและใบ**ของพรหมจรรย์ และถึงที่สุด**แค่กิ่งและใบ**นั้น
- 2.) บางคนเมื่อ**ออกบวชแล้ว** ได้รับ**ลาภสักการะ** และ**ความสรรเสริญ** แต่เขา**ไม่มีความยินดี**ในสิ่งเหล่านั้น **ไม่ลุ่มหลงมัวเมา**ในสิ่งเหล่านั้น **ไม่ประมาท** ไม่ยกตนข่มผู้อื่น เพราะ**ลาภสักการะ** และ**ความสรรเสริญ**นั้น

เมื่อไม่ประมาท เขาจึงมีความเพียรในการ**ถือศีลให้บริสุทธิ์** เขามี**ความยินดี พอใจ**ในความบริสุทธิ์ของศีลนั้น เขาจึง**ยกตนข่มผู้อื่น**ว่า เรามีศีล มีกัลยาณธรรม ผู้อื่นเป็นผู้ทุศีล มีบาปกรรม เขาย่อม**มัวเมา** มีความ**ประมาท**เพราะความบริสุทธิ์ของศีลนั้น

เปรียบเสมือนผู้แสวงหาแก่นไม้ ไปพบต้นไม้ใหญ่ แล้วหากเอา**สะเก็ด**ถือไป คิดว่านั่นคือแก่นไม้ เขาย่อม**ไม่ได้แก่นไม้** ฉนใด ผู้ที่ออกบวชแล้วติดอยู่ที่ศีล ย่อม**เข้าไม่ถึงแก่นของศาสนา** ฉนนั้น เพราะเขาได้ถือเอา**สะเก็ด**ของพรหมจรรย์ และถึงที่สุดแค่**สะเก็ด**นั้น

- 3.) บางคนเมื่อออกบวชแล้ว ได้รับลาภสักการะ และความสรรเสริญ แต่เขา**ไม่มีความยินดี**ในสิ่งเหล่านั้น **ไม่ลุ่มหลงมัวเมา**ในสิ่งเหล่านั้น **ไม่ประมาท** ไม่ยกตนข่มผู้อื่น เพราะลาภสักการะ และความสรรเสริญนั้น

เมื่อไม่ประมาท เขาจึงมีความเพียรในการ**ถือศีลให้บริสุทธิ์** เขามี**ความยินดี พอใจ**ในความบริสุทธิ์ของศีลนั้น แต่**ความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม ไม่ลุ่มหลงมัวเมา**ในศีลนั้น **ไม่ประมาท** ไม่ยกตนข่มผู้อื่น เพราะความบริสุทธิ์ของศีลนั้น

เมื่อไม่ประมาท เขาจึงมีความเพียรในการ**ทำสมาธิให้เกิดขึ้น** เขามี**ความยินดี พอใจ**ในสมาธินั้น เขาจึง**ยกตนข่มผู้อื่น**ว่า เรามีจิตตั้งมั่น ผู้อื่นเป็นผู้มีจิตไม่ตั้งมั่น เขาย่อม**มัวเมา** มีความ**ประมาท**เพราะสมาธินั้น

เปรียบเสมือนผู้แสวงหาแก่นไม้ ไปพบต้นไม้ใหญ่ แล้วหากเอา**เปลือก**ถือไป คิดว่านั่นคือแก่นไม้ เขาย่อม**ไม่ได้แก่นไม้** ฉนใด ผู้ที่ออกบวชแล้วติดอยู่ที่สมาธิ ย่อม**เข้าไม่ถึงแก่นของศาสนา** ฉนนั้น เพราะเขาได้ถือเอา**เปลือก**ของพรหมจรรย์ และถึงที่สุดแค่**เปลือก**นั้น

- 4.) บางคนเมื่อออกบวชแล้ว ได้รับลาภสักการะ และความสรรเสริญ แต่เขา**ไม่มีความยินดี**ในสิ่งเหล่านั้น **ไม่ลุ่มหลงมัวเมา**ในสิ่งเหล่านั้น **ไม่ประมาท** ไม่ยกตนข่มผู้อื่น เพราะลาภสักการะ และความสรรเสริญนั้น

เมื่อไม่ประมาท เขาจึงมีความเพียรในการ**ถือศีลให้บริสุทธิ์** เขามี**ความยินดี พอใจ**ในความบริสุทธิ์ของศีลนั้น แต่**ความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม ไม่ลุ่มหลงมัวเมา**ในศีลนั้น **ไม่ประมาท** ไม่ยกตนข่มผู้อื่น เพราะความบริสุทธิ์ของศีลนั้น

เมื่อไม่ประมาท เขาจึงมีความเพียรในการ**ทำสมาธิให้เกิดขึ้น** เขามี**ความยินดี พอใจ**ในสมาธินั้น แต่**ความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม ไม่ลุ่มหลงมัวเมา**ในสมาธินั้น **ไม่ประมาท** ไม่ยกตนข่มผู้อื่น เพราะสมาธินั้น

เมื่อไม่ประมาท เขาจึงมีความเพียรในการ**เจริญวิปัสสนา จนทำญาณทัสสนะ**ให้เกิดขึ้น (การเห็นแจ้งในปัญญาจากการเจริญวิปัสสนาขั้นต้น แต่ยังไม่ถึงขั้นมรรค/ผล หรือบรรลุมรรค/ผลขั้นต้นแล้ว (เช่น เป็นโสดาบัน) แต่ยังไม่ถึงขั้นเป็นพระอรหันต์) เขามี**ความยินดี พอใจ**ใน

ญาณทัสสนะนั้น เขาจึงยกตนข่มผู้อื่นว่า เราสู้เราเห็นอยู่ ผู้อื่นไม่รู้ไม่เห็น เขาย่อมมัวเมา มีความ
ประมาทเพราะญาณทัสสนะนั้น

เปรียบเสมือนผู้แสวงหาแก่นไม้ ไปพบต้นไม้ใหญ่ แล้วถากเอากระพี้ทิ้งไป คิดว่านั่นคือ
แก่นไม้ เขาย่อมไม่ได้แก่นไม้ ฉนใด ผู้ที่ออกบวชแล้วติดอยู่ที่ญาณทัสสนะ ย่อมเข้าไม่ถึงแก่น
ของศาสนา ฉนนั้น เพราะเขาได้ถากเอากระพี้ของพรมจรรย์ และถึงที่สุดแต่กระพี้

- 5.) บางคนเมื่อออกบวชแล้ว ได้รับลาภสักการะ และความสรรเสริญ แต่เขาไม่มีความยินดีในสิ่ง
เหล่านั้น ไม่ลุ่มหลงมัวเมาในสิ่งเหล่านั้น ไม่ประมาท ไม่ยกตนข่มผู้อื่น เพราะลาภสักการะ และ
ความสรรเสริญนั้น

เมื่อไม่ประมาท เขาจึงมีความเพียรในการถือศีลให้บริสุทธิ์ เขามีความยินดี พอใจในความ
บริสุทธิ์ของศีลนั้น แต่ความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม ไม่ลุ่มหลงมัวเมาในศีลนั้น ไม่ประมาท ไม่ยก
ตนข่มผู้อื่น เพราะความบริสุทธิ์ของศีลนั้น

เมื่อไม่ประมาท เขาจึงมีความเพียรในการทำสมาธิให้เกิดขึ้น เขามีความยินดี พอใจใน
สมาธินั้น แต่ความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม ไม่ลุ่มหลงมัวเมาในสมาธินั้น ไม่ประมาท ไม่ยกตนข่ม
ผู้อื่น เพราะสมาธินั้น

เมื่อไม่ประมาท เขาจึงมีความเพียรในการเจริญวิปัสสนา จนทำญาณทัสสนะให้เกิดขึ้น เขา
มีความยินดี พอใจในญาณทัสสนะนั้น แต่ความดำริยังไม่เต็มเปี่ยม ไม่ลุ่มหลงมัวเมาใน
ญาณทัสสนะนั้น ไม่ประมาท ไม่ยกตนข่มผู้อื่น เพราะญาณทัสสนะนั้น
เมื่อไม่ประมาท เขาจึงมีความเพียรในการเจริญวิปัสสนาต่อไป จนทำอรหัตตมรรค อรหัตตผล
ให้เกิดขึ้น (บรรลุเป็นพระอรหันต์)

เปรียบเสมือนผู้แสวงหาแก่นไม้ ไปพบต้นไม้ใหญ่ แล้วถากเอาแก่นทิ้งไป เขาย่อมได้
ประโยชน์ จากแก่นไม้นั้น ฉนใด ผู้ที่ออกบวชแล้วไม่ประมาท มีความเพียรในการเจริญวิปัสสนา
จนทำอรหัตตมรรค อรหัตตผลให้เกิดขึ้น เขาย่อมเข้าถึงแก่นของศาสนา ฉนนั้น

เพราะพรมจรรย์นี้ มีอรหัตตมรรค อรหัตตผลเป็นประโยชน์ เป็นแก่น เป็นที่สุด.

ผู้สรุป/เรียบเรียง

ธัมมโชติ

5 มีนาคม 2544

มงคลในพระพุทธศาสนา

ปัจจุบันนี้ ชาวพุทธทั้งหลายมีความเชื่อในเรื่องสิ่งที่เป็นมงคลแตกต่างกันไป บางคนก็ไม่เชื่อเลย คิดว่าเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระ บางคนก็เชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง แต่บางคนก็เชื่ออย่างไม่ลืมหูลืมตา คิดว่าทำอย่างนั้นแล้วดี เป็นสิริมงคล ทำอย่างนี้ไม่ดี ทำแล้วจะแย

ลองมาดูกันว่า **พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องนี้เอาไว้อย่างไรบ้าง**

สมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ใกล้พระนครสาวัตถี ครั้งนั้น มีผู้กราบทูลถามพระพุทธเจ้า ถึงสิ่งที่เป็น**มงคล** พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า :

การไม่คบคนพาล ๑ การคบบัณฑิต ๑

การบูชาบุคคลที่ควรบูชา ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

การอยู่ในประเทศอันสมควร ๑ ความเป็นผู้มีบุญอันกระทำแล้วในกาลก่อน ๑

การตั้งตนไว้ชอบ ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

พหุสัจจะ ๑ การมีศิลปวิทยา ๑ วินัยที่ศึกษาดีแล้ว ๑

วาจาสุภาสิต ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

การบำรุงมารดาบิดา ๑ การสงเคราะห์บุตรภรรยา ๑

การงานอันไม่อาภูล ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

การให้ทาน ๑ การประพฤติธรรม ๑ การสงเคราะห์ญาติ ๑

การกระทำอันไม่มีโทษ ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

การงดการเว้นจากบาป ๑ ความสำรวมจากการดื่มน้ำเมา ๑

ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

ความเคารพผู้อื่น ๑ ความประพฤติถ่อมตน ๑ **ความสันโดษ ๑** ความกตัญญู ๑

การพึงธรรมตามกาล ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

ความอดทน ๑ ความเป็นผู้ว่าง่าย ๑ **การได้เห็นสมณะทั้งหลาย ๑**

การสนทนาธรรมตามกาล ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

ความเพียรเพิกกิเลส ๑ การประพฤติพรหมจรรย์ ๑ **การเห็นอริยสัจ ๑**

การกระทำนิพพานให้แจ้ง ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

จิตของผู้ใดอัน**โลกธรรม**ทั้งหลายถูกต้องแล้วย่อมไม่หวั่นไหว ๑

จิตไม่เศร้าโศก ๑ จิตปราศจากฐลีแห่งกิเลส ๑ มีจิตอันเกษม ๑ นี้เป็นอุดมมงคล

เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย **ทำมงคล**เช่นนี้แล้ว เป็นผู้ไม่ปราศัยในข้าศึกทุกหมู่เหล่า

ย่อมถึงความสวัสดิ์ในที่ทุกสถาน นี้เป็นอุดมมงคลของเทวดาและมนุษย์เหล่านั้น ฯ

อธิบายเพิ่มเติม

- มงคล = สิ่งที่น่ามาซึ่งความสุขความเจริญ
- การบูชาบุคคลที่ควรบูชา - เป็นมงคลเพราะเมื่อเราเคารพนับถือใคร ก็จะทำนอยตามคนคนนั้น ถ้าคนคนนั้นเป็นผู้ที่ควรบูชา เราก็จะเป็นคนดีตามไปด้วย
- การอยู่ในประเทศอันสมควร - คือการอยู่ในท้องถิ่นที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต มีสิ่งแวดล้อมที่ดี
- พากุศลจะ = พหูสูต คือเป็นผู้ได้ยินได้ฟังมามาก มีความรู้มาก
- การมีศิลปวิทยา - หมายถึงมีความรู้ที่ใช้ประกอบอาชีพได้
- วาจาสุภาสิต - การพูดในสิ่งที่ดี มีประโยชน์
- การงานอันไม่อาภูล = การงานอันไม่ยุ่งเหยิง สับสน
- ความสันโดษ = พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
- การได้เห็นสมณะทั้งหลาย - เป็นมงคลเพราะจะได้มีโอกาสฟังธรรม สันทนาธรรม และไขข้อข้องใจต่างๆ
- การเห็นอริยสัจ = การบรรลุมรรค/ผล การมีดวงตาเห็นธรรม
- การกระทำนิพพานให้แจ้ง - ความหมายใกล้เคียงกับการเห็นอริยสัจ แต่เน้นหนักไปที่ผลจิต ในขณะที่การเห็นอริยสัจเน้นหนักไปที่มรรคจิต
- โลกธรรม - สิ่งที่เป็นธรรมดาของโลก มี 8 อย่างคือ มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ ได้รับการสรรเสริญ ถูกนินทา มีสุข มีทุกข์

ซึ่งมงคลเหล่านี้ ก็คือคำแปลของมงคลสูตร ที่พระภิกษุ नियมสวดเวลา มีงานบุญต่างๆ เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ นั่นเอง ซึ่งถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นว่า มงคลที่พระพุทธเจ้าทรงสอนนั้น เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ถือปฏิบัติอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นสิ่งที่เหลวไหลไร้สาระเลย และมงคลเหล่านี้จะเป็นมงคลอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อนำไปใช้ปฏิบัติเท่านั้น ไม่ใช่เพียงแค่นั่งฟังพระสวดแล้วจะเป็นมงคลขึ้นมาได้

ซึ่งบทสวดที่เป็นภาษาบาลีนั้นมีเนื้อความว่า :

อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา
 ปุชา จ ปุชฺฌียานํ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ ฯ
 ปฏฺฐูปเทสวาโส จ ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา
 อตฺตสมฺมาปณฺธิ จ เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ ฯ
 พากุสฺสจฺจญฺจ สิปฺปญฺจ วินโย จ สฺสุสิขฺขิตโต
 สุภาสิตา จ ยา วาจา เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ ฯ
 มาตาปิตุอุปัฏฺฐานํ ปุตุตทารุสฺส สงฺคโห

อนากุลา จ กมฺมนุตตา เอตมฺมงฺคฺลมฺตฺตมฺ ๕
 ทานญจ ฐมฺมจริยา จ ญฺาตกานญจ สงฺคโห
 อนวชฺชานิ กมฺมานิ เอตมฺมงฺคฺลมฺตฺตมฺ ๕
 อารตี วิรตี ปาปา มชฺชปานา จ สญฺญโม
 อปฺปมาโท จ ฐมฺเมสุ เอตมฺมงฺคฺลมฺตฺตมฺ ๕
 คารโว จ นิวาโต จ สฺนฺตฺตฺตฺ ๕ กตญฺญตา
 กาเลน ฐมฺมสุสฺวนํ เอตมฺมงฺคฺลมฺตฺตมฺ ๕
 ขนฺตี จ โสวจฺสุสฺตา สมนฺวานญจ ทสฺสนํ
 กาเลน ฐมฺมสากจฺจฺจ เอตมฺมงฺคฺลมฺตฺตมฺ ๕
 ตโป จ พุรฺหมจริยญจ อริยสจฺจานทสฺสนํ
 นิพฺพานสจฺจิกิริยา จ เอตมฺมงฺคฺลมฺตฺตมฺ ๕
 ฌญฺฐสฺส โลกฐมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ
 อโสภํ วิรชํ เชมํ เอตมฺมงฺคฺลมฺตฺตมฺ ๕
 เอตาทิสานิ กตฺวาน สพฺพตฺตฺตมฺปฺราชิตา
 สพฺพตฺตฺตฺ โสตฺถิ คจฺจฺนฺติ ตนฺเตสํ มงฺคฺลมฺตฺตมฺนฺติ ๕

ธัมมโชติ

6 มีนาคม 2544

ปฏิจจสมุปบาท

ปฏิจจสมุปบาทนับว่าเป็นหลักคำสอนที่สำคัญมากเรื่องหนึ่งของพระพุทธศาสนา มีหลายชื่อเช่น **ปัจจยการ, อิทัปปัจจยตา** เป็นต้น เป็นคำสอนที่ อธิบายถึงสาเหตุและผลลัพธ์ ในแต่ละขั้นตอนของชีวิต ใน **วัฏสงสาร** คืออธิบายว่า เหตุใดเมื่อตายแล้ว จึงมีการเกิดใหม่อย่างไม่รู้จบสิ้น หรืออธิบายถึงบ่อเกิดแห่ง **ทุกข์** นั้นเอง รวมถึงอธิบายให้เห็นว่า จะ **ดับหรือยุติ** กระบวนการเหล่านี้ได้อย่างไร

ปฏิจจ แปลว่า **อาศัย, ฟังฟัง** คือสิ่งต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นมาเองลอยๆ โดยไม่มีสาเหตุไม่ได้ จะต้องมี **สิ่งอื่นเป็นเหตุปัจจัย** ให้เกิด จึงเกิดขึ้นมาได้ ปฏิจจสมุปบาทจึงเป็นสิ่งที่อธิบายให้เห็นว่า **เพราะมีสิ่งนี้ (เหตุ) สิ่งนี้ (ผล) จึงมี เพราะสิ่งนี้ (เหตุ) เกิด สิ่งนี้ (ผล) จึงเกิดขึ้น เมื่อเหตุสิ้นไป ผลจึงไม่เกิดขึ้น** คือ อธิบายถึงการที่สิ่งต่างๆ อิงอาศัยสิ่งอื่นจึงเกิดขึ้นมาได้ นั้นเอง

ปัจจุสมุปบาทนั้น อธิบายถึงชีวิตใน **3 ชาติ** โดยแบ่งเป็นขั้นตอนต่างๆ **12 ชั้น** โดยแต่ละชั้นนั้น จะมีชั้นก่อนหน้าเป็นเหตุให้เกิด และตัวชั้นนั่นเองก็เป็นเหตุให้ชั้นถัดไปเกิดขึ้น คืออดีตเป็นเหตุให้ปัจจุบันเกิด และปัจจุบันก็เป็นเหตุให้อนาคตเกิดขึ้นนั่นเอง

ในที่นี้จะยกหัวข้อขึ้นแสดงให้เห็นภาพรวมก่อน แล้วแสดงรายละเอียดในลำดับถัดไป

ชาติที่ 1 >	อวิชา V สังขาร V
ชาติที่ 2 >	วิญญาณ V นาม - รูป V สฬายตนะ V ผัสสะ V เวทนา V ตัณหา V อุปาทาน V ภพ หรือ ภวะ V
ชาติที่ 3 >	ชาติ V ชรา มรณะ ทุกข์ต่างๆ

โดยมีรายละเอียดดังนี้

- **อวิชชา (ความไม่รู้)** เพราะความไม่รู้ว่าการเกิดเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เป็นทุกข์ ไม่รู้ว่าการเกิดทุกคราวเป็นทุกข์รำไป (ดูเรื่องทุกข์เกิดจากอะไร ในหมวดวิปัสสนา (**ปัญญา**) ประกอบ) ความยินดีในการเกิดจึงมีอยู่ในจิตใจ โดยเฉพาะใน**จิตใต้สำนึก**อยู่ตลอดเวลา การคิดปรุงแต่งของจิต(**สังขาร**) ที่เกี่ยวเนื่องด้วยการเกิดใหม่ จึงเกิดขึ้นอยู่เนื่องๆ
- **สังขาร (การปรุงแต่งของจิต - ดูเรื่องขั้นที่ 5 ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ โดยเฉพาะในหัวข้อ สังขารขั้นที่)** เมื่อ**ความยินดีในการเกิด**ยังมีแฝงลึกอยู่ในจิตใต้สำนึก เมื่อ**ความตาย**กำลังจะมาถึง จิตจึงปรุงแต่งไปในทางที่**ดิ้นรน**เพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป เมื่อไม่สามารถรักษาชีวิตในชาตินี้ให้ยั่งยืนต่อไปได้แล้ว ความดิ้นรนของจิตเพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไป จึงทำให้เกิด**พลังอย่างมหาศาล** ส่งผลให้**จิตวิญญาณ**ในภพใหม่ หรือ**ชาติใหม่** เกิดขึ้นทันทีที่ตายจากชาตินี้

กรณีของคนที่**ฆ่าตัวตาย**นั้น(ที่ไม่ใช่พระอรหันต์) เนื่องจากอวิชชายังมีอยู่ จิตใต้สำนึกของเขา จึงยังยินดีในการเกิดอยู่ และการที่เขาคิดฆ่าตัวตายนั้น ก็**ไม่ใช่ว่าเขาไม่มีความยินดีในการเกิด** แต่เป็นเพราะว่าเขา**ทนกับสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนั้นไม่ได้**ต่างหาก ถ้าเขาสามารถพ้นจากสภาพนั้นได้ เขาก็ย่อมจะไม่ฆ่าตัวตาย ดังนั้น เมื่อใกล้จะตาย ความดิ้นรนของจิตอันเกิดจากความยินดีในการเกิด ที่แฝงเร้นอยู่ในจิตใต้สำนึกจึงเกิดขึ้น เขาจึง**ต้องเกิดใหม่**อีกเช่นกัน

ผู้ที่พ้นจากการเกิดใหม่ได้ จึงมีแต่**พระอรหันต์**เท่านั้น เพราะอวิชชาหมดไปอย่างสิ้นเชิงแล้ว ทั้งในจิตสำนึก และในจิตใต้สำนึก ความยินดีในการเกิดจึงไม่ปรากฏขึ้นมาอีก
- **วิญญาณ (สิ่งที่รับรู้ความรู้สึกต่างๆ - ดูเรื่องขั้นที่ 5 ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ)** คำว่าวิญญาณ ในที่นี้ มุ่งเน้นที่**ปฏิสนธิวิญญาณ** หรือ**ปฏิสนธิจิต** คือจิตหรือวิญญาณที่เกิดขึ้นใน**ขณะแรก**ของภพ หรือของ**ชาติใหม่** เนื่องจากวิญญาณขั้นที่ไม่สามารถอยู่โดยลำพังเพียงขั้นเดียวได้ จะต้องมียุบขั้น และนามขั้นอื่นที่เหลือ (เวทนา สัญญา สังขารขั้นที่) อยู่ด้วยเสมอ (ยกเว้นในบางภุมิ ที่มีเฉพาะรูปขั้น หรือนามขั้นเท่านั้น) ดังนั้น เมื่อปฏิสนธิวิญญาณเกิดขึ้น จึง**เหนี่ยวนำ**ให้นามขั้นอื่นที่เหลือ และรูปขั้น (**นาม - รูป**) เกิดขึ้นพร้อมกับวิญญาณขั้นนั้น เหมือนเมื่อมีเปลวไฟแล้ว แสงสว่างกับความร้อนก็ย่อมเกิดขึ้นพร้อมกัน
- **นาม - รูป (นามขั้นและรูปขั้น - ดูเรื่องขั้นที่ 5 ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ)** เมื่อนามขั้นและรูปขั้นเกิดขึ้นมาแล้ว อวัยวะรับรู้ความรู้สึกทั้งหลาย คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งรวมเรียกว่า**สฬายตนะ** หรือ**อายตนะภายใน 6** อย่าง (ดูเรื่องอายตนะ **12** ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ) ย่อมเกิดขึ้นตามสมควรแก่กรรมของบุคคลนั้น และตามสมควรแก่ภพภูมิที่เกิดขึ้น
- **สฬายตนะ (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ - ดูเรื่องอายตนะ 12 ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ)** เมื่อสฬายตนะ หรืออวัยวะรับรู้ความรู้สึกต่างๆ อยู่ใน**สภาพที่ดี** พร้อมใช้งานแล้ว เมื่อมีสิ่งต่างๆ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (สัมผัสทางกาย) รัชมารมณ (ความรู้สึกนึกคิดต่างๆ) มากระทบอย่าง**เหมาะสม**กับอวัยวะเหล่านั้น **ผัสสะ** (การกระทบกันของประสาทตากับรูป, ประสาทหูกับเสียง,

ประสาทรับกลิ่นกับกลิ่น, ประสาทรับรสกับรส, ประสาทกายกับโณภูมิจึงพะ, ใจกับธัมมารมณ) ย่อมเกิดขึ้น

- **ผัสสะ** (การกระทบกันของประสาทตากับรูป,..., ใจกับธัมมารมณ) เมื่อมีผัสสะแล้ว **การรับรู้ในสิ่งต่างๆ** จึงตามมา ส่งผลให้**เวทนา**เกิดขึ้น (สุข ทุกข์ กลางๆไม่สุขไม่ทุกข์ - ดูหัวข้อเวทนาชั้น 5 ในเรื่อง **ชั้น 5** ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ)
- **เวทนา** (เวทนาชั้น 5 - ดูเรื่องชั้น 5 ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ) เมื่อสุขเวทนา หรือโสมนัสเวทนาเกิดขึ้น **ความเพ็ดเพลิน** **ความยินดีพอใจ**ย่อมตามมา (**ยกเว้นพระอรหันต์** เพราะไม่มีอวิชา และกิเลสทั้งปวงแล้ว) ไม่นานนัก**ตัณหา** (ความทะยานอยาก) คือความอยากได้สิ่งเหล่านั้น หรือสัมผัสเหล่านั้นต่อไปเรื่อยๆ หรือเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ก็เกิดขึ้น
- **ตัณหา** (ความทะยานอยาก) เมื่อ**ตัณหาเกิดขึ้นบ่อยๆ** กำลังของตัณหานั้นก็ย่อมจะ**มากขึ้นทุกที** **ความยึดมั่นถือมั่น (อุปาทาน)** ในสิ่งเหล่านั้น หรือในความทะยานอยากนั้น ย่อมเกิดขึ้น และทวี**ความรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ**
- **อุปาทาน** (ความยึดมั่นถือมั่น) เมื่อมีความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดแล้ว ก็ย่อมอยากจะได้รับสิ่งเหล่านั้นต่อไปอีกในอนาคต ซึ่งรวมถึงใน**ชาติต่อๆ ไป**ด้วย **การสร้างวิมานในอากาศ**จึงเกิดขึ้น (ความปรารถนาไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ที่มีสภาพเหมือน หรือดีกว่าสิ่งที่ตนยึดมั่นถือมั่นอยู่นั้น) จึงเรียกได้ว่าขณะนั้น **ภพได้เกิดขึ้นในใจแล้ว** และเมื่อปรารถนาไปเกิดในภพภูมิใด ความพยายามในการ**สร้างกรรม** (อาจจะเป็นกรรมดี หรือกรรมชั่วก็ได้) เพื่อให้ไปเกิดในภพภูมินั้น (เรียกว่า**กรรมภาวะ**) ย่อมตามมา (**ภาวะ หรือภพมี 2 อย่าง** คือ **ขณะสร้างกรรม**เพื่อให้ไปเกิดในภพภูมินั้น เรียกว่า**กรรมภาวะ** หรือ**กรรมภพ** และ**ขณะที่ได้ไปเกิด**ในภพภูมินั้นจริงๆ เรียกว่า**อุปบัติภาวะ** หรือ**อุปบัติภพ**)
- **ภพ หรือ ภาวะ** เมื่อ**วิมานในอากาศ**เกิดขึ้นในใจ หรือเมื่อ**กรรมภพ** หรือ**กรรมภาวะ**เกิดขึ้นแล้ว เช่น การทำบุญให้ทาน การรักษาศีลเพราะหวังว่าจะได้ไป**สวรรค์** หรือหวังว่าชาติหน้าจะได้**รวยๆ** การทำ**สมาธิ**เพราะหวังว่าจะได้ไปเกิดใน**รูปภูมิ** หรือ**อรุภูมิ** ฯลฯ ย่อมเป็น**เครื่องบงชี้**อย่างชัดเจนว่าความยินดีพอใจ หรือความปรารถนาในการ**เกิดใหม่นั้น** มีอยู่อย่างเต็มที่ ดังนั้น เมื่อใกล้จะตาย จิตจึง**ดิ้นรน**เพื่อให้ได้เกิดใหม่ใน**ชาติต่อไป** ซึ่งจะไปเกิดเป็นอะไร ในภพภูมิไหนนั้น ก็**ขึ้นกับกรรม**ที่ได้กระทำเอาไว้
- **ชาติ** (ชาติ - การเกิดใหม่) เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว ย่อม**หนีไม่พ้นชรา** (ความเสื่อมไปตามกาลเวลา) **มรณะ** (ความตาย) และ**ความทุกข์**ทั้งหลาย ทั้งทางกาย และทางใจนานัปการ (ดูเรื่อง**ทุกข์**เกิดจากอะไร ในหมวด**วิปัสสนา (ปัญญา)** ประกอบ)

และตราบไต่ที่อวิชชายังมีอยู่ วงล้อแห่งปัจจุสมุปบาทนี้ ย่อมหมุนไปอย่าง**ไม่รู้จบสิ้น** โดยมีอวิชชาเป็นผู้ลากไป เหมือนล้อเกวียน ที่หมุน**ทับรอยเดิม** (ทับแต่ละจุดบนผิวล้อ ซึ่งเปรียบเหมือนแต่ละชั้นของปัจจุสมุปบาท) ซ้ำไปซ้ำมาอย่าง**ไม่รู้จบ**

ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการอธิบายปัจจุสมุปบาทในแง่ของการเกิด ซึ่งจะเห็นได้ว่า**สาเหตุที่สำคัญ**ของการเกิดใหม่ ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งทุกข์ทั้งปวงนั้น ก็คือ**อวิชชา** และที่รองลงมาก็คือ **ตัณหา** และ**อุปาทาน** นั้นเอง

สำหรับปัจจุสมุปบาทในแง่ของการดับนั้น อธิบายได้ว่า

- เมื่อ**อวิชชา**ดับไป คืออวิชชาไม่เกิดขึ้น > **สังขาร**ที่ปรุงแต่งไปในทางยินดีในการเกิด จึงไม่เกิดขึ้น
- เมื่อ**สังขาร**ที่ปรุงแต่งไปในทางยินดีในการเกิดไม่เกิดขึ้น > **วิญญาณ**ในภพใหม่จึงไม่เกิดขึ้น
- เมื่อ**วิญญาณ**ในภพใหม่ไม่เกิดขึ้น > **นาม - รูป**ในภพใหม่จึงไม่เกิดขึ้น
- เมื่อ**นาม - รูป**ในภพใหม่ไม่เกิดขึ้น > **สฬายตนะ**ในภพใหม่จึงไม่เกิดขึ้น
- ... **ผัสสะ ... เวทนา ... ตัณหา ... อุปาทาน ... ภพ หรือ ภาวะ ...ชาติ ...** จึงไม่เกิดขึ้น
- เมื่อ**ชาติ** (การเกิด) ในภพใหม่ไม่เกิดขึ้น > **ชรา มรณะ** ทุกข์ต่างๆ ในภพใหม่จึงไม่เกิดขึ้น

วงล้อแห่งปัจจุสมุปบาท จึงหยุดหมุนได้ด้วยประการฉะนี้

>>> ซึ่งอวิชชาจะหมดไปได้ก็ด้วยการเจริญวิปัสสนาเท่านั้น

หมายเหตุ

ส่วนประกอบต่างๆ เช่น อวิชชา, สังขาร, ..., ทุกข์ต่างๆ ที่กล่าวแยกกันอยู่ในแต่ละชาตินั้น เพื่อเป็นการ**เน้นบทบาท**ของส่วนประกอบนั้นๆ เป็นพิเศษ ทั้งนี้ในทุกๆ ชาติ ก็ล้วนมีส่วนประกอบ**ทั้งหมด**เหล่านี้ อยู่ด้วยกันทั้งสิ้น เพียงแต่ไม่ได้กล่าวถึงเท่านั้นเอง (**ยกเว้น**ในบางภพภูมิ หรือบางบุคคล ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว เช่น ในอรูปภูมิมีแต่นามขันธ์ ไม่มีรูปขันธ์ พระอรหันต์ไม่มีอวิชชา ตัณหา อุปาทาน ทุกข์ทางใจ เป็นต้น)

ธัมมโชติ

2 เมษายน 2544

เวลาที่เป็นฤกษ์ดี

คนจำนวนไม่น้อย ที่**เสียเวลา**จำนวนมากไปกับการดูฤกษ์ดูยาม ว่าจะทำอะไรเมื่อไหร่ถึงจะดี และเมื่อได้ฤกษ์ที่คิดว่าดีมาแล้ว ก็ต้องเสียเวลาเพื่อรอให้ฤกษ์ที่ว่านั้นมาถึง จึงจะเริ่มทำในสิ่งนั้นๆ ได้ การเสียเวลา

เหล่านี้ บางครั้งทำให้ต้องเสียโอกาสที่ดีๆ ไป ทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ลองมาดูกันว่า**พระพุทธเจ้า**ตรัสเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างไรบ้าง

สรุปพัฒนาสูตร (พระไตรปิฎก สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต มงคลวรรคที่ ๕) :

[๕๙๕] ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัตว์เหล่าใด**ประพตีสุจริต**ด้วยกาย ประพตีสุจริตด้วยวาจา ประพตีสุจริตด้วยใจ ใน**เวลาเช้า** เวลาเช้าก็เป็นเวลาเช้าที่ดีของสัตว์เหล่านั้น

สัตว์เหล่าใดประพตีสุจริตด้วยกาย ประพตีสุจริตด้วยวาจา ประพตีสุจริตด้วยใจ ใน**เวลาเที่ยง** เวลาเที่ยงก็เป็นเวลาเที่ยงที่ดีของสัตว์เหล่านั้น

สัตว์เหล่าใดประพตีสุจริตด้วยกาย ประพตีสุจริตด้วยวาจา ประพตีสุจริตด้วยใจ ใน**เวลาเย็น** เวลาเย็นก็เป็นเวลาเย็นที่ดีของสัตว์เหล่านั้น

สัตว์ทั้งหลายประพตีสุจริตในเวลาใด

เวลานั้นชื่อว่าเป็นฤกษ์ดี มงคลดี สว่างดี

รุ่งดี ขณะดี ยามดี และบุชาติ

ในพรหมจรรย์บุคคลทั้งหลาย กายกรรมเป็นส่วนเบื้องขวา

วจีกรรมเป็นส่วนเบื้องขวา มโนกรรมเป็นส่วนเบื้องขวา

ความปรารถนาของท่านเป็นส่วนเบื้องขวา

สัตว์ทั้งหลายทำกรรมอันเป็นส่วนเบื้องขวาแล้ว

ย่อมได้ผลประโยชน์อันเป็นส่วนเบื้องขวา

ท่านเหล่านั้นได้ประโยชน์แล้ว จึงได้รับความสุข

จงออกงามในพระพุทธศาสนา จงไม่มีโรค

ถึงความสุข พร้อมด้วยญาติทั้งมวล ฯ

จบสรุปพัฒนาสูตร

ลองดูที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในอีกสูตรนะครับ

นักขัตตชาดก ว่าด้วยประโยชน์คือฤกษ์ (พระไตรปิฎก สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก ภาค ๑) :

[๔๙] **ประโยชน์**ได้ล่วงเลยคนโง่เขลาผู้มัวคอยฤกษ์อยู่

ประโยชน์เป็นฤกษ์ของประโยชน์ ดวงดาวจักทำอะไรได้.

จบนักขัตตชาดกที่ ๙.

คนเราถ้าจะทำความดีแล้วมัวคอยฤกษ์อยู่ ก็ไม่รู้จะว่ายังไงแล้วนะครับ กว่าฤกษ์นั้นจะมาถึง ก็อาจถูกคนอื่นตัดหน้าไปก่อนแล้วก็ได้ หรืออาจมีอุปสรรคอะไรมาขัดขวางการกระทำนั้นก็ได้ ใครจะไปรู้

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

14 พฤษภาคม 2544

วัตรอันงามของพระอรหันต์

ในที่นี้จะแสดงให้เห็นถึงความที่พระอรหันต์มีความเคารพในทาน โดยการใช้สอยสิ่งของ ที่ผู้คนถวายให้เป็นทาน อย่างเห็นคุณค่าและใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด ไม่ได้ใช้ของอย่างทิ้งๆ ขว้างๆ เลย

ดังที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎก (วินัยปิฎก เล่ม ๗ จุลวรรค ภาค 2 ปัญจสติกขันธกะ) ดังนี้

เรื่องพระเจ้าอุเทน

[๒๕๕] ครั้งนั้น พระเจ้าอุเทนกับพระมเหสี ประทับอยู่ในพระราชอุทยานพร้อมด้วยข้าราชการบริพาร พระมเหสีของพระเจ้าอุเทนได้สดับข่าวว่า พระคุณเจ้าอาณนที อาจารย์ของพวกเขา นั่งอยู่ที่โคนไม้แห่งหนึ่งใกล้พระราชอุทยาน

จึงกราบทูลพระเจ้าอุเทนว่า ขอเดชะ ข่าวว่าพระคุณเจ้าอาณนที อาจารย์ของพวกเขาหม่อมฉัน นั่งอยู่ที่โคนไม้แห่งหนึ่งใกล้พระราชอุทยาน พวกหม่อมฉัน ประารถจะไปเยี่ยมพระคุณเจ้าอาณนที พระเจ้าข้า พระเจ้าอุเทนตรัสว่า ถ้าเช่นนั้น พวกเธอจงเยี่ยมพระสมณะอาณนทีเถิด

ลำดับนั้น พระมเหสีของพระเจ้าอุเทน ได้เข้าไปหาท่านพระอาณนที แล้วถวายอภิวาท นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ท่านพระอาณนทีชี้แจงให้พระมเหสีของพระเจ้าอุเทน ผู้นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ว่าจริงด้วยธรรมิกถา

ครั้งนั้น พระมเหสีของพระเจ้าอุเทนอันท่านพระอาณนทีชี้แจงให้เห็นแจ้ง สมทาน อาจหาญ ว่าจริงด้วยธรรมิกถาแล้ว ได้ถวายผ้าห่ม ๕๐๐ ผืน แก่ท่านพระอาณนที

ครั้นชื่นชมยินดีภักษิตของท่านพระอาณนทีแล้วลุกจากอาสนะ ถวายอภิวาท ทำประทักษิณ แล้วเข้าไปเฝ้าพระเจ้าอุเทน ฯ

[๒๕๖] ครั้งนั้น พระเจ้าอุเทนได้ทอดพระเนตรเห็นพระมเหสีเสด็จมาแต่ไกลเทียว ครั้นแล้วได้ตรัสถามว่า พวกเธอเยี่ยมพระสมณะอาณนทีแล้วหรือ

พระมเหสีกราบทูลว่า พวกหม่อมฉันได้เยี่ยมพระคุณเจ้าอาณนทีแล้ว พระเจ้าข้า

อุ. พวกเธอได้ถวายอะไรแก่พระสมณะอาณนทีบ้าง

ม. พวกหม่อมฉันได้ถวายผ้าห่ม ๕๐๐ ผืน แก่พระคุณเจ้าอาณนทฺ์ พระเจ้าข้า

พระเจ้าอุเทนทรงฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาว่า ไฉนพระสมณะอาณนทฺ์ จึงรับจีวรมากถึงเพียงนั้น พระสมณะอาณนทฺ์จักทำการค้าขายผ้า หรือจักตั้งร้านค้า แล้วเสด็จเข้าไปหาท่านพระอาณนทฺ์ ทรงปราศรัยกับท่านพระอาณนทฺ์ ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

แล้วตรัสถามว่า ท่านพระอาณนทฺ์ มเหสีของข้าพเจ้ามาหาหรือ

อา. พระมเหสีของพระองค์มาหา มหาบพิตร

อุ. ก็พระนางได้ถวายอะไรแก่ท่านพระอาณนทฺ์บ้าง

อา. ได้ถวายผ้าห่มแก่อาตมภาพ ๕๐๐ ผืน มหาบพิตร

อุ. ก็ท่านพระอาณนทฺ์จักทำอะไรกะจีวรมากมายเพียงนั้น

อา. อาตมภาพจักแจกให้แก่ภิกษุทั้งหลาย ที่มีจีวรคร่ำคร่า มหาบพิตร

อุ. ท่านพระอาณนทฺ์ ก็ท่านจักทำอะไรกะจีวรที่เก่าคร่ำเหล่านั้นต่อไป

อา. อาตมภาพจักทำผ้าเหล่านั้นให้เป็นผ้าคาดเพดาน มหาบพิตร

อุ. ท่านพระอาณนทฺ์ ท่านจักทำอะไรกะผ้าคาดเพดานเก่าเหล่านั้น

อา. อาตมภาพจักทำผ้าเหล่านั้นให้เป็นผ้าปูฟูก

อุ. ท่านพระอาณนทฺ์ ท่านจักทำอะไรกะผ้าปูฟูกที่เก่าเหล่านั้น

อา. อาตมภาพจักทำผ้าเหล่านั้นให้เป็นผ้าปูพื้น มหาบพิตร

อุ. ท่านพระอาณนทฺ์ ท่านจักทำอะไรกะผ้าปูพื้นที่เก่าเหล่านั้น

อา. อาตมภาพจักทำผ้าเหล่านั้นให้เป็นผ้าเช็ดเท้า มหาบพิตร

อุ. ท่านพระอาณนทฺ์ ท่านจักทำอะไรกะผ้าเช็ดเท้าที่เก่าเหล่านั้น

อา. อาตมภาพจักทำผ้าเหล่านั้นให้เป็นผ้าเช็ดอุลีส มหาบพิตร

อุ. ท่านพระอาณนทฺ์ ท่านจักทำอะไรกะผ้าเช็ดอุลีสที่เก่าเหล่านั้น

อา. อาตมภาพจักไขลกผ้าเหล่านั้น ขยำกับโคลนแล้วฉาบทาฝา มหาบพิตร

ครั้งนั้น พระเจ้าอุเทนทรงพระดำริว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรทั้งหลาย นำผ้าไปแยบคายดี ไม่เก็บผ้าเข้าเรือนคลัง (ไม่ยินดีในการสะสม - ธัมมโชติ) แล้วถวายผ้าจำนวน ๕๐๐ ผืน แม้อื่นอีกแก่ท่านพระอาณนทฺ์ ก็ในคราวนี้บริวารคือจีวรบังเกิดแก่ท่านพระอาณนทฺ์ เป็นครั้งแรก คือผ้า ๑๐๐๐ ผืน เกิดขึ้นแล้ว ฯ

(เรื่องนี่เกิดขึ้นหลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว และคณะสงฆ์นำโดยพระมหากัสสปะ ได้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๑ เสร็จเรียบร้อยแล้วไปไม่ได้ไม่นาน ซึ่งพระอาณนทฺ์นั้นบรรลุนั้นพระอรหันต์ก่อนวันทำสังคายนาเพียง ๑ วัน ดังนั้น ครั้งนี้น่าจะเป็นครั้งแรกที่พระอาณนทฺ์ได้รับการถวายบริวาร หลังจากที่เป็นพระอรหันต์ - ธัมมโชติ)

จากเรื่องนี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า พระอรหันต์ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นเนื่อนาบุญอันดียิ่งนั้น มีความเคารพในทานที่ผู้คนเขาถวายให้ และเห็นคุณค่าของสิ่งของเหล่านั้นมากเพียงใด

สมควรหรือไม่ที่นักบวชรุ่นหลังจะเอาเป็นเยี่ยงอย่าง?

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

28 พฤษภาคม 2544

พุทธทำนาย 16 ข้อ

พุทธทำนายในที่นี้ จะกล่าวถึงเรื่องที่**พระพุทธเจ้า**ทรงทำนายพระสุบิน (ความฝัน) ของ**พระเจ้าปเสนทิโกศล** จำนวน **16** ข้อ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงทำนายว่า เหตุการณ์เหล่านั้นจะเกิดขึ้น ในยุคสมัยที่ศาสนาได้เสื่อมลง ซึ่งหลายอย่างได้เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน เนื้อความดังกล่าวปรากฏใน **อรรถกถาพระไตรปิฎก มหาสุบินชาดก เอกนิบาตชาดก ขุททกนิกาย** มีเนื้อความดังต่อไปนี้

วันหนึ่งพระเจ้าโกศลมหาราช เสด็จเข้าสู่นิทราภรณ์ในราตรีกาล ในปัจฉิมยามทอดพระเนตรเห็น พระสุบินนิมิตรอันใหญ่หลวง **16** ประการ ทรงตระหนกพระทัยตื่นพระบรรทม ทรงพระดำริว่า เพราะเราเห็นสุบินนิมิตรเหล่านี้ จักมีอะไรแก่เราบ้างหนอ เป็นผู้อันความสะดุ้งต่อมรณภัย คุณคามแล้ว ทรงประทับเหนือพระแท่นที่ไสยาสน์นั้นแล จนล่วงราตรีกาล

ครั้นรุ่งเช้า พวกพราหมณ์ปุโรหิตเข้าไปกราบทูลถามว่า ข้าแต่พระมหาราชเจ้า พระองค์บรรทมเป็นสุขหรือพระเจ้าข้า? รับสั่งตอบว่า ท่านอาจารย์ทั้งหลาย เราจักมีความสุข ได้อย่างไร เมื่อคืนนี้เวลาใกล้รุ่ง เราเห็นสุบินนิมิตร **16** ข้อ ตั้งแต่เห็นสุบินนิมิตรเหล่านั้นแล้ว เราถึงความหวาดกลัวเป็นกำลัง เมื่อพวกปุโรหิตกราบทูลว่า ข้าแต่พระมหาราชเจ้า โปรดตรัสเล่าเกิดพระเจ้าข้า พวกข้าพระองค์สดับแล้ว จักทำนายถวายได้ จึงตรัสเล่าพระสุบิน ที่ทรงเห็นแล้วให้พวกพราหมณ์ฟัง แล้วตรัสว่า เพราะเหตุเห็นสุบินเหล่านี้ จักมีอะไรแก่เราบ้าง?

พวกพราหมณ์พากันสลดมือ. เมื่อรับสั่งถามว่า เพราะเหตุไรพวกท่านจึงพากันสลดมือเล่า? พวกพราหมณ์จึงพากันกราบทูลว่า ข้าแต่พระมหาราชเจ้า พระสุบินทั้งหลายร้ายกาจนัก รับสั่งถามว่า พระสุบินเหล่านั้นจักมีผลเป็นประการใด? พวกพราหมณ์จึงพากันกราบทูลว่า จักมีอันตรายใน **3** อย่างเหล่านี้ คืออันตรายแก่ราชสมบัติ **1** อันตราย คือโรคจะเบียดเบียน **1** อันตรายแก่พระชนม์ **1** อย่างใดอย่างหนึ่ง.

รับสั่งถามว่า พอละแก้ไขได้ หรือแก้ไขไม่ได้ พราหมณ์ทั้งหลายกราบทูลว่า ขอเดชะ พระสุบินเหล่านี้หมดทางแก้ไขเป็นแน่แท้ เพราะร้ายแรงยิ่งนัก แต่พวกข้าพระองค์ทั้งหลาย จักกระทำให้พอแก้ไขได้ เมื่อพวกหม่อมฉันไม่สามารถเพื่อจะแก้ไขพระสุบินเหล่านี้ได้แล้ว ขึ้นชื่อว่าความเป็นผู้สำเร็จการศึกษา จักอำนวยการ

ประโยชน์อะไร? รับสั่งถามว่า ท่านอาจารย์ทั้งหลาย จักกระทำอย่างไรเล่า ถึงจักให้คืนคลายได้ พวกพราหมณ์พากันกราบทูลว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า พวกข้าพระองค์ต้องบูชาด้วยวัตถุอย่างละ 4 ทุกอย่างพระเจ้าข้า พระราชาทรงสะดุ้งพระทัย ตรัสว่า ท่านอาจารย์ทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น เราขอมอบชีวิตไว้ในมือของพวกท่านเถิด พวกท่านรีบกระทำความสวัสดิ์แก่เราเร็วๆ เถิด

พวกพราหมณ์พากันรำเริงยินดี ว่าพวกเราต้องได้ทรัพย์มาก จักต้องได้ของเคี้ยวกินมามากๆ แล้วพากันกราบทูลปลอบพระราชาว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า อย่าได้ทรงวิตกเลยพระเจ้าข้า แล้วพากันออกจากราชธานีเวศน์ จัดทำหุมนุชาลัยที่นอกพระนคร จับฝูงสัตว์ 4 เท้า มากเหล้ามัดเข้าไว้ที่หลักย์ญ รวบรวมฝูงนกเข้าไว้เสร็จแล้ว เทียวกันชวักไขว้ไปมา กล่าววว่า เราควรจะได้สิ่งนี้ๆ.

ครั้งนั้นแล พระนางมัลลิกาเทวีทรงทราบเหตุนี้ ก็เข้าเฝ้าพระราชากราบทูลถามว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า พวกพราหมณ์พากันเทียวชวักไขว้ไปมา มีเรื่องอะไรหรือเพคะ? พระราชาตรัสว่า แน่ นางผู้เจริญ เธอมีแต่สุขสบาย จึงไม่รู้ว่าจะสรรพิมันส์อยู่ใกล้ๆ หูของพวกเรา. พระนางทูลถามว่า ข้าแต่มหाराชา เรื่องนั้นคืออะไรเพคะ? พระราชารับสั่งว่า เราฝันร้ายถึงปานนี้ พวกพราหมณ์พากันทำนายว่า อันตรายใน 3 อย่าง ไม่อย่างใดอย่างหนึ่งก็จักปรากฏ เพื่อบำบัดอันตรายเหล่านั้นต้องบูชาญ จึงต้องสัญจรไปมาอยู่บ่อยๆ

พระนางมัลลิกากราบทูลถามว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า ก็ผู้ที่เป็นยอดพราหมณ์ในโลกพร้อมทั้งเทวโลก ทูลกระหม่อมได้ทูลถาม ถึงการแก้ไขพระสุบินแล้วหรือเพคะ? ทรงรับสั่งถามว่า นางผู้เจริญ พระผู้เป็นยอดพราหมณ์ในโลก พร้อมทั้งเทวโลกนั้น เป็นใครกันเล่า? พระนางกราบทูลว่า ทูลกระหม่อมไม่ทรงรู้จักมหาพราหมณ์ โคดมผู้ตถาคต หมดกิลีสบริสุทธิแล้ว เป็นสัพพัญญู เป็นบุคคลผู้เลิศในโลกพร้อมทั้งเทวโลก ดอกหรือเพคะ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น คงทรงทราบเหตุในพระสุบินแน่นอน ขอเชิญทูลกระหม่อมเสด็จพระราชดำเนินไปกราบทูลถามเถิดเพคะ. พระราชาทรงรับสั่งว่า ดีละเทวี

แล้วเสด็จไปยังพระวิหาร ถวายบังคมพระบรมศาสดาแล้วประทับนั่งอยู่ พระศาสดาทรงเปล่งพระสุรเสียงอันไพเราะ ตรัสถามว่า มหาบพิตร เหตุไรเล่าบพิตรจึงเสด็จมา ดุจมีราชกิจด่วน. พระราชากราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เมื่อใกล้รุ่งหม่อมฉันเห็นมหาสุบิน 16 ข้อ สะดุ้งกลัว บอกเล่าแก่พวกพราหมณ์ พวกพราหมณ์ทำนายว่า ข้าแต่มหाराชาเจ้า พระสุบินร้ายแรงนัก เพื่อระงับสุบินเหล่านั้นต้องบูชาญ ด้วยญญวัตถุอย่างละ 4 ครบทุกอย่าง แล้วพากันเตรียมบูชาญ ฝูงสัตว์เป็นอันมากถูกมรณภัยคุกคาม

ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์เป็นบุคคลผู้เลิศในโลกทั้งเทวโลก เถยยธรรมที่เข้าไปกำหนดอดีตอนาคต ปัจจุบัน ที่ยังมาไม่ถึงซึ่งคัลลลงในญาณมุขของพระองค์นั้นมิได้มีเลย ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ขอพระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดทำนายผลแห่งสุบินของหม่อมฉันเหล่านั้นเถิด พระเจ้าข้า.

พระศาสดาตรัสว่า ขอถวายพระพร เป็นเช่นนั้นที่เดี๋ยวมหาบพิตร ในโลกทั้งเทวโลก เว้นตถาคตเสียแล้ว ผู้อื่นที่จะได้ชื่อว่าสามารถรู้เหตุ หรือผลของสุบินเหล่านี้ไม่มีเลย ตถาคตจักทำนายให้มหาบพิตร ก็แต่ว่ามหาบพิตรจงตรัสบอกพระสุบิน ตามทำนองที่ทรงเห็นนั้นเถิด พระราชาทรงรับพระพุทธานุญาตว่า ดีละ พระพุทธานุญาตแล้ว เริ่มกราบทูลพระสุบิน ตามทำนองที่ทรงเห็นอย่างถี่ถ้วน โดยทรงวางหัวข้อไว้ดังนี้ว่า

"โคอุสุภราชทั้งหลาย ๑ ต้นไม้ทั้งหลาย ๑
แม่โคทั้งหลาย ๑ โคทั้งหลาย ๑ ม้า ๑ ถาดทอง ๑
สุนัขจิ้งจอก ๑ หม้อน้ำ ๑ สระโบกขรณี ๑
ข้าวไม่สุก ๑ แก่นจันทน์ ๑ น้ำเต้าจม ๑ ศีลาลอย ๑
เขียดขยอกงู ๑ หงส์ทองล้อมกา ๑ เสือกัวแพะ ๑

สำหรับรายละเอียดของพระสุบิน รวมทั้งพุทธทำนายแต่ละข้อนั้น จะขอแยกกล่าวเป็นเรื่องๆ ต่อไป
..... พระบรมศาสดา ครั้นทรงนำพระธรรมเทศานี้มาแล้ว ตรัสให้พระเจ้าปเสนทิโกศล เลิกบูชา
ยัญญ ด้วยพระพุทธรูปดำรัสว่า เพราะพระสุบินเป็นปัจฉัย ภัยยังไม่แค้นหายพิตรดอก มหาบพิตรจงสั่งให้เลิกยัญญ
เสียเถิด พระราชทานชีวิตทานแก่มหาชน

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

11 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 1

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันเห็นสุบิน
ข้อ 1 อย่างนี้ก่อนว่า โคผู้สีเหมือนดอกอัญชัน 4 ตัว ต่างคิดว่าจักชนกัน พวกมันวิ่งมาสู่ท้องพระลานหลวงจาก
ทิศทั้ง 4 เมื่อมหาชนประชุมกันคิดว่า พวกเราจักดูโคชนกัน ต่างแสดงท่าทางจะชนกัน บรรลือเสียงคำรามลั่น
แล้วไม่ชนกัน ต่างถอยออกไป หม่อมฉันเห็นสุบินนี้เป็นปฐม อะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลของสุบินข้อนี้ จักไม่มีในชั่วรัชกาลของมหาบพิตร ในชั่วศาสนาของตถาคต แต่ใน
อนาคต เมื่อโลกหมุนไปถึงจุดเสื่อม ในรัชกาลของพระราชเจ้าผู้กำฟ้า ผู้มิได้ครองราชย์โดยธรรม และในกาล
ของหมู่มนุษย์ผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม เมื่อกุศลธรรมลดน้อยถอยลง อกุศลธรรมหนาแน่นขึ้น ในกาลที่โลก
เสื่อม ฝนจกแล้ง และดินเมฆจักขาด ข้าวกล้าจักแห้ง ทุพภิกขภัยจักเกิด เมฆทั้งหลายตั้งขึ้นจากทิศทั้ง 4
เหมือนจะย่อยเม็ด พอพวกผู้หญิงรีบเก็บข้าวเปลือก เป็นต้น ที่เอาออกผึ่งแดดไว้เข้าภายในร่ม เพราะกลัวจะ
เปียก เมื่อพวกผู้ชายต่างถือจอบถือตะกร้าพากันออกไป เพื่อจะก่อคั่นกันน้ำ ก็ตั้งเคียวจะตบ ครางกระหึ่ม ฟ้า
แลบ แล้วก็ไม่ตกเลย ลอยหายไป เหมือนโคตั้งท่าจะชนกัน แล้วไม่ชนกันฉะนั้น

นี้เป็นผลของสุบินนั้น แต่ไม่มีอันตรายอะไร แก่มหาบพิตร เพราะเรื่องนั้นเป็นปัจฉัย มหาบพิตรเห็นสุบิน
นี้ ปรารภอนาคต ฝ่ายพวกพราหมณ์อาศัยการเลี้ยงชีวิตของตน จึงทำนายดังนี้.

>>> จะเห็นได้ว่าเรื่องการที่ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทำท่าว่าจะตกแล้วไม่ตกนั้น ก็เริ่มมีให้เห็นแล้วในปัจจุบัน.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

11 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 2

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธรเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นสุบินข้อที่ 2 อย่างนี้ว่า ต้นไม้เล็กๆ และกอไผ่ แทรกแผ่นดินพอลงคืบหนึ่งบ้าง ศอกหนึ่งบ้าง เพียงแค่นี้ก็ผลิดอกออกผลไปตามๆ กัน นี่เป็นสุบินข้อที่ 2 ที่หม่อมฉันได้เห็น อะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลไม้ของสุบินข้อนี้ ก็จักมีในกาลที่โลกเสื่อม เวลามนุษย์มีอายุน้อย ด้วยว่าสัตว์ทั้งหลายในอนาคตจักมีโรคะกล้า กุมารี่มีวัยยังไม่สมบุรณ จักสมสู่กะบุรุษอื่น เป็นหญิงมีระดู มีครรรค์ พวกกันจำเจริญด้วยบุตรและธิดา ความที่กุมารี่เหล่านั้นมีระดู เปรียบเหมือนต้นไม้เล็กๆ มีดอก กุมารี่เหล่านั้นจำเจริญด้วยบุตรและธิดา ก็เหมือนต้นไม้เล็กๆ มีผล ภัยแม้มีนิมิตรนี้เป็นเหตุ ไม่มีแก่มหาบพิตรดอก.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

11 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 3

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธรเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นแมโคใหญ่ๆ พวกกันดื่มนมของฝูงลูกโคที่เพิ่งเกิดในวันนั้น นี่เป็นสุบินข้อที่ 3 ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบินนั้น พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร แม้ผลของสุบินนี้ ก็จักมีในอนาคตเหมือนกัน จักมีผลในเวลาที่มีมนุษย์ทั้งหลาย พวกกันละทิ้งเชษฐาปจายิกกรรม คือความเป็นผู้ประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เพราะในอนาคต ฝูงสัตว์จักมิได้ตั้งไว้ซึ่งความยำเกรงในมารดาบิดา หรือในแม่ยายพ่อตา ต่างแสวงหาทรัพย์สินด้วยตนเองทั้งนั้น เมื่อปรารถนาจะให้ของกินของใช้แก่คนแก่ๆ ก็ให้ ไม่ปรารถนาจะให้ก็ไม่ให้ คนแก่ๆ พวกกันหมดที่พึ่ง หาเลี้ยงตนเองก็ไม่ได้ ต้องจ้อพวก

เด็กๆ เลี้ยงชีพ เป็นเหมือนแม่โคใหญ่ๆ พวกมันดื่มนมลูกโคที่เกิดในวันนั้น แม้จะมีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ไม่มีแก่มหาบพิตร.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

15 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 4

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันเห็นฝูงชนไม่เทียมโคใหญ่ๆ ที่เคยพาออกไป ซึ่งสมบูรณ์ด้วยร่างกายและเรี่ยวแรง เข้าในระเบียบแห่งแอกกลับไปเทียมโครุ่นๆ ที่กำลังฝึกเข้าในแอก โครุ่นๆ เหล่านั้นไม่อาจพาออกไปได้ ก็พากันสลัดแอกยื่นเฉยเสีย เกยย่นทั้งหลายก็ไปไม่ได้ นี่เป็นสุบินข้อที่ 4 ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลของสุบินแม่ข้อนี้ ก็จักมีในรัชสมัยของพระราชาผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่าในภายหน้า พระราชาผู้มีบุญน้อย มิได้ดำรงในธรรม จักไม่พระราชทานยศแก่มหาอำมาตย์ผู้เป็นบัณฑิต ฉลาดในประเพณี สามารถที่จะยังสรรพกิจให้ลุล่วงไปได้ จักไม่ทรงแต่งตั้งอำมาตย์ผู้ใหญ่ ผู้เป็นบัณฑิต ฉลาดในโวหารไว้ในที่วินิจฉัยคดีในโรงศาล แต่พระราชทานยศแก่คนหนุ่มๆ ตรงกันข้ามกับที่กล่าวแล้วนั้น แต่งตั้งบุคคลเช่นนั้นไว้ในตำแหน่งผู้วินิจฉัยอรรถคดี คนหนุ่มพวกนั้น ไม่รู้ทั่วถึงราชกิจ และการอันควรไม่ควร ไม่อาจดำรงยศนั้นไว้ได้ ทั้งไม่อาจจัดทำราชกิจให้ลุล่วงไปได้ เมื่อไม่อาจก็จักพากันทอดทิ้งธุระการงานเสีย ฝ่ายอำมาตย์ที่เป็นบัณฑิตเป็นผู้ใหญ่ เมื่อไม่ได้ยศ ถึงจะสามารถที่จะให้กิจทั้งหลายลุล่วงไป ก็จักพากันกล่าวว่า พวกเราต้องการอะไรด้วยเรื่องเหล่านี้ พวกเรากลายเป็นคนภายนอกไปแล้ว พวกเด็กหนุ่มเขาเป็นพวกอยู่วงใน เขาคงรู้ดี แล้วไม่รักษาการงานที่เกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ความเสื่อมเท่านั้นจักมีแก่พระราชาเหล่านั้น ด้วยประการทั้งปวง เป็นเสมือนเวลาที่คนจับโครุ่นๆ กำลังฝึก ยังไม่สามารถจะพาออกไปได้ เทียมไว้ในแอก และเป็นเวลาที่จับเอาโคใหญ่ๆ ผู้เคยพาออกไปได้ มาเทียมแอกฉะนั้น แม้จะมีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ย่อมไม่มีแก่มหาบพิตร.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

15 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 5

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นม้าตัวหนึ่ง มีปากสองข้าง ผูกชนพากันให้หญ้าที่ปากทั้งสองข้างของมัน มันเคี้ยวกินด้วยปากทั้งสองข้างนี้เป็นสุบินที่ 5 ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลของสุบินแม่นี้ ก็จักมีในรัชกาลของพระราชเจ้าผู้ไม่ดำรงในธรรม ในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่าในกาลภายหน้า พวกพระราชเจ้าโง่เขลา ไม่ดำรงธรรม จักทรงแต่งตั้งมนุษย์โง่เล ไม่ประกอบด้วยธรรม ไว้ในตำแหน่งวินิจัยคดี คนเหล่านั้นเป็นพาล ไม่เชื่อเพื่อในบาปบุญ พวกนั้นนั่งในโรงศาล เมื่อให้คำตัดสิน ก็จักรับสินบนจากมือของคู่คดีทั้งสองฝ่ายมากิน เป็นเหมือนม้ากินหญ้าด้วยปากทั้งสองจะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุก็ย่อมไม่มีแก่มหาบพิตรดอก.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

15 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 6

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันเห็นมหาชนชาติถูกลาดทองราคาตั้งแสนกระษาปณ์ แล้วพากันนำไปให้หมาจิ้งจอกแก่ตัวหนึ่ง ด้วยคำว่า เชิญท่านเยี้ยวใส่ในถาดทองนี้เถิด หมาจิ้งจอกแกะนั้นก็ถ่ายบัสสวาระใส่ในถาดทองนั้น นี่เป็นสุบินข้อที่ 6 ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบินข้อนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลของสุบินนี้ก็จักมีในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่า ในกาลภายหน้า พวกพระราชเจ้าผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ทรงรังเกียจกุลบุตรผู้สมบูรณ์ด้วยชาติเสีย แล้วไม่พระราชทานยศให้ จักพระราชทานให้แก่คนที่ไม่มีสกุลเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น สกุลใหญ่ๆ จักพากันตกลาย สกุลเลวๆ จักพากันเป็นใหญ่ ก็เมื่อพวกมีสกุลเหล่านั้นไม่อาจเลี้ยงชีวิตอยู่ได้ จักคิดว่า เราต้องอาศัยพวกเหล่านี้เลี้ยงชีวิตสืบไป แล้วก็พากันยกธิดาให้แก่ผู้ไม่มีสกุล การอยู่ร่วมกับคนพวกไม่มีสกุลของกุลธิดาเหล่านั้น ก็จักเป็นเช่นเดียวกับถาดทองรองเยี้ยวหมาจิ้งจอก ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ย่อมไม่มีแก่มหาบพิตร.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

15 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 7

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นอย่างนี้ บุรุษผู้หนึ่งพ่นเชื้อก แล้วหย่อนไปที่ใกล้เท้า แม่หมาจึงจอกโชตัวหนึ่ง นอนอยู่ใต้ตั่งที่บุรุษนั่ง กัดกินเชื้อกนั้น เขาไม่ได้รู้เลยทีเดียว นี่เป็นสุบินข้อที่ 7 ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบินข้อนี้ พระเจ้าข้า?

มहाบพิตร ผลแห่งสุบินข้อนี้ ก็จักมีในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่าในกาลภายหน้า หมูสตรี้จักพากันเหลาะแหละโลเลในบุรุษ ลุ่มหลงในสุรา เอาแต่แต่งตัว ชอบเที่ยวเตร่ตามถนนหนทาง เห็นแก่อำมิส เป็นหญิงทุกีล มีความประพฤติชั่วช้า พวกนางจักกั้มุ่รุมกันแย่งเอาทรัพย์ที่สามีทำงาน มีกสิกรรม และโควัชกรรมเป็นต้น สิ่งสมไว้ด้วยยาก ลำบากลำเค็ญ เอาไปซื้อสุราดื่มกับชายชู้ ซื้อดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้ มาแต่งตนคอยสอดส่องมองหาชู้ โดยส่วนบนของบ้านที่มีดชิดบ้าง โดยที่ซึ่งลับตาบ้าง แม้ข้าวเปลือกที่เตรียมไว้สำหรับหว่านในวันรุ่งขึ้น ก็เอาไปซื้อหมัก จัดทำเป็นข้าวต้ม ข้าวสวย และของเคี้ยวเป็นต้น มากินกัน เป็นเหมือนนางหมาจิ้งจอกโช ที่นอนใต้ตั่ง คอยกัดกินเชื้อกที่เขาพ่นแล้ว หย่อนลงไว้ใกล้ๆ เท้าฉะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีความหยาบพิตร.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

16 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 8

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นตุ่มน้ำเต็มเปี่ยมลูกใหญ่ใบหนึ่ง ตั้งอยู่ที่ประตูวัง ล้อมด้วยตุ่มเป็นอันมาก วรรณะทั้ง 4 เอาหม้อตักน้ำมาจากทิศทั้ง 4 และทิศน้อยทั้งหลาย เอามาใส่ลงตุ่มที่เต็มแล้วนั้นแหละ น้ำก็เต็มแล้วเต็มอีก จนไหลล้นไป แม้คนเหล่านั้นก็ยังเห็นน้ำลงในตุ่มนั้นอยู่เรื่อยๆ แต่ไม่มีผู้ที่จะเหลียวแลดูตุ่มที่ว่างๆ เลย นี่เป็นสุบินข้อที่ 8 ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า?

มहाบพิตร ผลแห่งสุบินนี้จักมีในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่าในกาลภายหน้า โลกจักเลื่อม แฉกแฉกจนหมดความหมาย พระราชาทั้งหลายจักตักยาก เป็นกำพัว องค์ใดเป็นใหญ่ องค์นั้นจักมีพระราชทรัพย์เพียงแสนกระษاطณในท้องพระคลัง พระราชาเหล่านั้นตักยากถึงอย่างนี้ จักเกณฑ์ให้ชาวชนบททุกคน ทำการเพาะปลูกให้แก่ตน พวกมนุษย์ถูกเบียดเบียน ต้องละทิ้งการงานของตน พากันเพาะปลูกพุ่มพืช (อาหาร มีข้าวสาลี เป็นต้น) แลอปรับพืช (ของว่างหลังอาหาร มีถั่ว งา เป็นต้น) ให้แก่พระราชาทั้งหลายเท่านั้น ต้องช่วยกันเฝ้า ช่วยกันเก็บเกี่ยว ช่วยกันนวด ช่วยกันขน ช่วยกันเคี้ยวน้ำอ้อย เป็นต้น และช่วยกันทำสวนดอกไม้

สวนผลไม้ พวกกันชนปลูกพันธุ์พืช เป็นต้น ที่เสร็จแล้ว ในที่นั้นๆ มาบรรจุไว้ในยุ้งฉางของพระราชทานนั้น แม้ผู้ที่จะมองดูยุ้งฉางเปล่าๆ ในเรือนทั้งหลายของตน จักไม่มีเลย จักเป็นเช่นกับการเติมน้ำใส่ตุ่มที่เต็มแล้ว ไม่เหลือแล้วตุ่มเปล่าๆ บ้างเลยนั้นแล ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ จะยังไม่มีแกมหาบพิตร.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

16 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 9

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธรเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นโปกขรณีสระหนึ่ง ดาราดาดไปด้วยปทุม 5 สี ลึก มีท่าขึ้นลงรอบด้าน ผุ่งสัตว์ สองเท้า สีเทา พวกกันลงดื่ม น้ำในสระนั้นโดยรอบ น้ำที่อยู่ในที่ลึกกลางสระนั้นชุ่มมัว ในที่ซึ่งสัตว์ สองเท้า สีเทา พวกกันย่ำเหยียบ กลับใสสะอาดไม่ชุ่มมัว หม่อมฉันได้เห็นอย่างนี้ นี่เป็นสุบินข้อที่ 9 ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลของสุบินนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลแห่งสุบินนี้จักมีในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่าในกาลภายหน้า พระราชาทั้งหลาย จักไม่ตั้งอยู่ในธรรม ลุคคติ (มีความลำเอียง - ธัมมโชติ) ด้วยอำนาจความพอใจเป็นต้น เสวยราชสมบัติ จักไม่ประทานการวินิจฉัยอรรถคดีโดยธรรม มีพระหฤทัยมุ่งแต่สินบน โลเลในทรัพย์ ขึ้นชื่อว่าคุณธรรมคือความอดทน ความเมตตา และความเอ็นดูของพระราชาเหล่านั้น จักไม่มีในหมู่ชาวแคว้นแคว้น จักเป็นผู้กักขะหยาบคาย คอยแต่เบียดเบียนหมู่มนุษย์ เหมือนหีบอ้อยด้วยหีบยนต์ จักกำหนดให้ส่วยต่างๆ บังเกิดขึ้น เก็บเอาทรัพย์ พวกมนุษย์ก็รีบวิ่งช่วยอากรหนักเข้า ไม่สามารถจะให้อะไรๆ ได้ พวกกันทิ้งคามนิคมเป็นต้นเสีย อพยพไปสู่ปลายแดน ตั้งหลักฐาน ณ ที่นั้น ชนบทศูนย์กลางจักว่างเปล่า ชนบทชายแดนจักเป็นปึกแผ่นแน่นหนา เหมือนน้ำกลางสระโปกขรณีชุ่ม น้ำที่ฝั่งรอบๆ ใส ฉ้นใด ก็ฉ้นนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ย่อมไม่มีแกมมหาบพิตร.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

17 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 10

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธรเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ได้เห็นข้าวสุก ที่คนหุงในหม้อใบเดียวกันแท้ๆ แต่หาสุกทั่วกันไม่ เป็นเหมือนผู้หุงตรวจดูแล้วว่าไม่สุกเลยแยกกันไว้เป็น 3 อย่าง คือ ข้าวหนึ่งและ ข้าวหนึ่งดิบ ข้าวหนึ่งสุกดี นี้เป็นสุบินที่ 10 ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบินข้อนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลแห่งสุบินข้อนี้ จักมีในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่าในกาลภายหน้า พระราชาทั้งหลายจักไม่ดำรงในธรรม เมื่อพระราชาเหล่านั้นไม่ดำรงในธรรมแล้ว ข้าราชกรรที พราหมณ์และคฤหบดีก็ดี ขวานิคม ชาวชนบทก็ดี รวมถึงมนุษย์ทั้งหมด นับแต่สมณะและพราหมณ์ จักพากันไม่ตั้งอยู่ในธรรม แม้เทวดาทั้งหลายก็จักไม่ทรงธรรม ในรัชกาลแห่งอรัณมิกราชทั้งหลาย ลมทั้งหลายจักพัดไม่สม่ำเสมอ พัดแรงจัด ทำให้วิมานในอากาศของเทวดาสั่นสะเทือน เมื่อวิมานเหล่านั้นถูกลมพัดสั่นสะเทือน ฝูงเทวดาก็พากันโกรธ แล้วจักไม่ให้ฝนตก ถึงจะตกก็จะไม่ตกกระหน่ำทั่วแคว้น มิฉะนั้น จักไม่ตกให้เป็นอุปการะแก่การใด การหว่านในที่ที่ปวงจักไม่ตกกระหน่ำทั่วถึง แม้ในชนบท แม้ในบ้าน แม้ในตระพังแห่งหนึ่ง แม้ในสระลูกหนึ่ง เหมือนกันกับในแคว้นฉะนั้น เมื่อตกตอนเหนือของตระพัง ก็จักไม่ตกในตอนใต้ เมื่อตกในตอนใต้ จักไม่ตกในตอนเหนือ ข้าวกล้าในตอนหนึ่งจักเสียเพราะฝนชุก เมื่อฝนไม่ตกในส่วนหนึ่ง ข้าวกล้าจักเหี่ยวแห้ง เมื่อฝนตกดีในส่วนหนึ่ง ข้าวกล้าจักสมบูรณ์ ข้าวกล้าที่หว่านแล้วในขอบขัณฑสีมาของพระราชาพระองค์เดียวกัน จักเป็น 3 สถานด้วยประการฉะนี้ เหมือนข้าวสุกในหม้อเดียวมีผลเป็น 3 อย่างฉะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ จะยังไม่มีแก่มหาบพิตร.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

17 มิถุนายน 2544

พุทธานายข้อที่ 11

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธรเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นคนทั้งหลายเอาแก่นจันทร์ มีราคาตั้งแสนกษาปณ์ ขายแลกกับเบรียงเน่า นี้เป็นสุบินข้อที่ 11 ของหม่อมฉัน อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้เล่า พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร แม้ผลแห่งสุบินนี้จักมีในอนาคต ในเมื่อศาสนาของตถาคตเสื่อมโทรมนั้นแล ด้วยว่าในกาลภายหน้า พวกภิกษุอลัชชีเห็นแก่ปัจฉัย จักมีมาก พวกเหล่านั้น จักพากันแสดงธรรมเทศนา ที่ตถาคตกล่าวติเตียนความลโมภในปัจฉัยไว้ แก่ชนเหล่าอื่น เพราะเหตุแห่งปัจฉัย 4 มีฉิวเริ่มต้น จักไม่สามารถแสดงให้พ้นจากปัจฉัยทั้งหลาย แล้วตั้งอยู่ในฝ่ายธรรมนำสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ มุ่งตรงสู่พระนิพพาน (ภิกษุจะแสดงธรรมเพราะความอยากได้ลาภจากผู้ฟัง แทนที่จะแสดงธรรมเพราะปรารถนา ให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง คือ

ความพันทุกข์ บรรลุผลนิพพาน และธรรมที่แสดงนั้น ก็จะเป็นธรรมขั้นพื้นฐาน เช่น ความมักน้อย สันโดษ การให้ทาน เป็นต้น ไม่ใช่ธรรมขั้นสูงที่จะทำให้บรรลุผลนิพพาน - ธรรมโชติ) คนทั้งหลายก็จะฟังความ สมบูรณ์แห่งบทและพยัญชนะ และสำเนียงอันไพเราะอย่างเดียวกันนั้น แล้วจักถวายเอง และยังชนเหล่าอื่น ให้ถวายซึ่งปัจจัยทั้งหลาย มีจีวร เป็นต้น อันมีค่ามาก ภิกษุทั้งหลายอีกบางพวก จักพากันนั่งในที่ต่างๆ มีท้อง ถนง สีแยก และประตูลังเป็นต้น แล้วแสดงธรรมแลกรูปียะ มีเหรียญษาปณ์ ครีงษาปณ์ เหรียญบาท เหรียญมาสก เป็นต้น โดยประการฉะนี้ ก็เป็นเอาธรรมที่ตถาคตแสดงไว้ มีมูลค่าควรแก่พระนิพพาน ไปแสดง แลกปัจจัย 4 และรูปียะ มีเหรียญษาปณ์และเหรียญครีงษาปณ์เป็นต้น จักเป็นเหมือนฝูงคนเอาแก่นจันทร์ มีราคาตั้งแสน ไปขายแลกเบรียงเน่าฉะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีแกมหาบพิตร.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

25 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 12

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉัน ได้เห็นกระโหลกน้ำเต้าจมน้ำได้ อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลแห่งสุบินนี้ก็จักมีในอนาคตกาล เมื่อโลกหมุนไปถึงจุดเสื่อม ในรัชกาลของพระราชามีผู้ไม่ ตั้งอยู่ในธรรม ด้วยว่าในครั้งนั้นพระราชาทันหลาย จักไม่พระราชทานยศแก่กุลบุตรผู้สมบูรณ์ด้วยชาติ จัก พระราชทานแก่ผู้ไม่มีสกุลเท่านั้น พวกนั้นจักเป็นใหญ่ อีกฝ่ายหนึ่งจักยากจน ถ้อยคำของพวกไม่มีสกุล ดูจ ะโหลกน้ำเต้า ดูประหนึ่งหยั่งรากลงแน่นในที่เฉพาะพระภักตร์พระราชาก็ดี ที่ประตูลังก็ดี ที่ประชุมอำมาตย์ ก็ดี ที่โรงศาลก็ดี จักเป็นคำไม่โยกโคลง มีหลักฐานแน่นอนหาดี แม้ในสังฆสันนิบาต (ที่ประชุมสงฆ์) เล่า ใน กิจกรรมที่สงฆ์พึงทำและคณะพึงทำก็ดี ทั้งในสถานที่ดำเนินอิทธิกรรมเกี่ยวกับบาตร จีวร และบริเวณเป็นต้นก็ดี ถ้อยคำของคนชั่วทุศีลเท่านั้น จักเป็นคำนำสัตว์ออกจากทุกข์ได้ มิใช่ถ้อยคำของภิกษุผู้ลัทธิ (ผู้มีความละเอียดที่ จะทำชั่ว คือผู้ไม่กล้าทำชั่วเพราะมีความละเอียดใจ ที่จะทำเช่นนั้น คือภิกษุที่ตีตนเอง - ธรรมโชติ) เมื่อเป็น เช่นนี้ ก็จักเป็นเหมือนกาลเป็นที่จมน้ำแห่งกระโหลกน้ำเต้า แม้ด้วยประการทั้งปวง ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยัง ไม่มีแกมมหาบพิตร.

>>>> สรุปรายๆ ก็คือ ถ้อยคำของผู้ที่ไม่มีคุณสมบัติที่ควรจะได้รับความสำเร็จ (ซึ่งถ้อยคำเหล่านั้นควรมีน้ำหนักเบาประดุจผลน้ำเต้า ซึ่งควรจะเบาจนลอยน้ำได้) กลับได้รับการยอมรับจากผู้เป็นใหญ่ ประดุจว่าเป็นถ้อยคำที่มีน้ำหนักมากน่าเชื่อถือ เหมือนผลน้ำเต้าที่ควรจะลอยน้ำ แต่กลับถูกมองเหมือนกับว่ามีน้ำหนักมากจนจมน้ำได้ - รัมมโชติ.

ผู้รวบรวม

รัมมโชติ

25 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 13

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นศิลาแท่งที่บใหญ่ขนาดเรือนยอด ลอยน้ำเหมือนดังเรือ อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลแห่งสุบินแม่นี้ ก็จักมีในกาลเช่นนั้นเหมือนกัน ด้วยว่าในครั้งนั้น พระราชาผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรมทั้งหลาย จักพระราชทานยศแก่คนไม่มีสกุล พวกนั้นจักเป็นใหญ่ พวกมีสกุลจักตกยาก ใครๆ จักไม่ทำความเคารพในพวกมีสกุลนั้น จักกระทำความเคารพในพวกที่เป็นใหญ่ฝ่ายเดียว ถ้อยคำของกุลบุตรผู้ฉลาดในการวินิจฉัย ผู้หนักแน่น เช่นกับศิลาที่บ จักไม่หยั่งลงดำรงมั่นในที่เฉพาะพระภักตร์ของพระราชา หรือในที่ประชุมอำมาตย์ หรือในโรงศาล เมื่อพวกนั้นกำลังกล่าว พวกนอกนี้จักคอยเยาะเย้ยว่า พวกนี้พูดทำไม แม้ในที่ประชุมภิกษุ พวกภิกษุก็จักไม่เห็นภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ผู้ควรทำความเคารพว่าเป็นสำคัญ ในฐานะต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว ทั้งถ้อยคำของภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักเหล่านั้น ก็จักไม่หนักแน่นมั่นคง จักเป็นเหมือนเวลาเป็นที่เลื่อนลอยแห่งศิลาทั้งหลายฉะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีแก่มหาบพิตร.

>>>> สรุปรายๆ ก็คือ ถ้อยคำของผู้ที่มีคุณสมบัติที่ควรจะได้รับความสำเร็จ (ซึ่งถ้อยคำเหล่านั้นควรมีน้ำหนักมากประดุจแท่งหินใหญ่ ซึ่งควรจะจมน้ำ) กลับไม่ได้รับการยอมรับเชื่อถือจากผู้เป็นใหญ่ ประดุจว่าเป็นถ้อยคำที่ไม่มีน้ำหนัก ไม่น่าเชื่อถือ เหมือนแท่งหินใหญ่ที่ควรจะจมน้ำ แต่กลับถูกมองเหมือนกับว่าไม่มีน้ำหนัก จนลอยน้ำได้ - รัมมโชติ.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

25 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 14

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นฝูงเขียดตัวเล็กๆ ขนาดดอกมะเขากว้าง ว่างไล่กวดงูเห่าตัวใหญ่ๆ กัดเนื้อขาดเหมือนตัดกำนบัวแล้วกลืนกิน นี่เป็นสุบินข้อที่ 14 อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลแห่งแม่สุบินข้อนี้ ก็จักมีในอนาคต ในเมื่อโลกเสื่อมโทรมดุจกัน ด้วยว่าในครั้งนั้น พวกมนุษย์จะมีราคะจริตแรงกล้า ซาติชั่ว ปล่อยตัวปล่อยใจ ตามอำนาจของกิเลส จักต้องเป็นไปในอำนาจแห่งภรรยาเด็กๆ ของตน ผู้คนมีทาสและกรรมกรเป็นต้นก็ดี สัตว์พาหนะมีโคกระบือเป็นต้นก็ดี เงินทองก็ดี บรรดามีในเรือนทุกอย่าง จักต้องอยู่ในครอบครองของพวกนางทั้งนั้น เมื่อพวกสามีถามถึงเงินทองนั้นๆ ว่าอยู่ที่ไหน หรือถามถึงจำนวนสิ่งของว่ามีที่ไหนก็ดี พวกนางจักพากันตอบว่า มันจะอยู่ที่ไหนๆ ก็ช่างเถิด กงการอะไรที่ท่านจะตรวจตราเล่า ท่านเกิดอยากรู้สิ่งที่มีอยู่ และไม่มีอยู่ในเรือนของเราละหรือ แล้วจักดำด้วยประการต่างๆ ที่มตำเอาด้วยหอกคือปาก กัดไว้ในอำนาจดังทาสและคนรับใช้ ดำรงความเป็นเจ้าเป็นใหญ่ของตนไว้สืบไป เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็จักเป็นเหมือนเวลาที่ฝูงเขียดขนาดดอกมะเขากว้าง พากันขยอกกินฝูงงูเห่า ซึ่งมีพิษแล่นเร็วฉะนั้น ภัยแม่สุบินนี้เป็นเหตุ ก็จักไม่มีแกมมหาบพิตรดอก.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

25 มิถุนายน 2544

พุทธทำนายข้อที่ 15

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันได้เห็นฝูงพญาหงษ์ทอง ที่ได้นามว่าทองเพราะมีขนเป็นสีทอง พากันแหวดล้อมกา ผู้ประกอบด้วยอสังขธรรม 10 ประการ เทียวหากินตามบ้าน อะไรเป็นผลแห่งพระสุบินนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลแห่งสุบินนี้ ก็จักมีในอนาคต ในรัชกาลของพระราชาผู้ทรพลงนั้นแหละ ด้วยว่าในภายหน้าพระราชาทั้งหลาย จักไม่ฉลาดในศิลปะ มีหัตถ์ศิลปะเป็นต้น ไม่แกล้งกล้าในการยุทธ ท้าวเธอจักไม่

พระราชทานความเป็นใหญ่ ให้แก่พวกกุลบุตรที่มีชาติเสมอกัน ผู้รังเกียจความวิบัติแห่งราชสมบัติของพระองค์ อยู่ จักพระราชทานแก่พวกพนักงานเครื่องทรงและพวกกัลบกเป็นต้น ซึ่งอยู่ใกล้บาทมุลของพระองค์ พวก กุลบุตรผู้สมบูรณ์ด้วยชาติและโคตร เมื่อไม่ได้ที่พึ่งในราชสกุล ก็ไม่สามารถเลี้ยงชีวิตอยู่ได้ จักพากันปรนนิบัติ บำรุงฝูงชนที่ไม่มีสกุล มีชาติและโคตรทราม ผู้ดำรงอิสรียศ จักเป็นเหมือนฝูงพญาหงษ์ทองแวดล้อมเป็น บริวารกา ฉะนั้น ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีแกมهابพิตร.

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

2 กรกฎาคม 2544

พุทธทำนายข้อที่ 16

พระเจ้าปเสนทิโกศลกราบทูลพระสุบินถวายพระพุทธเจ้าต่อไปอีกว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในกาล ก่อนๆ เสือเหลืองพากันกัดกินฝูงแกะ แต่หม่อมฉันได้เห็นฝูงแกะพากันไล่กัดฝูงเสือเหลือง กัดกินอยู่มุ่มมำๆ ที่ นั้นเสืออื่นๆ คือเสือดาว เสือโคร่ง เห็นฝูงแกะอยู่ห่างๆ ก็สะดุ้งกลัว ถึงความสยดสยองพากันวิ่งหนี หลบเข้าพุ่ม ไม้และป่ารก ซุกซ่อนเพราะกลัวฝูงแกะ หม่อมฉันได้เห็นอย่างนี้ อะไรเป็นผลแห่งสุบินนี้ พระเจ้าข้า?

มหาบพิตร ผลแห่งสุบินแม่นี้ ก็จักมีในรัชกาลแห่งพระราชเจ้าผู้ไม่ตั้งอยู่ในธรรม ในอนาคตเหมือนกัน ด้วยว่าในครั้งนั้น พวกไม่มีสกุลจักเป็นราชวัลลก เป็นใหญ่เป็นโต พวกคนมีสกุลจักอับเฉาตกยาก ราชวัลลก เหล่านั้นพากันยังพระราชเจ้าให้ทรงเชื่อถือถ้อยคำของตน มีกำลังในสถานที่ราชการ มีโรงศาลเป็นต้น ก็พากันรุก เอาที่ดินไร่นาเรือกรสวนเป็นต้น อันตกทอดสืบมาของพวกมีสกุลทั้งหลายว่า ที่เหล่านี้เป็นของพวกเรา เมื่อพวก ผู้มีสกุลเหล่านั้นได้เถียงว่า ไม่ใช่ของพวกท่าน เป็นของพวกเรา แล้วพากันมาฟ้องร้องยังโรงศาลเป็นต้น พวก ราชวัลลกก็พากันบอกให้เขียนตีด้วยหวายเป็นต้น จับคอใส่ออกไป พร้อมกับข่มขู่คุกคามว่า พ่อเจ้าไม่รู้ ประมาณตน มาหาเรื่องกับพวกเรา เดียวจักไปทูลพระราชเจ้า ให้ลงพระราชอาญาต่างๆ มีตัดตีน ตัดมือ เป็นต้น

พวกผู้มีสกุลกลัวเกรงพวกราชวัลลก ต่างก็ยินยอมให้ที่ทางที่เป็นของตน ว่า ที่ทางเหล่านี้ ถ้าเป็นของ ท่าน ก็เชิญครอบครองเถิด แล้วพากันกลับบ้านเรือนของตนนอนหวาดผวาไปตามๆ กัน

แม้ภิกษุผู้ชั่วช้าทั้งหลายเล่า ก็จักพากันเบียดเบียนภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รักตามชอบใจ พวกภิกษุผู้มีศีล เป็นที่รักเหล่านั้น ไม่ได้ที่พำนัก ก็พากันเข้าป่า แอบแฝงอยู่ในที่รกๆ ซอกที่กุลบุตรผู้มีชาติสกุลทั้งหลาย และภิกษุ ผู้มีศีลเป็นที่รักทั้งหลาย ถูกคนชาติชั่ว และถูกภิกษุผู้ลามกทั้งหลาย เข้าไปประทุษร้ายอย่างนี้ จักเป็นเหมือน กาลที่พวกเสือดาว และเสือโคร่งทั้งหลาย พากันหลบหนีเพราะกลัวฝูงแกะฉะนั้น

ภัยแม้มีสุบินนี้เป็นเหตุ ก็ยังไม่มีแก้มหาบพิตร ด้วยสุบินนี้ที่มหาบพิตรเห็นแล้ว ปรารภอนาคตทั้งนั้น แต่พวกพราหมณ์มิได้ทำนายสุบินนั้นด้วยความจงรักภักดีในพระองค์โดยถูกต้องเท่าที่ถูกต้องที่ควร ทำนายไป เพราะอาศัยการเลี้ยงชีพ เพราะเห็นแก่อำมิศว่า พวกเรารู้จักได้ทรัพย์สินกันมากๆ

..... พระบรมศาสดา ครั้นทรงนำพระธรรมเทศนานี้มาแล้ว ตรัสให้พระเจ้าปเสนทิโกศล เลิกบูชา ยัญ ด้วยพระพุทธดำรัสว่า เพราะพระสุบินเป็นปัจฉัย ภัยยังไม่มีแก้มหาบพิตรดอก มหาบพิตรจงสั่งให้เลิกยัญ เสียเถิด พระราชทานชีวิตทานแก้มหาชน

***** จบชุดพุทธทำนาย 16 ข้อ *****

ผู้รวบรวม

ฉั่มมโชติ

3 กรกฎาคม 2544

ภพภูมิในพระพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนานั้น แบ่งภพภูมิที่สิ่งมีชีวิตต่างๆ ในวัฏสงสารจะสามารถไปเกิดได้ ตามผลกรรมของตน ไว้ทั้งสิ้น **31** ภูมิใหญ่ๆ เรียงจากภูมิสูงไปหาภูมิต่ำได้ดังนี้คือ
(ดูจากล่างขึ้นบน จะเข้าใจได้ง่ายกว่า)

อรูปภูมิ 4 ชั้น	เนวสัญญานาสนัญญาตนภูมิ		
	อากิญจัญญาตนภูมิ		
	วิญญาถัญญาตนภูมิ		
	อากาสนัญญาตนภูมิ		
รูปภูมิ 16 ชั้น	จตุตถฌานภูมิ 7 ชั้น	สุทธาวาสภูมิ 5 ชั้น	อกนิฏฐาภูมิ
			สุทฺถสสีภูมิ
			สุทฺถสสาภูมิ
			อตปฺปาภูมิ
			อวิหาภูมิ
	เวทปฺพลาภูมิ		
	อสนฺญญสฺตตภูมิ		
	ตติยฌานภูมิ 3 ชั้น	สุภกิณฑกา	
		อปฺปมาณสุภา	
		ปริตตสุภา	
	ทุติยฌานภูมิ 3 ชั้น	อาภัสสรา	
		อปฺปมาณภา	
		ปริตตภา	
	ปฐมฌานภูมิ 3 ชั้น	มหาพรหมาภูมิ	
		พรหมปุโรหิตาภูมิ	
		พรหมปาริสัชชาภูมิ	
กามภูมิ 11 ชั้น	กามสุคติภูมิ 7 ชั้น	สววรรค์ 6 ชั้น	ปรนนิมิตตวสวัตตี
			นิมมานรตี
			ดุสิต
			ยามา
			ดาวดึงส์
			จาตุมหาราชิกา
	มนุษย์ภูมิ		

อบายภูมิ 4 ชั้น	สัตว์เดรัจฉาน
	อสุรกาย
	เปรต
	นรกภูมิ

ลักษณะพิเศษในบางภพภูมิ

- อริยบุคคลทุกประเภทจะไม่ได้เกิดในอบายภูมิ
- สิ่งมีชีวิตในอบายภูมิจะบรรลุมรรคผลนิพพานไม่ได้
- เทวดาชั้นจาตุมหาราชิกามีทั้งที่อยู่ระดับพื้นดิน ที่เรียกว่า**ภุมมัญญูเทวดา** เช่น รุกขเทวดา เป็นต้น และที่อยู่ใต้อากาศ ซึ่งเรียกว่า **อากาศเทวดา**
- สวรรค์**ชั้นดุสิต**เป็นที่รวมของนักปราชญ์และผู้มีปัญญา รวมถึงพระโพธิสัตว์
- **รูปภูมิ**เป็นที่เกิดของผู้ที่ได้รูปฌาน
- ผู้ที่เกิดใน**อสัญญusstตภูมิ**จะมีเฉพาะรูปชั้นเท่านั้น ไม่มีนามชั้นอยู่เลย คือจะมีเฉพาะร่างกายไม่มีความรู้สึกใดๆ เลย เกิดในอิริยาบถใด ก็จะต้องอยู่นั้นตลอดชีวิต ไม่มีการเคลื่อนไหว เพราะก่อนตายในชาติก่อนได้จตุตถฌานแต่ไม่ยินดีในการมีความรู้สึก
- **สุทธาวาสภูมิ**เป็นที่เกิดของอนาคามีบุคคล (ปุถุชนและอริยบุคคลชั้นต่ำกว่านี้จะไม่เกิดที่นี่ไม่ได้)
- **อรุณภูมิ**เป็นที่เกิดของผู้ที่ได้อรุณฌาน
- ผู้ที่เกิดใน**อรุณภูมิ**จะมีเฉพาะนามชั้น **4** คือ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณชั้นเท่านั้น ไม่มีรูปชั้น คือไม่มีร่างกายอยู่เลย เพราะจิตไม่มีความยินดีในรูปทั้งหลาย

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

8 กรกฎาคม 2544

ธรรมเปรียบเทียบเหมือนแพ

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม 4 มัชฌิมนิกาย

มุลปัดณณาสกั อลคัทพุมสุตร

[๒๔๐] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย เปรียบเหมือนบุรุษผู้เดินทางไกล พบห้วงน้ำใหญ่ ฝั่งข้างนี้น่ารังเกียจ มีภัยตั้งอยู่เฉพาะหน้า ฝั่งข้างโน้นเกษม ไม่มีภัย ก็แหล่เรือ หรือสะพานสำหรับข้าม เพื่อจะไปสู่ฝั่งโน้น ไม่พึงมี บุรุษนั้นพึงดำริอย่างนี้ว่า ห้วงน้ำนี้ใหญ่ แลฝั่งข้างนี้น่ารังเกียจ มีภัยตั้งอยู่เฉพาะหน้า ฝั่ง

ข้างโน้นเกษม ไม่มีภัย ก็แหละเรือ หรือสะพานสำหรับข้าม เพื่อจะไปสู่ฝั่งโน้น ย่อมไม่มี ถ้ากระไร เราพึงรวบรวมหญ้า ไม้ กิ่งไม้ และใบไม้มาผูกเป็นแพ แล้วอาศัยแพนั้น พยายามด้วยมือและเท้า พึงข้ามถึงฝั่งได้โดยความสวัสดิ์.

ที่นี้แล บุรุษนั้นรวบรวมหญ้า ไม้ กิ่งไม้ และใบไม้มาผูกเป็นแพ อาศัยแพนั้น พยายามด้วยมือ และเท้า พึงข้ามถึงฝั่งโดยความสวัสดิ์ บุรุษนั้นข้ามไปสู่ฝั่งได้แล้ว พึงดำริอย่างนี้ว่า แพนนี้มีอุปการะแก่เรามากแล เราอาศัยแพนี้พยายามอยู่ด้วยมือและเท้า ข้ามถึงฝั่งได้โดยความสวัสดิ์ ถ้ากระไร เรายกแพนี้ขึ้นบนศิระชะ หรือแบกที่บ่า แล้วพึงหลีกไปตามความปรารถนา. (โดยแบกแพนั้นไปตลอด - ธรรมโชติ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน บุรุษนั้นผู้กระทำอย่างนี้ จะชื่อว่ากระทำกุหนหน้าที่ในแพนั้นบ้างหรือหนอ?

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ข้อนั้นชื่อว่าทำไม่ถูก พระเจ้าข้า.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็บุรุษนั้นกระทำอย่างไร จึงจะชื่อว่าทำกุหนหน้าที่ในแพนั้น? ในข้อนี้ บุรุษนั้นข้ามไปสู่ฝั่งแล้ว พึงดำริอย่างนี้ว่า แพนนี้มีอุปการะแก่เรามากแล เราอาศัยแพนี้ พยายามอยู่ด้วยมือและเท้า จึงข้ามถึงฝั่งได้โดยสวัสดิ์ ถ้ากระไร เราพึงยกแพนี้ขึ้นวางบนบก หรือให้ลอยอยู่ในน้ำ แล้วพึงหลีกไปตามความปรารถนา.

ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุรุษนั้นกระทำอย่างนี้แล จึงจะชื่อว่ากระทำกุหนหน้าที่ในแพนั้น แม้ฉันใด. ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราแสดงธรรม มีอุปมาด้วยแพ เพื่อต้องการสลัดออก ไม่ใช่เพื่อต้องการยึดถือ ฉะนั้นแล เธอทั้งหลายรู้ถึงธรรมมีอุปมาด้วยแพที่เราแสดงแล้วแก่ท่านทั้งหลาย พึงละแม้ซึ่งธรรมทั้งหลาย จะป่วยกล่าวไปใยถึงอธรรมเล่า.

วิเคราะห์

คำสั่งสอนทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง รวมทั้งข้อวัตรปฏิบัติทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็ันทาน ศีล สมาธิ วิปัสสนา หรือสิ่งอื่นใดก็ตาม ล้วนเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาจิต พัฒนาสติปัญญา เพื่อให้จิตประณีตขึ้นโดยลำดับ จนถึงขั้นสูงสุดคือพระนิพพาน ซึ่งเป็นสภาวะจิตที่ปราศจากความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งปวง

เปรียบเหมือนเป็นพาหนะสำหรับใช้ข้ามฝั่ง จากฝั่งแห่งโลก (ฝั่งแห่งความยึดมั่นถือมั่น) ไปสู่ฝั่งแห่งพระนิพพาน (ฝั่งที่พ้นจากความยึดมั่นถือมั่น)

*** คำว่าฝั่งในที่นี้ใช้เพียงเพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกันของสภาวะจิตเท่านั้น ผู้เขียนมิได้มีเจตนาจะบอกว่ามีดินแดนแห่งพระนิพพานที่เป็นภพภูมิทางวัตถุ เพื่อให้พระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์ทั้งหลายที่ปรินิพพานแล้วไปเกิดแต่อย่างใด ***

ซึ่งเมื่อไปถึงฝั่งอย่างปลอดภัยแล้ว ก็สมควรที่จะสลัดความยึดมั่นในสิ่งทั้งปวงลงไป (ถ้าไม่สลัดก็ไม่สามารถึงพระนิพพานได้อยู่แล้ว) แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าให้กลายเป็นคนทุศีล แต่เป็นผู้ที่มีศีล ไม่ทำผิด

ศีลแต่ไม่ยึดมั่นถือมั่นในศีลนั้น คือทำเพราะคิดว่าสมควรจะทำ ไม่ใช่ทำเพราะความยึดมั่นถือมั่น มีสมาธิแต่ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสมาธิ มีวิปัสสนาปัญญาแต่ไม่ยึดมั่นถือมั่นในปัญญานั้น

สำหรับผู้ที่ยังไม่ถึงฝั่งนั้น ก็ต้องยึดเกาะเอาเครื่องมือ หรือพาหนะเอาไว้ให้มั่นคงอย่างเพียงพอ ไม่เช่นนั้น ก็ย่อมจะพลัดหล่นลงไปลอยคออยู่ในน้ำซึ่งเต็มไปด้วยสัตว์ร้ายนานาชนิด (คือกิเลสชนิดต่างๆ) ได้ง่ายๆ ถ้าโชคยังดีก็อาจจะกลับขึ้นพาหนะได้ทัน แต่ถ้าโชคร้ายก็อาจเจอบัณฑิตจากสัตว์ร้ายเหล่านั้นทำเอาสะบักสะบอม หรืออาจถึงขั้นเสียชีวิตจมน้ำตายไปเลยก็ได้

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

19 สิงหาคม 2544

อกุศลกรรมบท 10

อกุศลกรรมบท แปลตามตัวได้ว่าทางแห่งกรรมที่เป็นอกุศล คือ การกระทำอันเป็นทางนำไปสู่ทุกข์ มี ๑๐ อย่าง แยกได้เป็น 3 หมวด คือ

กายกรรม 3 ได้แก่

- 1.) ปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์)
- 2.) อทินนาทาน (การลักทรัพย์)
- 3.) กาเมสุมิชฌาจาร (การประพฤตินิโคตทางกาม)

ทั้ง 3 ข้อนี้ ดูรายละเอียดปลีกย่อยได้ที่หมวดศีล เรื่องรายละเอียดของศีล 5 (1) ถึง (3) ตามลำดับ

วจีกรรม 4 ได้แก่

- 1.) มุสาวาท (การพูดปด พูดเท็จ โกหก หลอกลวง)
- 2.) ปิสุณวาจา (พูดส่อเสียด คือพูดยุยงให้เขาแตกแยกกัน)
- 3.) ผรุสวาจา (พูดคำหยาบ)
- 4.) สัมผัปปลาปะ (พูดเพ้อเจ้อ)

ทั้ง 4 ข้อนี้ ดูรายละเอียดปลีกย่อยได้ที่หมวดศีล เรื่องรายละเอียดของศีล 5 (4)

มโนกรรม 3 ได้แก่

- 1.) อภิชฌา (ละโมภ เพ่งเล็งอยากได้ของของผู้อื่นมาเป็นของตน อย่างไม่ถูกทำนองคลองธรรม เป็น โลกะ (ความโลภ) ขั้นรุนแรง)
- 2.) พยาบาท (คิดร้าย ปองร้าย มุ่งร้ายต่อผู้อื่น มีความปรารถนาที่จะทำลายประโยชน์ และความสุขของผู้อื่นให้เสียหายไป เป็นโทสะ (ความโกรธ) ขั้นรุนแรง)
- 3.) มิจฉาทิฎฐิ (เห็นผิดจากคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีได้ชั่ว ทำชั่วได้ดี มารดาบิดาไม่มีบุญคุณ ไม่เชื่อเรื่องกรรมและผลของกรรม ไม่เชื่อเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ ฯลฯ เป็นโมหะ (ความหลง - ไม่รู้สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง) ขั้นรุนแรง)

ทั้ง 3 ข้อนี้ เป็นกรรมที่เกิดขึ้นในใจ คือในทางความคิด ถ้าเมื่อใดมีกำลังที่มากพอ หรือมีโอกาสที่เหมาะสม ก็จะส่งผลให้เกิดการกระทำทางกาย หรือทางวาจาออกมา ซึ่งการกระทำเหล่านั้นก็อาจจะเข้าข่าย กายกรรม 3 ที่เป็นทุจริต หรือ วาจกรรม 4 ที่เป็นทุจริต ข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อก็ได้

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

24 ตุลาคม 2544

คำสอนเข็นที่น่านสนใจ**ตักม้อ** (พระโพธิธรรม แห่งวัดเส้าหลิน - เป็นผู้ที่น่าเอานิกายเข็นไปเผยแพร่วิชัย)

- การส่งมอบพิเศษนอกคัมภีร์ ไม่ต้องอาศัยตัวหนังสือ ชี้ตรงไปยังจิตของมนุษย์ เห็นแจ้งในภาวะที่แท้จริง และบรรลุความเป็นพุทธะ.
- มองดูความขัดแย้งที่อยู่ในใจต่อสู้กัน แล้วสำรวจในตนเองว่ามันคิดมีมายาอย่างไร.
- หลักการปฏิบัติธรรม 4 ประการของตักม้อ
 - 1.) สามารถพิจารณาสำรวจใจของตน ซึ่งเป็นรากฐานในการทำสมาธิให้ใจสงบ
 - 2.) ปฏิบัติตามธรรมชาติ แสวงหาผู้เคลื่อนไหวที่แท้จริง (จิตใจ - ธัมมโชติ)
 - 3.) ยึดถือศีลเสมอนหนึ่งลมหายใจเข้าออก ไม่จ้านต่อความยากลำบากใดๆ ทั้งสิ้น (ตักม้อให้ถือว่าความยากลำบากเป็นผลของกรรมเก่า - ธัมมโชติ)
 - 4.) แหวกกรอบไม่ว่าเป็นวัตถุ หรือจิตใจ (ให้ใจเป็นอิสระ ไม่ยึดติดสิ่งใดๆ - ธัมมโชติ)
- มองดูทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านไปในอดีต เหมือนภาพในความฝัน (เป็นเหมือนภาพมายา หาสาระแก่นสารใดๆ ไม่ได้ - ดูเรื่องธรรมะจากเลขศูนย์ "0" ในหมวดบทวิเคราะห้ ประกอบ - ธัมมโชติ)

- มองดูทุกสิ่งทุกอย่างในปัจจุบัน เหมือนเป็นฟ้าแลบ (ตั้งอยู่ได้ไม่นาน ไม่ซำก็แปรปรวนไป ดับไป ยึดมั่นอะไรไม่ได้ - ธรรมโชติ)
- มองดูทุกสิ่งทุกอย่างในอนาคต เหมือนเมฆหมอกที่ล่องลอยอยู่ไปมา. (ยังเลื่อนกลาง ไม่ชัดเจน แปรปรวนอยู่ตลอดเวลา ยังไม่รู้ว่าจะเป็นอย่างไรกันแน่ - ธรรมโชติ)
- ชาวโลกมักตั้งชื่อ (ให้กับสิ่งต่างๆ - ธรรมโชติ) ไปต่างๆ ถ้าเรายึดมั่นในชื่อที่เรียกขาน จิตใจก็ถูกแบ่งแยก ธรรมที่ปฏิบัติและคำพูดต่างๆ จะเป็นรูปธรรมผูกมัดใจกายของผู้ยึดมั่นขึ้นมาทันที ทำให้ไม่อิสระ ไม่ว่าง ชื่อนั้นจึงไม่มีความหมาย ไม่ควรที่ผู้ใดจะไปยึดมั่น เพียงแต่รู้และเข้าใจก็เพียงพอ.
- หากใจเพ่งธรรมมากเกินไป ธรรมจะคอยดึงใจอยู่เสมอ ถ้าเคร่งครัดอย่างเดียว จิตมีแต่จะต่ำต้อย (เพราะจิตใจจะถูกผูกมัดไว้ ไม่เป็นอิสระ - ดูเรื่องธรรมเปรียบเหมือนแพ ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ - ธรรมโชติ)

ผู้รวบรวม

ธรรมโชติ

5 พฤศจิกายน 2544

คำสอนเห็นที่นำสนใจ (2)

เว่ยหลาง (ผู้แย้ง สังฆนายกองค์ที่ 6 แห่งนิกายเซ็นในประเทศจีน)

- เมื่อเราพบเห็นความดีก็ตาม ความชั่วก็ตามของบุคคลอื่น เราไม่ถูกดึงดูดให้ชอบ หรือไม่ถูกมันผลักให้ชัง หรือเราไม่เกาะเกี่ยวกับมัน เมื่อนั้นลักษณะแห่งจิตใจของเราเป็นของว่างเท่ากับอวกาศ.
- เมื่อใดใจของเราทำหน้าที่ของมันโดยไม่ติดขัด และเป็นอิสระที่จะไปหรือมา เมื่อนั้นชื่อว่ามันอยู่ในภาวะแห่งปรัชญา. (คือเมื่อใดจิตใจไม่ยึดมั่นผูกพัน ไม่เกาะเกี่ยวในสิ่งใดๆ เลย เมื่อนั้นได้ชื่อว่าจิตกำลังมีปัญญา - ธรรมโชติ)
- คำว่าปรัชญาหมายถึงปัญญาความรู้รอบแจ้งชัด คือเมื่อใดเราสามารถรักษาจิตของเรา ไม่ให้ถูกพัวพันด้วยความทะเยอทะยานอันโง่เขลา ได้ทุกกาละทุกเทศะ ทำอะไรด้วยความฉลาด (คือไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใดๆ เลย - ธรรมโชติ) ไปทุกโอกาส เมื่อนั้นชื่อว่าเรากำลังประพฤติอบรมปรัชญาอยู่ที่เดียว.
- การมีท่าทีซึ่งไม่เป็นการผลักดัน หรือการดึงดูดต่อสรรพสิ่งทั้งมวล เหล่านี้คือการรู้แจ้งแทงตลอดซึ่งตัวจิตเดิมแท้ เพื่อการบรรลุถึงพุทธภูมิ.
- เมื่อเราใช้ปรัชญาของเราในการเพ่งพิจารณาในภายใน เราย่อมมีความสว่างแจ่มแจ้งทั้งภายในและภายนอก และอยู่ในฐานะที่จะรู้จักใจของเราเอง (การดูจิตตนเองย่อมทำให้รู้จักและเข้าใจ ทั้งจิตของ

ตนเองและจิตผู้อื่น รวมทั้งสิ่งอื่นๆ ด้วย เพราะมีธรรมชาติคือความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่อยู่ในอำนาจ ยึดมั่นถือมั่นไม่ได้เหมือนกัน- ธัมมโชติ)

การรู้จักใจของเราเองก็คือการรู้ถึงวิมุตติ การรู้ถึงวิมุตติก็คือการรู้ถึงสมาธิฝ่ายปรัชญา ซึ่งเป็นความไม่ต้องคิด ความไม่ต้องคิดคือการเห็นและการรู้สิ่งทั้งหลายทั้งปวงด้วยใจที่ไม่มีอะไรห่อหุ้มพัวพัน เมื่อเราใช้มันมันแทรกเข้าไปได้ในทุกสิ่ง แต่ไม่ติดแจอยู่ใต้อะไรเลย

สิ่งที่เราจะต้องทำนั้นมีเพียงการชำระจิตให้ใสกระจ่าง เพื่อวิญญานทั้ง 6 (คือตัวรับรู้ความรู้สึกทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ตามลำดับ - ธัมมโชติ) เมื่อแล่นไปตามอายตนะทั้ง 6 (คืออายตนะภายใน 6 ได้แก่ ประสาทตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อันเป็นฐานให้วิญญาน 6 เกิดทางทวารนั้นๆ ตามลำดับ ดูเรื่องอายตนะ 12 ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ - ธัมมโชติ) จะไม่ถูกทำให้เศร้าหมองโดยอารมณ์ทั้ง 6 (อารมณ์ 6 คืออายตนะภายนอก 6 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทางกาย ความคิดความรู้สึกต่างๆ ที่มากระทบกับอายตนะภายใน 6 อันทำให้การรับรู้ต่างๆ คือวิญญาน 6 เกิดขึ้น - ธัมมโชติ)

เมื่อใดใจของเราทำหน้าที่ของมันได้โดยอิสระ ปราศจากอุปสรรค (คือความยึดมั่นถือมั่น - ธัมมโชติ) และอยู่ในสถานะที่จะมาหรือไปได้โดยอิสระ เมื่อนั้นชื่อว่าเราได้บรรลุสมาธิฝ่ายปรัชญา หรืออิสรภาพ สถานะเช่นนี้มีนามว่าการทำหน้าที่ของความไม่ต้องคิด

แต่ว่าการหักห้ามความคิดถึงสิ่งใดๆ ให้ความคิดทั้งหมดถูกกดเอาไว้ ย่อมเป็นการกดธรรมะไว้ ข้อนี้ย่อมเป็นความเห็นผิด (คือให้รับรู้สิ่งต่างๆ ได้ตามปกติ แต่ไม่ยึดมั่นผูกพัน หรือเกาะเกี่ยวอยู่กับสิ่งใดเลย ทางเถรวาทใช้คำว่าธรรมเครื่องเน้นซ้ำ อันได้แก่ ตัณหาความทะยานอยาก และอุปาทานความยึดมั่นถือมั่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้จิตไม่เป็นอิสระ - ธัมมโชติ)

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

12 พฤศจิกายน 2544

คำสอนเห็นที่นำสนใจ (3)

เว่ยหลง (ต่อ) (ผู้แย้ง สังฆนายกองค์ที่ 6 แห่งนิกายเซ็นในประเทศจีน)

- ความคิดเรื่องตัวตน หรือเรื่องความเป็นความเป็น คือเขาพระสุเมรุ เมื่อใดท่านขจัดความเห็นว่าเป็นตัวตน และความเห็นว่าเป็นนั่นเป็นนี่ออกไปเสียได้ เขาพระสุเมรุก็จะหักคะมาพังทลายลงมา.
- การเถียงกันย่อมหมายถึงความดิ้นรนจะเป็นฝ่ายชนะ ย่อมเสริมกำลังให้แก่ความยึดมั่นถือมั่นว่าตัวตน และย่อมจะผูกพันเราไว้กับความยึดถือด้วยความสำคัญว่าตน ว่าสัตว์ ว่าชีวะ ว่าบุคคล.
- "การยึดถือในตัวตน" เป็นทางมาแห่งบาป แต่การถือเอา "การได้บรรลุธรรม หรือผลใดๆ ก็ตาม เป็นเพียงของลมๆ แล้งๆ" นี้เป็นทางมาแห่งกุศลอันใหญ่หลวง. (คือต้องไม่ยึดมั่นทั้งในตัวตน และ

ไม่ยึดมั่นว่าได้บรรลุธรรมใดๆ ด้วย คือไม่ยึดมั่นในสิ่งใดเลย รวมทั้งไม่ยึดมั่นว่าไม่ยึดมั่นด้วย - รัมมไซติ)

- ฉันจะให้คำตักเตือนแก่พวกท่านในเรื่องการสั่งสอน เพื่อท่านจะได้รักษาธรรมเนียมแห่งสำนักของเรา

- 1.) ครั้งแรกจงกล่าวถึงธรรม **3** ประเภท (คือ ชันธ 5, อายุตนะ 12, ธาตุ 18 - รัมมไซติ)
- 2.) ต่อไปก็กล่าวถึงสิ่งที่เป็นของคู่ประเภทตรงข้าม **36** คู่ (เพื่อให้เห็นความสุดโต่ง เช่น ยาว/สั้น ดำ/ขาว ดี/ชั่ว - รัมมไซติ) อันเป็นความไหวตัวของภาวะที่แท้แห่งจิต (จิตเดิมแท้ - รัมมไซติ)
- 3.) จากนั้นก็สอนวิธีหลีกเลี่ยงความสุดโต่งทั้งสองข้าง (ให้ผู้ฟังเข้าใจสภาวะจิตที่เป็นกลางๆ ไม่หวั่นไหวไปกับความรู้สึกที่ สุดโต่ง - รัมมไซติ)
- 4.) การสอนทุกคราวอย่าเบนออกไปจากภาวะที่แท้แห่งจิต
- 5.) เมื่อเพิกถอนการอ้างอิงต่อกันและกันของคำคุณีโดยสิ้นเชิงแล้ว ก็จะเหลือเป็นความหมายอันเฉียบขาด (อิสระจากทุกสิ่ง - รัมมไซติ)

(เช่นมียาวเพราะมีสั้นมาเปรียบเทียบ มีดีเพราะมีชั่วมาเปรียบเทียบ มีดำเพราะมีขาวมาเปรียบเทียบ ถ้าไม่มีสิ่งมาเปรียบเทียบ หรือไม่มีการเปรียบเทียบแล้ว ก็ไม่มียาว สั้น ดี ชั่ว ดำ ขาว ฯลฯ ถ้าใจไม่ไปปรุงแต่ง ยึดมั่นผูกพันแล้ว ใจก็จะเป็นอิสระจากทุกสิ่ง ไม่เอียงไปข้างใดเลย - รัมมไซติ)

ฮวงโป

- วิธีการชนิดดับพลัง กล่าวคือการขจัดความคิดปรุงแต่ง โดยอาศัยความรู้อันเด็ดขาดว่า ไม่มีอะไรเลยที่จะตั้งอยู่อย่างไม่ต้องแปรผัน ไม่มีอะไรเลยที่จะอิงอาศัยได้ ไม่มีอะไรเลยที่จะมอบความไว้วางใจได้ ไม่มีอะไรเลยที่ควรจะไปอาศัย ไม่มีอะไรเลยที่ตั้งอยู่ในฐานะเป็นผู้กระทำ หรือผู้ถูกกระทำ.
- คนโง่แก้วแต่หลบหลีกเลี่ยงการกระทำต่างๆ ไม่หลบหลีกเลี่ยงจากความคิดปรุงแต่ง ส่วนคนฉลาดย่อมหลบหลีกเลี่ยงจากความคิดปรุงแต่ง และไม่ต้องหลบหลีกเลี่ยงการกระทำ.
- โดยการคิดถึงอะไรบางอย่าง เธอยอมสร้างความเป็นอยู่ (ของตัวตนอย่างใดอย่างหนึ่ง) ขึ้นมาอย่างหนึ่ง และโดยการคิดถึงความเป็นไม่มีอะไร เธอยอมสร้างความเป็นอยู่ (ของความเป็นไม่มีอะไร) ขึ้นมาอีกอย่างหนึ่ง ขอให้การคิดในทำนองที่ผิดๆ เช่นนี้ จงสูญสิ้นไปโดยเด็ดขาดเถิด แล้วก็จะไม่มีอะไรเหลืออยู่ให้เธอเที่ยวแสวงหาอีกต่อไป!

เรื่องนรกที่มีในพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม 20 ขุททกนิกาย ชาดก

หมวดอสังกัสนิบาตชาดก เรื่องสังกัจจชาดก

สังกัจจกาณีแสดงธรรมและอธรรมแก่พระเจ้าพรหมทัตต์

[๙๐] ลำดับนั้น คนเฝ้าสวนเห็นพระเจ้าพรหมทัตต์จอมทัพระทับนั่งอยู่ ได้กราบทูลแต่ท้าวเธอว่า สังกัจจกาณีที่พระองค์ทรงพระกรุณา ซึ่งยกย่องกันว่าได้ดีแล้วในหมู่กาณีทั้งหลายมาถึงแล้ว เชิญพระองค์รีบเสด็จออกไปพบท่านผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่โดยเร็วเถิด

ก็ลำดับนั้น พระราชาผู้จอมทัพอันมิตรและอำมาตย์ล้อมแล้ว เสด็จขึ้นรถอันเทียมด้วยม้าอาชาไนย รีบเสด็จไป พระราชาผู้ทรงบำรุงแคว้นของชาวกาสิให้เจริญ ทรงเปลื้องราชกกุธภัณฑ์ ๕ อย่าง คือ พัดวาลวิชนี อมุธิส พระขรรค์ เสวตฉัตรและฉลองพระบาทวางไว้แล้ว เสด็จลงจากรถ ทรงดำเนินเข้าไปหาสังกัจจกาณี ผู้นั่งอยู่ในพระราชอุทยานอันมีนามว่าทายปัสสะ ครั้นเสด็จเข้าไปหาแล้วก็ทรงบังนึ่งอิงอยู่กับกาณี ครั้นทรงสนทนาปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ครั้นประทับนั่งแล้ว ลำดับนั้นได้ทรงสำคัญกาลอยู่ แต่นั้นทรงปฏิบัติเพื่อจะตรัสถามกรรมอันเป็นบาป จึงตรัสว่า ข้าพเจ้าขอถามท่านสังกัจจกาณี ผู้ได้รับยกย่องว่าได้ดีแล้วในหมู่กาณีทั้งหลาย อันหมู่กาณีทั้งหลาย ห้อมล้อม นั่งอยู่ในทายปัสสะอุทยานว่า นรชนผู้ประพฤติล่วงธรรม (เหมือน) ข้าพเจ้าประพฤติล่วงธรรมแล้ว ไปสู่คติอะไรในปรโลก ข้าพเจ้าถามแล้ว ได้โปรดบอกเนื้อความนั้นแก่ข้าพเจ้า.

[๙๑] สังกัจจกาณี ได้กล่าวตอบพระราชาผู้บำรุงแคว้นของชาวกาสิให้เจริญ ประทับนั่งอยู่ในทายปัสสะอุทยานว่า ขอถวายพระพร ขอมหาบพิตรทรงฟังอาตมภาพ ถ้าเมื่อบุคคลเว้นทางผิด ทำตามคำของบุคคลผู้บอกทางถูก โจรผู้เป็นเสี้ยนหนามก็ไม่พึงพบหน้าของบุคคลนั้น เมื่อบุคคลปฏิบัติธรรม แต่ถ้ากระทำตามคำของบุคคลผู้พรั่าสอนธรรม บุคคลนั้นไม่พึงไปสู่ทุกติ.

[๙๒] ขอถวายพระพร ธรรมเป็นทางถูก ส่วนอธรรมเป็นทางผิด อธรรมย่อมนำไปสู่ นรก ธรรมย่อมนำไปสู่ สวรรค์ นรชนผู้ประพฤติอธรรม มีความเป็นอยู่ไม่สม่าเสมอ ละโลกนี้แล้วย่อมไปสู่คติใด อาตมภาพจะกล่าวคติ คือ นรกเหล่านั้น ขอพระองค์ทรงสดับอาตมภาพเถิด

นรก ๘ ชุมนี้ คือ สัตว์เขี้ยว ๑ กาฬสูตตนรก ๑ สังฆาตตนรก ๑ โรจวนรก ๑ มหาโรจวนรก ๑ ต่อมาถึง มหาอเวจีนรก ๑ ตาปนนรก ๑ ปตาปนนรก ๑ อันบัณฑิตทั้งหลายกล่าวไว้แล้ว ก้าวล่วงได้ยาก เกื่อนกล่นไปด้วยเหล่าสัตว์ผู้มีกรรมหยาบช้า

เฉพาะชุมหนึ่งๆ มี อุตสทนรก ๑๖ ชุม เป็นที่ทำบุคคลผู้กระด้างให้เร่าร้อน น่ากลัว มีเปลวเพลิงรุ่งโรจน์ มีภัยใหญ่ชนลุกชนพอง น่าสพึงกลัว มีภัยรอบข้าง เป็นทุกข์ มี ๔ มุม ๔ ประตู จัดแบ่งไว้เป็นส่วนๆ มีกำแพง เหล็กกันโดยรอบ มีฝาเหล็กครอบ ภาคพื้นของนรกเหล่านั้นล้วนแต่เหล็กแดงลุกโพล่ง ประกอบด้วยเปลวไฟ แผ่ไปตลอด ๑๐๐ โยชน์โดยรอบ ตั้งอยู่ทุกเมื่อ สัตว์ทั้งหลายมีเท่าในเบื้องบน มีศีระะเนเบื้องต่ำ ตกลงไปนรก นั้น

สัตว์เหล่าใดกล่าวล่วงเกินถากถางทั้งหลายผู้สำรวจแล้ว ผู้มีตบะ สัตว์เหล่านั้นผู้มีความเจริญอันขจัดแล้ว ย่อมหมกไหม้อยู่ในนรก เหมือนปลาที่ถูกเขื่อนให้เป็นส่วนๆ ฉะนั้น สัตว์ทั้งหลายผู้มีปรกติกระทำความหยาบช้า มีตัวถูกไฟไหม้ทั้งข้างในข้างนอกเป็นนิจ แสงหาประตูออกจากนรก ก็ไม่พบประตูที่จะออกตลอดปี นับไม่ถ้วน สัตว์เหล่านั้นวิ่งไปทางประตูด้านหน้า จากประตูด้านหน้า วิ่งกลับมาข้างหลัง วิ่งไปทางประตูด้านซ้าย จากประตูด้านซ้ายวิ่งกลับมาทางประตูด้านขวา วิ่งไปถึงประตูใดๆ ประตูนั้นๆ ก็ปิดเสีย สัตว์ทั้งหลาย ผู้ไปสู่นรก ย่อมประคองแขนคร่ำครวญเสวยทุกข์มิใช่น้อย นับได้แสนปีเป็นอันมาก

เพราะเหตุนั้น บุคคลไม่ควรรุกรานท่านที่เป็นคนดี ผู้สำรวจ มีตบะธรรม ซึ่งเป็นดังอสรพิษมีเดช กำริบร้ายล่วงได้ยาก ฉะนั้นพระเจ้าอชชุนะ ผู้เป็นใหญ่ในแคว้นแกตกะ มีพระกายกำยำ เป็นนายขมังธนู มีพระหัตถ์ตั้งพัน มีมุลอันขาดแล้ว เพราะประทุษร้ายพระฤาษีโคตมโคตร พระเจ้าทัณฑกก็ได้เอาฤดีไปรยรตก็สวัจจะฤาษี ผู้หาฤดีมิได้ พระราชานั้นถึงแล้วซึ่งความพินาศ ดุจดั้นตาลขาดแล้วจากรากฉะนั้น พระเจ้าเมษณะคิดประทุษร้ายในมาตังคะฤาษีผู้เรื่องยศ รัฐมณฑลของพระเจ้าเมษณะ พร้อมด้วยบริษัทก็สูญสิ้นไปในครั้งนั้น ชาวเมืองอันธกวินทัย ประทุษร้ายกัณห์ทีปายนฤาษี ช่วยกันเอาไม้พลองรุมตีจนตาย ก็ไปเกิดในยมสถานนรก ส่วนพระเจ้าเจติยราชนี้ ได้ประทุษร้ายกปิลดาบส แต่ก่อนเคยเหาะเหินเดินอากาศได้ ภายหลังเสียมฤทธิ ถูกแผ่นดินสูบถึงมรณกาล

เพราะเหตุนี้แล บัณฑิตทั้งหลายจึงไม่สรรเสริญการลู่อ่านาแห่งฉันทาคติเป็นต้น บุคคลไม่ควรเป็นผู้มีจิตประทุษร้าย ฟังกล่าววาจาอันประกอบด้วยสังจะ ถ้าวานรชนผู้ใดมีใจประทุษร้าย พงเล็งท่านผู้รู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรรยา นรชนผู้นั้นก็ไปสู่นรกเบื้องต่ำ ชนเหล่าใดพยายามกล่าววาจาหยาบคาย บริภาษบุคคลผู้เจริญทั้งหลาย ชนเหล่านั้นไม่ใช่เหล่ากอไม่ใช่ทายาท เป็นเหมือนต้นตาลมีรากอันขาดแล้ว

อนึ่ง ผู้ใดฆ่าบรรพชิตผู้ทำกิจเสร็จแล้ว ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ผู้นั้นจะต้องหมกไหม้อยู่ในกาฬสูตตนรกตลอดกาลนาน

อนึ่ง พระราชาพระองค์ใดตั้งอยู่ในอธรรม กำจัดชาวแคว้นแคว้น ทำชาวชนบทให้เดือดร้อน สิ้นพระชนม์ไปแล้ว จะต้องหมกไหม้อยู่ในตาปนนรกในโลกหน้า และพระราชาพระองค์นั้นจะต้องหมกไหม้อยู่ตลอดแสนปีทิพย์ อันกองเพลิงห้อมล้อมเสวยทุกข์ทุกขเวทนา เปลวไฟมีรัศมีชานออกจากกายของสัตว์นั้น สรรพวงค์กายพร้อม

ทั้งปลายชนและเล็บ ของสัตว์ผู้มีไฟเป็นภักษา มีเปลวไฟเป็นอันเดียวกัน สัตว์นรกมีตัวถูกไฟไหม้ทั้งข้างใน ข้างนอกอยู่เป็นนิรันดร์ เป็นผู้อันทุกข์เบียดเบียนร้องไห้คร่ำครวญอยู่ เหมือนช้างถูกนายหัตถาจารย์แทงด้วยขอ ฉะนั้น

ผู้ใดเป็นคนต่ำช้า ฆ่าบิดาเพราะความโลภหรือเพราะความโกรธ ผู้นั้นต้องหมกหม้ออยู่ในกาฬสตตวรรษ ลี้กกาลนาน บุคคลผู้ฆ่าบิดาเช่นนั้น ต้องหมกหม้ออยู่ในโลหกุมภินรก นายนิรยบาลทั้งหลายเอาหอกแทงสัตว์นรกนั้น ผู้ถูกไฟไหม้อยู่จนไม่มีหนัง ทำให้ตาบอดให้กินมูตรกินคูถ กดสัตว์นรกเช่นนั้นให้จมลงในน้ำแสบ นายนิรยบาลทั้งหลาย ให้สัตว์นรกกินก้อนคูถที่ร้อนจัด และก้อนเหล็กแดงอันลุกโพล่ง ให้ถือผานทั้งยาวทั้งร้อนลี้กกาลนาน งดปากให้อ้าแล้วเอาเชือกผูกไว้ ยัดก้อนเหล็กแดงเข้าไปในปาก ผุ่งสุนัขแดง ผุ่งสุนัขดำ ผุ่งแร้ง ผุ่งกา และผุ่งนกตระกูลม ล้วนมีปากเป็นเหล็ก มากลุ่มมจิกกัดลิ้นให้ขาดแล้วกินลิ้นอันมีเลือดไหล เหมือนกินของอันเป็นแดนเต็มไปด้วยเลือดฉะนั้น นายนิรยบาลที่เฝ้าเดินทบทวีสัตว์นรกผู้ฆ่าบิดานั้น ซึ่งมีร่างกายอันแตกไปทั่ว เหมือนผลตาลที่ถูกไฟไหม้

จริงอยู่ ความยินดีของนายนิรยบาลเหล่านั้น เป็นการเฝ้าสนุก แต่สัตว์นรกต้องได้รับทุกข์ คนผู้ฆ่าบิดาเหล่าใดเหล่าหนึ่งในโลกนี้ ต้องอยู่ในนรกเช่นนั้น

ก็บุตรฆ่ามารดา จากโลกนี้แล้วต้องไปสู่ที่อยู่แห่งพระยายม ย่อมเข้าถึงความทุกข์อย่างยิ่งด้วยผลแห่งกรรมของตน พวกนายนิรยบาลที่ร้ายกาจย่อมบีบคั้นสัตว์ผู้ฆ่ามารดา ด้วยผาลเหล็กแดงบ่อยๆ ให้สัตว์นรกตีเมทินโลหิตที่เกิดแต่ตน อันไหลออกจากกายของตน ร้อนดังหนึ่งทองแดงที่ละลายคว้างบนแผ่นดิน สัตว์นรกนั้นลงไปสู่ห้วงน้ำเช่นกับหนองและเลือด นำเกลียดดังซากศพเน่า มีกลิ่นเหม็นดุจก้อนคูถ หมู่นอนในห้วงน้ำนั้น มีกายใหญ่ มีปากเป็นเหล็กแหลม ทำลายผิวหนัง ขอนไขไปในเนื้อและเลือด กัดกินสัตว์นรกนั้น ก็สัตว์นั้นถึงนรกนั้น แล้วจมลงไปประมาณชั่วร้อยบุรุษ ศพเน่าเหม็นพุ่งไปตลอดร้อยโยชน์โดยรอบ

จริงอยู่ แม้จักษของตนผู้มีจักษย่อมคร่ำคร่าเพราะกลิ่นนั้น ดูกรพระเจ้าพรหมทัตต์ บุคคลผู้ฆ่ามารดา ย่อมได้รับทุกข์เห็นปานนี้

พวกหญิงรี้ดลูกย่อมก้าวล่วงลำธารนรกอันขรุขระ ที่ก้าวล่วงได้แสนยากดุจคมมีดโกน แล้วตกไปสู่แม่น้ำเวตรณีที่ไปได้ยาก ต้นจิวทั้งหลายล้วนแต่เป็นเหล็กมีหนาม ๑๖ คูลี มีกิ่งห้อยย้อยปกคลุมแม่น้ำเวตรณีที่ไปได้ยากทั้งสองฟาก สัตว์นรกเหล่านั้นมีตัวสูงโยชน์หนึ่ง ถูกไฟที่เกิดเองแผดเผา มีเปลวรุ่งเรืองยืนอยู่ดุจกองไฟตั้งอยู่ที่ไกล ฉะนั้น

หญิงผู้ประพฤติอกจโง่โง่ใจโง่โง่ ชายที่คบหาภรรยาผู้อื่นก็ดี ต้องตกอยู่ในนรกอันเร่าร้อน มีหนามคม สัตว์นรกเหล่านั้นถูกนายนิรยบาลตีแทงด้วยอาวุธ กลับเอาศีรษะลงตกลงมานอนอยู่ ถูกตีแทงด้วยหาวเป็นอันมากตื่นอยู่ตลอดกาลทุกเมื่อ ครั้นพอรุ่งสว่าง นายนิรยบาลให้สัตว์นรกนั้นเข้าไปสู่โลหกุมภินใหญ่ เปรียบดังภูเขา มีน้ำเสมอด้วยไฟอันร้อน

บุคคลผู้ทุศีล ถูกโมหะครอบงำ ย่อมเสวยกรรมของตน ที่ตนกระทำไว้ชั่วปางก่อน ตลอดวันตลอดคืน ด้วย ประการฉะนี้

อนึ่ง ภริยาใดที่เขาช่วยมาด้วยทรัพย์ยอมดูหมิ่นสามี แม่ผัว พ่อผัว หรือพี่น้องผัว นายนิริยบาลเอาเบ็ด มีสายเกี่ยวปลายลิ้นของหญิงนั้นคร่ำมา สัตว์นรกนั้นเห็นลิ้นของตนยาวประมาณ ๑ วา เต็มไปด้วยหมู่นอน ไม่อาจอ้อนวอนนายนิริยบาล ตายไปหมกใหม่ในตาปนนรก

พวกคนฆ่าแกะ ฆ่าสุกร ฆ่าปลา ดักเนื้อ พวกโจร คนฆ่าโค พวกพราน พวกคนผู้กระทำคุณในเหตุมิใช่คุณ (คนส่อเสียด) ถูกนายนิริยบาลเบียดเบียนด้วยหอกเหล็ก ฆ้อนเหล็ก ดาบและลูกศร มีหัวลง ตกลงสู่แม่น้ำ แสบ

คนทำคดีโกง ถูกนายนิริยบาลทรมานด้วยฆ้อนเหล็ก ทั้งเวลาเย็นเวลาเช้า แต่นั่นยอมกินอาเจียนของ สัตว์นรกเหล่าอื่นผู้ได้รับความทุกข์ทุกเมื่อ ฝูงกาบ้าน ฝูงสุนัข ฝูงแร้ง ฝูงนกป่าล้วนมีปากเหล็ก รุมกัดกินสัตว์ นรก ผู้กระทำกรรมหยาบช้าดินรนอยู่

ชนเหล่าใดเป็นอัสตบุรุษ อันธูปลกปิด ใ้เนื้อชนกันตายก็ดี ใ้หนักตีกันตายก็ดี ชนเหล่านั้นต้องไปตก อูสสทนรก.

[๙๓] สัตบุรุษทั้งหลายยอมไปสู่เบื้องบน เพราะกรรมที่ตนประพฤติดีแล้วในโลกนี้ ขอเชิญพระองค์ ทอดพระเนตรผลของกรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้ว เทพเจ้าทั้งหลาย พร้อมทั้งพระอินทร์ พระพรหมมีอยู่ ดูกรมหาบพิตรผู้เป็นอธิบดีแห่งรัฐ เพราะเหตุนี้ อาตมภาพของทูลมหาบพิตร ขอมหาบพิตรจงทรงประพฤดิธรรม ดูกรมพระราชา เชิญพระองค์ทรงประพฤดิธรรม เหมือนอย่างธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้ว ไม่เดือดร้อนใน ภายหลัง ฉะนั้น.

จบสังกัจจลาดก

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

16 ธันวาคม 2544

เรื่องของการเกิดใหม่

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม 4 มัชฌิมนิกาย

มูลปณณาสก มหาตัตถสัจจสูตร

เรื่องนี้ไม่ได้เป็นการปฏิเสธเรื่องการเกิดใหม่ในชาติต่อๆ ไป แต่เป็นการแสดงให้เห็นว่า การเกิดใหม่ตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอนนั้น มีความแตกต่างจากความเข้าใจของคนทั่วไปอย่างไร ดังนั้น ขอให้อ่านและทำความเข้าใจให้ดี มิเช่นนั้นจะเข้าใจไขว้เขวได้ — ธัมมโชติ

ว่าด้วยชาติภิกษุมีปฏิญญาลามก

[๔๔๐] ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้ :

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี สมัยนั้น ภิกษุชื่อสาติ ผู้ เกวัฏฏบุตร (บุตรชาวประมง) มี**ทิฏฐิอันลามก**เห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เราย่อมรู้ทั่วถึงธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่า **วิญญานนี้มันแหละ ย่อมท่องเที่ยว แล่นไป ไม่ใช่**อื่น.

[๔๔๒] ครั้งนั้น

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรสาติ ได้ยินว่าเธอมี**ทิฏฐิอันลามก** เห็นปานนี้เกิดขึ้นว่า เราย่อมรู้ทั่วถึงธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่า **วิญญานนี้มันแหละ ย่อมท่องเที่ยว แล่นไป ไม่ใช่อื่น** ดังนี้ **จริงหรือ?**

สาติภิกษุทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์ย่อมรู้ทั่วถึงธรรม ตามที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่า **วิญญานนี้แหละ ย่อมท่องเที่ยว แล่นไป ไม่ใช่อื่น** ดังนี้ **จริง**.

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรสาติ **วิญญานนั้นเป็นอย่างไร?**

สาติภิกษุทูลว่า สภาวะที่พูดได้ รับรู้ได้ ย่อมเสวยวิบากของกรรมทั้งหลาย ทั้งส่วนดี ทั้งส่วนชั่ว ในที่นั้นๆ นั้นเป็น**วิญญาน**.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรโฆชบุรุษ เธอรู้ธรรมอย่างนี้ที่เราแสดงแก่ใครเล่า ดูกรโฆชบุรุษ **วิญญานอาศัยปัจจัยประชุมกันเกิดขึ้น** เรากล่าวแล้วโดยปริยายเป็นอนเนกมิใช่หรือ **ความเกิดแห่งวิญญานเว้นจากปัจจัย มิได้มี** ดูกรโฆชบุรุษ ก็เมื่อเป็นดังนั้น เธอกล่าวต่อเราด้วย ขุดตนเสียด้วย จะประสบบาปมิใช่บุญมากด้วย เพราะ**ทิฏฐิ**ที่ตนถือแล้ว ดูกรโฆชบุรุษ ก็ความเห็นนั้นของเธอ จักเป็นไปเพื่อโทษไม่เป็นประโยชน์ เพื่อทุกข์ตลอดกาลนาน.

ตรัสสอบถามเรื่องสาติภิกษุผู้มีความเห็นผิดนั้น

[๔๔๓] ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจะสำคัญความนั้นเป็นไฉน **สาติภิกษุ ผู้ เกวัฏฏบุตรนี้** จะเป็นผู้ทำความเจริญในพระธรรมวินัยนี้บ้าง หรือไม่?

ภิกษุเหล่านั้นทูลว่า **ข้อนี้จะมีได้อย่างไร ข้อนี้มิได้เลย** พระพุทธเจ้าข้า.

เมื่อภิกษุทั้งหลายทูลอย่างนี้แล้ว **สาติภิกษุ ผู้ เกวัฏฏบุตร** นั่งนิ่ง กระดาก คอดกั ก้มหน้า ชบเซา หมดปฏิบัติ.

ปัจจัยเป็นเหตุเกิดแห่งวิญญาน

[๔๔๔] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย **วิญญานอาศัยปัจจัยใดๆ** เกิดขึ้น ก็ถึงความนับด้วยปัจจัยนั้นๆ **วิญญานอาศัยจักขุและรูปทั้งหลายเกิดขึ้น** ก็ถึงความนับว่า **จักขุวิญญาน วิญญานอาศัย** โสตและเสียงทั้งหลายเกิดขึ้น ก็ถึงความนับว่า **โสตวิญญาน วิญญานอาศัย** ฆานะและกลิ่นทั้งหลายเกิดขึ้น ก็ถึงความนับว่า **ฆานวิญญาน วิญญานอาศัย** ชิวหาและรสทั้งหลายเกิดขึ้น ก็ถึงความนับว่า **ชิวหาวิญญาน**

วิญญาณอาศัยกายและโณฐัพพะทั้งหลายเกิดขึ้น ก็ถึงความนับว่า กายวิญญาณ วิญญาณอาศัยมนะและ
ธรรมารมณทั้งหลายเกิดขึ้น ก็ถึงความนับว่า มโนวิญญาณ

เปรียบเหมือนไฟอาศัยเชื้อใดๆ ติดขึ้น ก็ถึงความนับด้วยเชื่อนั้นๆ ไฟอาศัยไม้ติดขึ้น ก็ถึงความนับว่า
ไฟไม้ ไฟอาศัยป่าติดขึ้น ก็ถึงความนับว่า ไฟป่า ไฟอาศัยหญ้าติดขึ้น ก็ถึงความนับว่า ไฟหญ้า ไฟอาศัยไค้มัย
ติดขึ้น ก็ถึงความนับว่าไฟไค้มัย ไฟอาศัยแกลบติดขึ้น ก็ถึงความนับว่า ไฟแกลบ ไฟอาศัยหยากเยื่อติดขึ้น ก็ถึง
ความนับว่า ไฟหยากเยื่อ ฉนั้นใด

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ฉนั้นนั่นเหมือนกันแล วิญญาณอาศัยปัจจัยใดๆ เกิดขึ้น ก็ถึงความนับด้วยปัจจัยนั้นๆ
วิญญาณอาศัยจักขุและรูปทั้งหลายเกิดขึ้น ก็ถึงความนับว่า จักขุวิญญาณ ... โสทวิญาณ ... ฆาน
วิญญาณ ... ชิวหาวิญญาณ ... กายวิญญาณ วิญญาณอาศัยมนะและธรรมารมณทั้งหลายเกิดขึ้น ก็ถึง
ความนับว่า มโนวิญญาณ.

อธิบายเพิ่มเติม

ความเห็นของ**สาติภิกษุ**ที่ว่า **วิญญาณนี้มันแหละ ย่อมท่องเที่ยว แล่นไป ไม่ใช่อื่น** นั้น
หมายความว่า จิต หรือวิญญาณตั้งแต่อดีตชาติ นับชาติไม่ถ้วน เป็นต้นมา จนถึงชาติปัจจุบัน และที่จะเกิด
ใหม่อีกในชาติต่อไป ของแต่ละบุคคลนั้น เป็นจิต หรือวิญญาณดวงเดียวกัน ซึ่งมีความเที่ยงแท้แน่นอน ไม่ดับ
ทำลายไปจนกว่าจะไม่ต้องเกิดอีก เมื่อคน หรือสัตว์ตายลง วิญญาณดวงนี้ก็ออกจากร่างเก่าไปหาร่างใหม่
อยู่ต่อไป ซึ่ง**ความเห็นนี้ขัดกับหลักของพระพุทธศาสนา**

พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า จิต หรือวิญญาณนั้นไม่เที่ยง เกิดขึ้นเพียงชั่วขณะแล้วก็ดับไป แล้วเป็น
ปัจจัยให้จิต หรือวิญญาณดวงใหม่เกิดขึ้นแล้วดับไป ต่อเนื่องกันอย่างไม่ขาดสาย จนกว่าจะหมดเหตุปัจจัยให้
เกิดอีก ก็จะไม่มีการเกิดสืบทอดอีกต่อไป (ปรินิพพาน) คือจิต หรือวิญญาณในวินาทีที่แล้ว กับจิต หรือ
วิญญาณในวินาทีนี้เป็นคนละดวงกัน ความจริงแล้วเวลาเพียงชั่วลัดนิ้วมือเดียว (เวลาที่ใช้ตัดนิ้วมือเพียงครั้ง
เดียว) มีจิต หรือวิญญาณเกิดขึ้นแล้วดับไปนับครั้งไม่ถ้วน (คำว่าจิต หรือวิญญาณเป็นชื่อของสิ่งๆ เดียวกัน)
โดยแต่ละขณะจะมีวิญญาณอยู่เพียงดวงเดียวเท่านั้น สำหรับแต่ละบุคคล

เนื่องจากวิญญาณมีการเกิดดับต่อเนื่องอย่างรวดเร็ว จนไม่รู้สึกรั้งรอยต่อระหว่างวิญญาณแต่ละดวง
จึงทำให้รู้สึกเหมือนกับว่าเป็นวิญญาณดวงเดิมอยู่ตลอดเวลา นอกจากนั้นยังทำให้รู้สึกเหมือนกับว่า สามารถ
รับรู้ความรู้สึกทางทวารต่างๆ (ตา หู จมูก ฯลฯ) ได้ในเวลาเดียวกันอีกด้วย ทั้งที่วิญญาณแต่ละดวงจะรับรู้สิ่ง
ต่างๆ ได้เพียงทวารเดียวเท่านั้น แต่เนื่องจากวิญญาณเกิดดับในทวารต่างๆ สลับกันอย่างรวดเร็วมาก จน
เหมือนรับรู้ได้พร้อมๆ กันทั้งหมดทุกทวาร

วิญญาณอาศัยปัจจัยประชุมกันเกิดขึ้น คือเมื่อมีเหตุ หรือปัจจัยให้วิญญาณเกิด วิญญาณจึง
เกิดขึ้น ปัจจัยที่ทำให้วิญญาณเกิดขึ้นนั้น มีได้หลายอย่าง เช่น ตัณหา (ความทะยานอยาก) ผัสสะต่างๆ (เช่น
จักขุกระทบกับรูป โสตรกระทบกับเสียง ฯลฯ) ความดับไปของวิญญาณดวงก่อน (เมื่อยังไม่ถึงเวลาตาย) ก็

เป็นปัจจัยให้วิญญาณดวงใหม่เกิดขึ้นอีกเช่นกัน (วิญญาณดวงไหนจะอาศัยวัตถุใดเป็นที่เกิดนั้น ดูรายละเอียดได้ที่เรื่องอายตนะ **12** ในหมวดธรรมทั่วไป)

และเมื่อความตายมาถึง ถ้ายังมีความยินดีในการเกิด (ตัณหาในภพ) อยู่ ตัณหานั้นก็จะเป็นเหตุปัจจัยให้วิญญาณในภพใหม่เกิดขึ้นต่อไป ซึ่งแน่นอนว่าเป็นคนละดวงกับภพเก่า แต่ก็มีวิญญาณในภพเก่าเป็นปัจจัยให้เกิด (ดูรายละเอียดได้จากเรื่อง**ปฏิจสุมุพบาท** ในหมวดธรรมทั่วไป)

และเนื่องจากการที่วิญญาณดวงใหม่เกิดขึ้นโดยมีวิญญาณดวงเก่าเป็นปัจจัยนี้เอง วิญญาณดวงใหม่ (ทั้งที่อยู่ในชาติเดียวกัน และที่เกิดในชาติใหม่) จึงสืบทอดสภาวะ และลักษณะต่างๆ ที่มีในวิญญาณดวงเก่ามาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จนกว่าจะมีเหตุปัจจัยอื่นไปทำให้สภาวะ หรือลักษณะเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงไป

ธัมมโชติ

16 กุมภาพันธ์ 2545

อุปกิเลส 16

กิเลส หรือเครื่องเศร้าหมองของจิต มีตัวหลักอยู่ **3** ตัว คือ

- **โลภะ** คือ ความโลภ ความอยากได้ ความเพติดเพลินยินดี ความยึดเหนี่ยวทางใจ
- **โทสะ** คือ ความโกรธ ความขัดเคืองใจ ความเศร้า ความเสียใจ ความกลัว ความทุกข์ทางใจทั้งหลาย
- **โมหะ** คือ ความหลง ความไม่รู้ธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง อวิชชา

กิเลส **3** ตัวนี้ เป็นเหตุที่ทำให้เกิดอกุศลทั้งหมด เปรียบเสมือนมารดาให้กำเนิดบุตร (เรียกว่าเป็นอกุศลเหตุ หรืออกุศลมูล) และได้แตกลูกแตกหลานออกมาอีก เรียกว่าเป็น อุปกิเลส **16** ดังนี้คือ

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม 4 มัชฌิมนิกาย
มูลปณณาสกั วัตถุยมสูตร

อุปกิเลส ๑๖

[๙๓] ดูรภิกษุทั้งหลาย ก็ธรรมเหล่าไหนเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต [คือ]

- อภิชฌาวิสมโลภะ [ละโมบไม่สม่ำเสมอ คือความเพ่งเล็ง] (คืออยากได้ของๆ ผู้อื่นมาเป็นของตน โดยไม่ถูกทำนองคลองธรรม - ธัมมโชติ)
- พยาบาท [ปองร้ายเขา]
- โภระ [โกรธ]

- อุปนาหะ [ผูกโกรธไว้]
- มักขะ [ลบหลู่คุณท่าน]
- ปลาสะ [ยกตนเทียบเท่า] (คือการตีเสมอผู้อื่น คิดว่าเราก็แน่เหมือนกัน - รัมมโชติ)
- อีสสา [ริษยา]
- มัจฉริยะ [ตระหนี่]
- มายา [มารยา]
- สาเรยยะ [โอ้อวด] (คือการพูดยกตนด้วยสิ่งที่ไม่เป็นจริง - รัมมโชติ)
- ถัมภะ [หัวดี้อ]
- สารัมภะ [แข่งดี]
- มานะ [ถือตัว]
- อติมานะ [ดูหมิ่นท่าน]
- มทะ [มัวเมา]
- ปมาทะ [เลินเล่อ] (ความประมาท ความเผอเรอ ความขาดสติ - รัมมโชติ)

เหล่านี้เป็นกรรมเครื่องเศร้าหมองของจิต.

ผู้รวบรวม

รัมมโชติ

22 กุมภาพันธ์ 2545

วิธีแก้ความโกรธ

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม 6 มัชฌิมนิกาย

อุปริปัญณาสก์ ปุณโณวาทสูตร

[๗๕๖] (หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสพระโอวาทโดยย่อโปรดพระปุณณะแล้ว ได้ตรัสถามพระปุณณะดังนี้ - รัมมโชติ)

ดูกรปุณณะ ก็เธออันเรากล่าวสอนด้วยโอวาทย่อๆ นี้แล้ว จักอยู่ในชนบทไหน ฯ

ปุ. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์อันพระผู้มีพระภาคทรงสั่งสอนด้วยโอวาทย่อๆ นี้แล้ว มีชนบทชื่อสุนาปรันตะ เป็นที่ที่ข้าพระองค์จักไปอยู่ ฯ

[๗๕๗] พ. ดูกรปุณณะ พวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบทชั่วร้ายหยาบช้านัก ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบทจักดำ จักบริภาษเธอ เธอจักมีความคิดอย่างไรในมนุษย์พวกนั้น ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบท จักดำ จักบริหารข้าพระองค์ ข้าพระองค์จักมีความคิดในพวกเขาอย่างนี้ว่า พวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบทนี้ ยังดีนักหนาที่ไม่ให้การประหาร (ทุบตี, ทำร้าย - ฆัมมโชติ) เราด้วยฝ่ามือ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้สุคต ข้าพระองค์มีความคิดในมนุษย์พวกนั้นอย่างนี้ ฯ

[๗๕๘] พ. ดูกรปุณณะ ก็ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบท จักให้การประหารเธอด้วยฝ่ามือ เธอจักมีความคิดอย่างไรในมนุษย์พวกนั้น ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบท จักให้การประหารข้าพระองค์ด้วยฝ่ามือ ข้าพระองค์จักมีความคิดในพวกเขาอย่างนี้ว่า พวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบทนี้ ยังดีนักหนาที่ไม่ให้การประหารเราด้วยก้อนดิน ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้สุคต ข้าพระองค์จักมีความคิดในมนุษย์พวกนั้นอย่างนี้ ฯ

[๗๕๙] พ. ดูกรปุณณะ ก็ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบท จักให้การประหารเธอด้วยก้อนดิน เธอจักมีความคิดอย่างไรในมนุษย์พวกนั้น ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบท จักให้การประหารข้าพระองค์ด้วยก้อนดิน ข้าพระองค์จักมีความคิดในพวกเขาอย่างนี้ว่า พวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบทนี้ยังดีนักหนา ที่ไม่ให้การประหารเราด้วยท่อนไม้ ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้สุคต ข้าพระองค์จักมีความคิดในมนุษย์พวกนั้นอย่างนี้ ฯ

[๗๖๐] พ. ดูกรปุณณะ ก็ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบท จักให้การประหารเธอด้วยท่อนไม้ เธอจักมีความคิดอย่างไรในมนุษย์พวกนั้น ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบท จักให้การประหารข้าพระองค์ด้วยท่อนไม้ ข้าพระองค์จักมีความคิดในพวกเขาอย่างนี้ว่า พวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบทนี้ยังดีนักหนา ที่ไม่ให้การประหารเราด้วยศาสตรา ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้สุคต ข้าพระองค์จักมีความคิดในมนุษย์พวกนั้นอย่างนี้ ฯ

[๗๖๑] พ. ดูกรปุณณะ ก็ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบท จักให้การประหารเธอด้วยศาสตรา เธอจักมีความคิดอย่างไรในมนุษย์พวกนั้น ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบท จักให้การประหารข้าพระองค์ด้วยศาสตรา ข้าพระองค์จักมีความคิดในพวกเขาอย่างนี้ว่า พวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบทนี้ยังดีนักหนา ที่ไม่ปลิดชีพเราเสียด้วยศาสตราอันคม ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้สุคต ข้าพระองค์จักมีความคิดในมนุษย์พวกนั้นอย่างนี้ ฯ

[๗๖๒] พ. ดูกรปุณณะ ก็ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบท จักปลิดชีพเธอเสียด้วยศาสตราอันคม เธอจักมีความคิดอย่างไรในมนุษย์พวกนั้น ฯ

ป. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ถ้าพวกมนุษย์ชาวสุนาปรันตชนบท จักปลิดชีพข้าพระองค์ด้วยศาสตราอันคม ข้าพระองค์จักมีความคิดในพวกเขาอย่างนี้ว่า มีเหล่าสาวกของพระผู้มีพระภาค ที่อึดอัดเกลียดชังร่างกายและชีวิต***** (ของตนเอง - ฆัมมโชติ) พวกแสวงหาศาสตราสังหารชีพ (ของตน - ฆัมมโชติ) อยู่แล เราไม่ต้องแสวงหาสิ่งดั่งนั้นเลย ก็ได้ศาสตราสังหารชีพแล้ว ข้าแต่พระผู้มีพระภาคผู้สุคต ข้าพระองค์จักมีความคิดในมนุษย์พวกนั้นอย่างนี้ ฯ

[๗๖๓] พ. ดีละๆ ปุณณะ เธอประกอบด้วยทมะ (การข่มใจ - ธัมมโชติ) และอุปสมะ (ความสงบใจ) อุปสมะขั้นสูงสุดคือพระนิพพาน - ธัมมโชติ) ดังนี้แล้ว จักอาจเพื่อจะอยู่ในสุณาปรัตชนบทได้แล ดูกรปุณณะ เธอจงสำคัญกาลที่ควรในบัดนี้เถิด ฯ

ครั้งนั้นแล ท่านพระปุณณะยินดียินดีอนุโมทนาพระภาสิตของพระผู้มีพระภาคแล้ว ลุกจากอาสนะ ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาค ทำประทักษิณ แล้วเก็บเสนาสนะ ถีอบาตรจีวรเดินทางจาริกไปยังที่ตั้งสุณาปรัตชนบท เมื่อจาริกไปโดยลำดับ ได้ถึงสุณาปรัตชนบทแล้ว ฯ

[๗๖๔] เป็นอันว่าท่านพระปุณณะอยู่ในสุณาปรัตชนบทนั้น ครั้งนั้นแล ท่านพระปุณณะได้ให้พวก มนุษย์ชาวสุณาปรัตชนบทกลับใจ แสดงตนเป็นอุบาสกประมาณ ๕๐๐ คน ภายในพรรษานั้นเอง กลับใจ แสดงตนเป็นอุบาสิกาประมาณ ๕๐๐ คน ภายในพรรษานั้นเอง และตัวท่านได้ทำให้แจ้งซึ่งวิชา ๓ **** (บรรลุปะเป็นพระอรหันต์ - ธัมมโชติ) ภายในพรรษานั้นเหมือนกัน ครั้นสมัยต่อมา ท่านได้ปรินิพพานแล้ว ฯ

อธิบายเพิ่มเติม

- 1.) สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าทรงพรรณนาคุณแห่งอสุภกัมมัฏฐาน (การพิจารณาร่างกายของตน และผู้อื่น ว่ามีความไม่สวย ไม่งาม ไม่น่ารักน่าใคร่ เป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์นานาประการ) โดยอเนกปริยายแก่ภิกษุทั้งหลาย แล้วเสด็จออกเฝ้าอยู่พระองค์เดียวเป็นเวลาครึ่งเดือน ภิกษุเหล่านั้นจึงพากันเจริญอสุภกัมมัฏฐาน จนรู้สึกอึดอัด ระอา เกล็ดขังร่างกายของตน ฉะนั้น จึงปลงชีวิตตนเองบ้าง วานกันและกันให้ปลงชีวิตบ้าง ให้ฆราวาสปลงชีวิตให้บ้าง

เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จออกจากที่ประทับเฝ้าแล้ว ทรงทราบเรื่องนี้แล้ว จึงทรงแสดงอานาปานสติสมาธิ (การกำหนดรู้ลมหายใจเข้าออก) ประกอบกับสติปัญญา เพื่อให้สามารถทำลายกิเลสได้ โดยไม่เป็นทุกข์ทางใจเหมือนอสุภกัมมัฏฐาน

จากนั้นทรงติเตียนการฆ่าตัวตายของภิกษุเหล่านั้น แล้วทรงบัญญัติสิกขาบทมีใจความว่า ภิกษุใดจงใจฆ่ามนุษย์ หรือแสวงหาเครื่องมือสำหรับฆ่ามนุษย์ หรือแม้แต่การพรรณนาคุณของความตาย เพื่อจูงใจให้คนฆ่าตัวตาย ภิกษุนั้นต้องอาบัติปาราชิก (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ในพระไตรปิฎก พระวินัยปิฎก เล่ม 1 มหาวิภังค์ ปฐมภาค เรื่องตติยปาราชิกสิกขาบท)

- 2.) วิชา 3 ได้แก่ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ (ระลึกชาติได้) จุตูปปาตญาณ (เห็นการตายและเกิดของสัตว์ทั้งหลาย และกรรมที่ทำให้เกิดในที่นั้นๆ) อาสวักขยญาณ (ความทำลายกิเลสให้สิ้นไป คือบรรลุปะเป็นพระอรหันต์)

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

3 มีนาคม 2545

เมื่อถูกตำว่าด้วยคำไม่ดี

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม 7 สังยุตตนิกาย

สคาถวรรค อักโกสกสูตร

[๖๓๑] สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในพระวิหารเวฬุวัน อันเป็นที่พระราชทานเหยื่อแก่กระแต เขตพระนครราชคฤห์ ฯ

อักโกสกภวาทวาทพราหมณ์ได้สดับมาว่า ได้ยินว่าพราหมณ์ภวาทวาทโคตรออกจากเรือน บวชเป็นบรรพชิตในสำนักของพระสมณโคดมแล้ว ดังนี้ โกรธ ชัดใจ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้ว ต่ำบริภาษพระผู้มีพระภาคด้วยวาจาอันหยาบคาย มีไช้ของสัตว์บุรุษ ฯ

[๖๓๒] เมื่ออักโกสกภวาทวาทพราหมณ์กล่าวอย่างนี้แล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสแก้อักโกสกภวาทวาทพราหมณ์ว่า ดูกรพราหมณ์ ท่านย่อมสำคัญความซื่อนั้นเป็นไฉน มิตรและอำมาตย์ ญาติสาโลหิต ผู้เป็นแขกของท่าน ย่อมมาบ้างไหม ฯ

อักโกสกภวาทวาทพราหมณ์ตอบว่า พระโคดมผู้เจริญ มิตรและอำมาตย์ ญาติสาโลหิต ผู้เป็นแขกของข้าพระองค์ย่อมมาเป็นบางครั้ง ฯ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรพราหมณ์ ท่านย่อมสำคัญความซื่อนั้นเป็นไฉน ท่านจัดของเคี้ยวของบริโภคหรือของดื่ม ต้อนรับมิตรและอำมาตย์ ญาติสาโลหิต ผู้เป็นแขกเหล่านั้นบ้างหรือไม่ ฯ

อ. พระโคดมผู้เจริญ ข้าพระองค์จัดของเคี้ยวของบริโภคหรือของดื่ม ต้อนรับมิตรและอำมาตย์ ญาติสาโลหิตผู้เป็นแขกเหล่านั้นบ้าง ในบางครั้ง ฯ

พ. ดูกรพราหมณ์ ก็ถ้าว่ามีมิตรและอำมาตย์ ญาติสาโลหิตผู้เป็นแขกเหล่านั้น ไม่รับของเคี้ยวของบริโภคหรือของดื่มนั้นจะเป็นของใคร ฯ

อ. พระโคดมผู้เจริญ ถ้าว่ามีมิตรและอำมาตย์ ญาติสาโลหิตผู้เป็นแขกเหล่านั้น ไม่รับของเคี้ยวของบริโภคหรือของดื่มนั้น ก็เป็นของข้าพระองค์อย่างเดิม ฯ

พ. ดูกรพราหมณ์ ซื่อนี้ก็อย่างเดียวกัน ท่านตำเราผู้ไม่ตำอยู่ ท่านโกรธเราผู้ไม่โกรธอยู่ ท่านหมายมั่นเราผู้ไม่หมายมั่นอยู่ เราไม่รับเรื่องมีการตำเป็นต้น ของท่านนั้น ดูกรพราหมณ์ เรื่องมีการตำเป็นต้นนั้นก็

ของท่านผู้เดียว ดูกรพราหมณ์ เรื่องมีการด่าเป็นต้นนั้นก็เป็นของท่านผู้เดียว (คำด่านั้นก็ยอมย้อนกลับไปทำร้ายผู้ด่าเท่านั้น ไม่ได้ทำร้ายผู้ถูกด่าเลย คือด่าไปก็เหมือนด่าตนเอง - รัมมโชติ)

แล้วตรัสต่อไปว่า ดูกรพราหมณ์ ผู้ใดด่าตอบบุคคลผู้ด่าอยู่ โกรธตอบบุคคลผู้โกรธอยู่ หมายมั่นตอบบุคคลผู้หมายมั่นอยู่ ดูกรพราหมณ์ ผู้นี้เรากล่าวว่า ย่อมบริโภคด้วยกัน ย่อมกระทำตอบกัน เรายังไม่บริโภคร่วม ไม่กระทำตอบด้วยท่านเป็นอันขาด ดูกรพราหมณ์ เรื่องมีการด่าเป็นต้นนั้นเป็นของท่านผู้เดียว ดูกรพราหมณ์ เรื่องมีการด่าเป็นต้นนั้นเป็นของท่านผู้เดียว ฯ

อ. บริษัทพร้อมด้วยพระราชา ย่อมทราบพระโคตมผู้เจริญอย่างนี้ว่า พระสมณโคตมเป็นพระอรหันต์ ก็เมื่อเป็นเช่นนั้น ไฉนพระโคตมผู้เจริญจึงยังโกรธอยู่เล่า ฯ

[๖๓๓] พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ผู้ไม่โกรธ ฝึกฝนตนแล้ว มีความเป็นอยู่สม่ำเสมอ หลุดพ้นแล้ว เพราะรู้ชอบ สงบ คงที่อยู่ ความโกรธจักมีมาแต่ที่ไหน ผู้ใดโกรธตอบบุคคลผู้โกรธแล้ว ผู้นั้นเป็นผู้ลามกกว่าบุคคลนั้นแหละ เพราะการโกรธตอบนั้น

บุคคลไม่โกรธตอบบุคคลผู้โกรธแล้ว ชื่อว่าย่อมชนะสงครามอันบุคคลชนะได้โดยยาก ผู้ได้รู้ว่าผู้อื่นโกรธแล้ว เป็นผู้เสียสติ สงบเสียได้ ผู้นั้นชื่อว่าย่อมประพฤติประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย คือแก่ตนและแก่บุคคลอื่น เมื่อผู้นั้นรักษาประโยชน์ อยู่ทั้งสองฝ่าย คือของตนและของบุคคลอื่น ชนทั้งหลายผู้ไม่ฉลาดในธรรม ย่อมสำคัญบุคคลนั้นว่า เป็นคนเขลา ดังนี้ ฯ

[๖๓๔] เมื่อพระผู้มีพระภาคตรัสอย่างนี้แล้ว อักโกสกภารทวาชพราหมณ์ ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ภาษิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก พระโคตมผู้เจริญทรงประกาศพระธรรมโดยปริยายเป็นอันมาก เปรียบเหมือนบุคคลหายของทีคว่า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืด ด้วยคิดว่าคนมีจักชวยยอมเห็นรูปได้ฉะนั้น

ข้าพระองค์นี้ขอถึงพระโคตมผู้เจริญ พระธรรม และพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอข้าพระองค์พึงได้บรรพชา พึงได้อุปสมบทในสำนักของพระโคตมผู้เจริญ ฯ

อักโกสกภารทวาชพราหมณ์ได้บรรพชาได้อุปสมบทแล้ว ในสำนักของพระผู้มีพระภาค ก็ท่านอักโกสกภารทวาชอุปสมบทแล้วไม่นานแล หลีกไปอยู่ผู้เดียว ไม่ประมาท มีความเพียร มีตนส่งไปอยู่ ไม่นานเท่าไรนัก ก็กระทำให้แจ้งซึ่งคุณวิเศษอันยอดเยี่ยม เป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ ซึ่งกุลบุตรทั้งหลายออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิตโดยชอบมีความต้องการ ด้วยปัญญาเป็นเครื่องรู้อย่างในปัจจุบันนี้เข้าถึงอยู่ ได้ทราบวาทะดีสิ้นแล้ว พรหมจรรย์อยู่จบแล้ว กิจที่จะต้องทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี ก็แหละท่านพระอักโกสกภารทวาชะได้เป็นพระอรหันต์รูปหนึ่ง ในบรรดาพระอรหันต์ทั้งหลาย ดังนี้แล ฯ

ผู้รวบรวม

รัมมโชติ

16 มีนาคม 2545

ผู้ได้ชื่อว่ามีปรกติอยู่ผู้เดียว

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑๐ สังยุตตนิกาย

สพายตนวรรค มิคชาลสูตร

[๖๖] พระนครสาวตตี ฯลฯ ครั้งนั้นแล ท่านพระมิคชาลจะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วหนึ่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่พระองค์ตรัสว่า ผู้มีปรกติอยู่ผู้เดียว ผู้มีปรกติอยู่ผู้เดียวฉะนี้ ด้วยเหตุเพียงเท่าไรพระเจ้าข้า ภิกษุจึงชื่อว่ามีปรกติอยู่ผู้เดียว และด้วยเหตุเพียงเท่าไร ภิกษุจึงชื่อว่าอยู่ด้วยเพื่อน ๒

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรมิคชาละ รูปที่จะพึงรู้แจ้งด้วยจักขุอันน่าปรารถนา นำใคร่ นำพอใจ ให้เกิดความรัก ชักให้ใคร่ ชวนให้กำหนดมีอยู่ ถ้าภิกษุยินดี กล่าวสรรเสริญ หมกมุ่นรูปนั้นอยู่ เมื่อเธอยินดี กล่าวสรรเสริญ หมกมุ่นรูปนั้นอยู่ ย่อมเกิดความเพลิดเพลิน เมื่อมีความเพลิดเพลิน ก็มีความกำหนดกล้า เมื่อมีความกำหนดกล้า ก็มีความเกี่ยวข้อง ดูกรมิคชาละ ภิกษุผู้ประกอบด้วยความเพลิดเพลินและความเกี่ยวข้อง เราเรียกว่าผู้มีปรกติอยู่ด้วยเพื่อน ๒ ฯลฯ

(เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ก็พึงขยายความทำนองเดียวกัน - รัम्मไซติ)

ธรรมารมณที่พึงรู้แจ้งด้วยใจ อันน่าปรารถนา นำใคร่ นำพอใจ ให้เกิดความรัก ชักให้ใคร่ ชวนให้กำหนดมีอยู่ ถ้าภิกษุยินดี กล่าวสรรเสริญ หมกมุ่นธรรมารมณนั้นอยู่ เมื่อเธอยินดี กล่าวสรรเสริญ หมกมุ่นธรรมารมณนั้นอยู่ ย่อมเกิดความเพลิดเพลิน เมื่อมีความเพลิดเพลิน ก็มีความกำหนดกล้า เมื่อมีความกำหนดกล้า ก็มีความเกี่ยวข้อง ดูกรมิคชาละ ภิกษุผู้ประกอบด้วยความเพลิดเพลินและความเกี่ยวข้อง เราเรียกว่ามีปรกติอยู่ด้วยเพื่อน ๒

ดูกรมิคชาละ ภิกษุผู้มีปรกติอยู่ด้วยอาการอย่างนี้ ถึงจะเสพเสนาสนะอันสงัด คือ ป่าหญ้า และป่าไม้ เจียบเสียง ไม่อื้ออึง ปราศจากลมแต่ชนเดินเข้าออก ควรเป็นที่ประกอบกิจของมนุษย์ผู้ต้องการสงัด สมควรเป็นที่ลึกลับอยู่ก็จริง ถึงอย่างนั้น ก็ยังเรียกว่ามีปรกติอยู่ด้วยเพื่อน ๒ ซ้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะผู้นั้นยังมี **ตัณหาเป็นเพื่อน ๒** เขายังละตัณหานั้นไม่ได้ ฉะนั้นจึงเรียกว่า **มีปรกติอยู่ด้วยเพื่อน ๒**

[๖๗] ดูกรมิคชาละ รูปที่จะพึงรู้แจ้งด้วยจักขุ อันน่าปรารถนา นำใคร่ นำพอใจ ให้เกิดความรัก ชักให้ใคร่ ชวนให้กำหนดมีอยู่ ถ้าภิกษุไม่ยินดี ไม่กล่าวสรรเสริญ ไม่หมกมุ่นรูปนั้น เมื่อเธอไม่ยินดี ไม่กล่าวสรรเสริญ ไม่หมกมุ่นรูปนั้นอยู่ ความเพลิดเพลินย่อมดับ เมื่อไม่มีความเพลิดเพลิน ก็ไม่มีความกำหนด เมื่อไม่มีความ

กำหนด ก็ไม่มีความเกี่ยวข้อง ดูกรมมิชชาละ ภิกษุผู้ไม่ประกอบด้วยความเพลิตเพลินและความเกี่ยวข้อง เราเรียกว่ามีปรกติอยู่ผู้เดียว ฯลฯ

(เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ก็พึงขยายความทำนองเดียวกัน - ธัมมโชติ)

ธรรมารมณฺที่ที่จะพึงรู้แจ้งด้วยใจ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ ให้เกิดความรัก ชักให้ใคร่ ชวนให้กำหนดมีอยู่ ถ้าภิกษุไม่ยินดี ไม่กล่าวสรรเสริญ ไม่หมกมุ่นธรรมารมณฺ์นั้นอยู่ เมื่อเธอไม่ยินดี ไม่กล่าวสรรเสริญ ไม่หมกมุ่นธรรมารมณฺ์นั้น ความเพลิตเพลินก็ดับ เมื่อไม่มีความเพลิตเพลิน ก็ไม่มีความกำหนดกล้า เมื่อไม่มีความกำหนดกล้า ก็ไม่มีความเกี่ยวข้อง ดูกรมมิชชาละ ภิกษุผู้ไม่ประกอบด้วยความเพลิตเพลินและความเกี่ยวข้อง เราเรียกว่ามีปรกติอยู่ผู้เดียว

ดูกรมมิชชาละ ภิกษุผู้มีปรกติอยู่ด้วยอาการอย่างนี้ แม้จะอยู่ปะปนกับภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา พระราชา มหาอำมาตย์ของพระราชา เดียรถีย์ สาวกของเดียรถีย์ ในที่สุดบ้านก็จริง ถึงอย่างนั้น ก็ยังเรียกว่ามีปรกติอยู่ผู้เดียว ดูกรมมิชชาละ เราเรียกผู้มีปรกติอยู่ด้วยอาการอย่างนี้ว่า มีปรกติอยู่ผู้เดียว ชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะตณฺหาซึ่งเป็นเพื่อน ๒ เธอละได้แล้ว เพราะเหตุนี้จึงเรียกว่า มีปรกติอยู่ผู้เดียว ฯ

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

30 มีนาคม 2545

เรื่องเกี่ยวกับพระศรีอารย

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้เมลล์มาถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

Sent: Wednesday, February 13, 2002 2:07 PM

Subject: พุทธทำนาย

สวัสดีครับท่าน

ผมขอตอบกวนถามเรื่องพุทธทำนายเกี่ยวกับเรื่องพระศรีอารยเมตตรัย ว่าความเป็นจริงนั้น มีต้นตอเป็นมาอย่างไร ผมจะหาอ่านได้ที่ไหน ผมเคยได้ยินพ่อแม่และผู้สูงอายุสนทนากันเมื่อผมยังเล็กอยู่ จึงไม่ได้สนใจจดจำ กรุณาผมด้วยครับ

ขอบคุณครับ

ตอบ

สวัสดีครับ คุณ

ขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธรรมโชติ

เรื่องพระศรีอารยเมตไตรย หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าพระศรีอารยนั้น มีกล่าวถึงในพระไตรปิฎกครับ โดยในพระไตรปิฎกจะใช้ชื่อว่า**เมตไตรย** ลองค้นจากอินเทอร์เน็ตได้ที่

<http://dharma.school.net.th/buddhism/tsearch.htm>

โดยใช้ **Key Word** ว่า **เมตไตร** ครับ

(link นี้มีบอกเอาไว้ในเว็บไซต์ธรรมโชติด้วย ในส่วนของ **Link** น่าสนใจ ซึ่งจะมีพระไตรปิฎกของหลายเว็บไซต์ให้เลือก)

ขออธิบายคร่าวๆ ดังนี้ครับ

โลกเกิดขึ้นและถูกทำลายไปนับครั้งไม่ถ้วนแล้ว ระยะเวลา **1** คาบของโลก คืออายุขัยของโลกตั้งแต่โลกเริ่มก่อตัวใหม่ๆ ยังไม่มีสิ่งมีชีวิตใดๆ อยู่เลย จนเริ่มมีสิ่งมีชีวิตเกิดขึ้นมา จนกระทั่งโลกถูกทำลายไป แล้วเริ่มก่อตัวขึ้นมาใหม่ จนอยู่ในสภาพเดิมอีกครั้ง **1** รอบเช่นนี้เรียกว่า **1** กัปของโลก

(คำว่า **1** กัป คือระยะเวลา **1** ชั่วอายุขัย เช่น **1** กัปของมนุษย์สมัยพุทธกาล = **100** ปี

1 กัปของมนุษย์สมัยปัจจุบัน ประมาณ **70 - 75** ปี

1 กัปของยุง = เวลาไม่กี่วัน)

ในบางกัปของโลกก็ไม่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นมาเลย บางกัปก็มีพระพุทธเจ้า **1, 2, ..., 5** พระองค์เป็นอย่างมาก โดยที่คำสอนของพระพุทธเจ้าพระองค์ก่อนสิ้นสูญไปแล้ว พระพุทธเจ้าพระองค์ใหม่จึงจะอุบัติขึ้น (ในที่นี้หมายถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนพระปัจเจกพุทธเจ้านั้นเกิดได้พร้อมกันหลายพระองค์)

พระพุทธเจ้ามี **2** ประเภทคือ

- 1.) **พระปัจเจกพุทธเจ้า** - ตรัสรู้สัจธรรมได้เองโดยไม่ได้ฟังคำสอนจากใคร แต่สอนผู้อื่นให้รู้ตามไม่ได้ จะอุบัติขึ้นในช่วงที่โลกว่างเปล่าจากพุทธศาสนา
- 2.) **พระสัมมาสัมพุทธเจ้า** - ตรัสรู้สัจธรรมได้เองโดยไม่ได้ฟังคำสอนจากใคร และสามารถสอนผู้อื่นให้รู้ตามได้ด้วย เช่น พระพุทธเจ้าที่เรารู้จักกันทั่วไป

พระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบันได้ตรัสเอาไว้ว่า ในกัปนี้จะมีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นทั้งหมด **5** พระองค์ (เพราะฉะนั้นกัปนี้จึงได้ชื่อว่าภัทรกัป) คือ

- 1.) พระกุกกุสันธะพุทธเจ้า

- 2.) พระโกนาคมนะพุทธเจ้า
- 3.) พระกัสสปะพุทธเจ้า
- 4.) พระโคตมพุทธเจ้า (พระองค์ปัจจุบัน)
- 5.) พระเมตไตรย์พุทธเจ้า

สำหรับรายละเอียดก็ลองอ่านดูในพระไตรปิฎกก็แล้วกันนะครับ โดยเฉพาะใน 2 สูตรนี้คือ

- 1.) พระสูตรต้นตปิฎก เล่ม ๓ ที่มณีกาย ปาฎิกวรรค จักกวัตติสูตร
- 2.) พระสูตรต้นตปิฎก เล่ม ๒๕ ชุททกนิกาย พุทธวงศ์ พุทธปกรณกัณฑ์

ถ้ายังไม่กระจ่าง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ใหม่ครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธัมมโชติ

คำถาม (ต่อเนื่อง)

Sent: Friday, March 29, 2002 11:35 PM

Subject: Re: ถามเรื่องพุทธทำนาย เพิ่มเติม

สวัสดีครับ คุณธัมมโชติ

ผมขอขอบคุณอีกที คืออย่างนี้ครับ ที่คุณแนะนำมาให้เข้าเว็บ "พระสูตรต้นตปิฎก เล่ม ๒๕ ชุททกนิกาย พุทธวงศ์ พุทธปกรณกัณฑ์" นี้ ผมพยายามหาแต่ไม่เจอเลยครับไม่รู้ว่าผมทำถูกหรือเปล่า แต่อีกข้อหนึ่งที่ คุณแนะนำมานั้นผมเข้าไปได้และได้อ่านดูแล้ว ผมก็ยังอยากจะอ่านดูอีกต่อไปถ้ามี

เมื่ออาทิตย์ก่อนผมได้พบท่านผู้เคยบวชเรียนมา ท่านผู้นี้เป็นคนลาวท่านเล่าว่า ครั้งหนึ่งมีพราหมณ์ผู้หนึ่งถามพระพุทเจ้าว่า พระศรีอารยณ์นั้นมีบุคคลิกอย่างไร พระพุทธองค์ทรงตอบว่า มีรูปรอยกรงจักรที่ฝ่ามือ และเท้า มีรอยแผลที่สีข้าง และมีรอยแผลดำหนิที่หน้าผาก ผมได้ฟังแล้วก็ไม่อยากจะเชื่อ แต่ก็เพราะเคยได้ยินพ่อแม่คุยกันกับเพื่อนของท่านสมัยที่ผมยังเด็กอยู่ ข้อนี้ผมจำได้แน่ แต่ตอนนั้นท่านเหล่านั้นเพียงแต่กล่าวถึงว่ามีรอยดำหนิที่มือและเท้าเท่านั้น คราวนี้ท่านผู้นี้เพิ่มรายการมาอีก และที่สำคัญท่านว่า ท่านได้มาจากตำรา พุทธทำนายจากวัดพระสิงห์ ทางเหนือของไทย

ถ้าท่านธัมมโชติมีข้อมูลเพิ่มเติมก็กรุณาผมด้วย

ขอบพระคุณครับ

ตอบ

สวัสดีครับ คุณ

ขอตอบคำถามดังนี้ครับ

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๒๕ ขุททกนิกาย พุทธวงศ์ พุทธปกรณกัณฑ์ มีเรื่องเกี่ยวกับ พระศรีอารย ดั่งนี้ครับ (ตัดข้อความมาแสดง)

ว่าด้วยเรื่องเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า

[๒๗]

..... ในภัทรวัดนี้ มีพระพุทธเจ้า ๓ พระองค์ คือ พระกุกกุสันธะ พระโกนาคมะ และพระกัสสปะ บัดนี้ เราเป็นพระสัมพุทธเจ้า และจักมี**พระเมตไตรยสัมพุทธเจ้า** แม้พระพุทธเจ้า & พระองค์นี้ ก็เป็นนักปราชญ์ อนุเคราะห์โลก บรรดาพระพุทธเจ้า ผู้เป็นธรรมราชาเหล่านี้ **พระเมตไตรยสัมพุทธเจ้า** จักตรัสบอกมรรคนั้น แก่ผู้อื่นหลายโกฏี แล้วจักเสด็จนิพพานพร้อมด้วยพระสาวกฉะนี้แล.

จบพุทธปกรณกัณฑ์.

เรื่องลักษณะของพระศรีอารยนั้น ข้อที่ว่า**มีรูปรอยกงจักรที่ฝ่ามือและเท้า**นั้น เป็นลักษณะปกติของ พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ที่จะสมบุรณ์ด้วย**มหาปฐิสลักษณ์ 32** ประการ ซึ่งมีรายละเอียดใน**พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๓ ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค** ดังนี้

ลักษณะสูตร (๓๐)

[๑๓๐] ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

..... ดูกรภิกษุทั้งหลาย มหาปฐิสลักษณ์ ๓๒ ประการนั้นเป็นไหน ซึ่งพระมหาบุรุษประกอบแล้วย่อม มีคติเป็นสองเท่านั้น ไม่เป็นอย่างอื่น คือถ้าครองเรือนจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๔๗ หนึ่ง ถ้าพระมหาบุรุษนั้น เสด็จออกผนวชเป็นบรรพชิต จะได้เป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า มีหลังคาคืออกิเลสอันเปิดแล้วในโลก

ดูกรภิกษุทั้งหลาย พระมหาบุรุษในโลกนี้

๑. มีพระบาทประดิษฐานเป็นอันดี ภิกษุทั้งหลาย การที่พระมหาบุรุษมีพระบาทประดิษฐาน เป็นอันดี นี้เป็นมหาปฐิสลักษณ์ของมหาบุรุษ ๑
๒. ณ **พื้นภายใต้ฝ่าพระบาท ๒** ของพระมหาบุรุษ **มีจักรเกิดขึ้น มีซี่กำข้างละพัน มีกง มี ดุม บริบูรณ์ด้วยอาการทั้งปวง** ภิกษุทั้งหลาย แม้การที่พื้นภายใต้ฝ่าพระบาททั้ง ๒ ของพระมหาบุรุษ มีจักรเกิดขึ้น มีซี่กำข้างละพัน มีกง มีดุม บริบูรณ์ด้วยอาการทั้งปวง นี้ก็ มหาปฐิสลักษณ์ของพระมหาบุรุษ ๑
๓. มีสันพระบาทยาว ๑
๔. มีพระองค์คูเดียว ๑ (นิ้วยาว — รัम्मไซติ)

๕. มีฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทอ่อนนุ่ม ฯ
๖. มีฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทมีลายดุษฎาข่าย ฯ
๗. มีพระบาทเหมือนสังข์คว่ำ ฯ
๘. มีพระขงขมิวเรียวดุจแข็งเนื้อทราย ฯ (ปลีแข็งดุจแข็งเนื้อทราย — รัम्मไซติ)
๙. เสด็จสถิตยี่นอ้อมมิได้น้อมลง เอาฝ่าพระหัตถ์ทั้งสองลูบคลำได้ถึงพระชาณูทั้งสอง ฯ (ลูบคลำเข้าได้ — รัम्मไซติ)
๑๐. มีพระคุดหะเร้นอยู่ในฝัก ฯ (องคชาติช่อนอยู่ในฝัก — รัम्मไซติ)
๑๑. มีพระฉวีวรรณดุจวรรณะแห่งทองคำ คือมีพระตจะประดุจหุ้มด้วยทอง ฯ (ผิวหนังดุจหุ้มด้วยทอง — รัम्मไซติ)
๑๒. มีพระฉวีละเอียด เพราะพระฉวีละเอียด ภูลีละของจึงมิตติดอยู่ในพระกายได้ ฯ (ผิวหนังละเอียด — รัम्मไซติ)
๑๓. มีพระโลมชาติเส้นหนึ่งๆ เกิดในขุมละเส้นๆ ฯ (ในแต่ละขุมขุมขนมมีขนเพียงเส้นเดียว — รัम्मไซติ)
๑๔. มีพระโลมชาติมีปลายขึ้นช้อยขึ้นข้างบน มีสีเขียว มีสีเหมือนดอกอัญชัญ ขดเป็นกุนฑลทักษิณาวฏ์ ฯ (เส้นขนขดเวียนขวา — รัम्मไซติ)
๑๕. มีพระกายตรงเหมือนกายพรหม ฯ
๑๖. มีพระมังสะเต็มในที่ ๗ สถาน ฯ (มีเนื้อเต็ม — รัम्मไซติ)
๑๗. มีกึ่งพระกายท่อนบนเหมือนกึ่งกายท่อนหน้าของสีหะ ฯ (กายราชสีห์ — รัम्मไซติ)
๑๘. มีระหว่างพระอ้งสะเต็ม ฯ (อ้งสะ = บ่า, ไหล่ - รัम्मไซติ)
๑๙. มีปริมณฑลดุจไม้โคจร วาของพระองค์เท่ากับพระกายของพระองค์ พระกายของพระองค์ก็เท่ากับวาของพระองค์ ฯ
๒๐. มีลำพระศอกกลมเท่ากัน ฯ
๒๑. มีปลายเส้นประสาทสำหรับนารสอาหารอันดี ฯ
๒๒. มีพระหนุดุจคางราชสีห์ ฯ (คางดุจคางราชสีห์ — รัम्मไซติ)
๒๓. มีพระทนต์ ๔๐ ซี่ ฯ (มีฟัน 40 ซี่ - รัम्मไซติ)
๒๔. มีพระทนต์เรียบเสมอกัน ฯ
๒๕. มีพระทนต์ไม่ห่าง ฯ
๒๖. มีพระทาสฐะขาวงาม ฯ (เขี้ยวขาวงาม — รัम्मไซติ)
๒๗. มีพระชีวหาใหญ่ ฯ (ลิ้นใหญ่ — รัम्मไซติ)
๒๘. มีพระสุรเสียงดุจเสียงแห่งพรหม ตรัสมีสำเนียงดั่งนกรวิก ฯ

๒๙. มีพระเนตรดำสนิท [ดำคม] ฯ
๓๐. มีดวงพระเนตรดุจตาแห่งโค ฯ
๓๑. มีพระอุณาโลมบังเกิด ณ ระหว่างพระขนง มีสีขาวย่อน ควรเปรียบด้วยนุ่น ฯ (มีขนอ่อนขึ้นระหว่างคิ้ว — ธัมมโชติ)
๓๒. มีพระเศียรดุจประดับด้วยกรอบพระพักตร์ ฯ ดูกรภิกษุทั้งหลาย แม้การที่พระมหากษัตริย์มีพระเศียรดุจประดับด้วยกรอบพระพักตร์นี้ ก็เป็นมหาบุริสลักษณะของพระมหากษัตริย์นั้น ฯ

ส่วนเรื่องมีรอยแผลที่สีข้าง และมีรอยแผลตำหนิที่หน้าผากนั้น ผมระลึกไม่ได้ว่าเคยอ่านหรือเคยฟังมาหรือไม่ แต่ถ้าไม่พบหลักฐานที่น่าเชื่อถือ (เช่นพระไตรปิฎก) ผมก็คงได้แค่รับฟังไว้เท่านั้นครับ ไม่ขอวิจารณ์

ถ้ายังไม่กระจ่าง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ใหม่จะครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธัมมโชติ

26 เมษายน 2545

โรคทางกายกับโรคทางใจ

พระไตรปิฎก : พระสูตรตันตปิฎก อังคุตรนิกาย

จตุกนิบาต เล่ม ๒ โรคสูตร

ว่าด้วยโรค ๒ อย่าง

[๑๕๗] ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โรค ๒ อย่างนี้ โรค ๒ อย่างเป็นไฉน คือ โรคกาย ๑ โรคใจ ๑ ปราภฏอยู่ว่าสัตว์ทั้งหลายผู้ยืนยันว่าไม่มีโรคทางกายตลอดเวลา ๑ ปีก็มี ยืนยันว่าไม่มีโรคทางกายตลอดเวลา ๒ ปีก็มี ๓ ปีก็มี ๔ ปีก็มี ๕ ปีก็มี ๑๐ ปีก็มี ๒๐ ปีก็มี ๓๐ ปีก็มี ๔๐ ปีก็มี ๕๐ ปีก็มี ๑๐๐ ปีก็มี ยิ่งกว่า ๑๐๐ ปีก็มี **แต่ว่าผู้ที่**จะยืนยันว่าไม่มีโรคทางใจแม้เพียงเวลาครู่เดียวนั้น หาได้ยากในโลก เว้นแต่พระชินาสพ (พระอรหันต์ - ธัมมโชติ)

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โรคของบรรพชิต ๔ อย่างนี้ โรคของบรรพชิต ๔ อย่างเป็นไฉน คือ

- 1.) ภิกษุเป็นผู้มักมาก มีความร้อนใจอยู่เสมอ ไม่สันโดษด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ (ที่อยู่อาศัย - ธัมมโชติ) คิลานปัจฉัย (ยารักษาโรค - ธัมมโชติ) ตามมีตามได้

- 2.) ภิกษุหนึ่งเมื่อเป็นผู้มักมาก มีความร้อนใจอยู่เสมอ ไม่สันโดษด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลาน บัณฑิตตามมีตามได้แล้ว ย่อมตั้งความปรารถนาลามก เพื่อจะได้ความยกย่อง เพื่อจะได้ลาภสักการะและความสรรเสริญ
- 3.) ภิกษุหนึ่งวิ่งเต้น ขวนขวาย พยายาม เพื่อจะได้ความยกย่อง เพื่อจะได้ลาภสักการะและความสรรเสริญ
- 4.) ภิกษุหนึ่งเข้าสู่ตระกูล (หมายถึงเข้าไปหาครอบครัวต่างๆ - ธัมมโชติ) เพื่อให้เขานับถือ นิ่งอยู่ (ในตระกูล) เพื่อให้เขานับถือ กล่าวธรรม (ในตระกูล) เพื่อให้เขานับถือ กลั่นอุจจาระ ปัสสาวะอยู่ (ในตระกูล) ก็เพื่อให้เขานับถือ

ภิกษุทั้งหลาย นี้แล โรคของบรรพชิต ๔ อย่าง.

เพราะเหตุนี้ ท่านทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่า

- เราทั้งหลายจักไม่เป็นผู้มักมาก มีความร้อนใจ ไม่สันโดษด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลาน บัณฑิตตามมีตามได้
- จักไม่ตั้งความปรารถนาลามกเพื่อจะได้ความยกย่อง เพื่อจะได้ลาภสักการะและความสรรเสริญ
- จักไม่วิ่งเต้น ขวนขวาย พยายาม เพื่อให้ได้ความยกย่อง เพื่อให้ได้ลาภสักการะและความสรรเสริญ
- จักเป็นผู้อดทนต่อหนาว ร้อน หิว ระบาย ต่อสัมผัสแห่งเปลือก ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย ต่อถ้อยคำอันหยาบคายร้ายแรงต่างๆ
- เป็นผู้อดกลั้นต่อเวทนาที่เกิดในกาย อันเป็นทุกข์กล้าแข็ง เผ็ดร้อน ขมขื่น ไม่เจริญใจ พอจะปล้นชีวิตเสียได้

ภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งหลายพึงสำเหนียกอย่างนี้แล.

จบโรคสูตร

วิเคราะห์เพิ่มเติม

ในพระสูตรนี้กล่าวถึงโรคทางใจอันมีความโลภเป็นมูลเป็นหลัก แต่ถ้าพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นว่า กิเลสทุกตัว (ดูเรื่องอุปกิเลส 16 ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ) ก็ล้วนเป็นโรคทางใจทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะทำให้จิตใจมีความผิดปกติ แปรปรวนไป

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

28 พฤษภาคม 2545

โทษของความโกรธ

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑๕ อังคุตตรนิกาย

สัตตก-อัฐก-นวกนิบาต โภจนาสูต

(ว่าด้วยผลของความโกรธ เปรียบเสมือนการทำร้ายของศัตรู - รัมมโชติ)

[๖๑] ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๗ ประการนี้ เป็นความมุ่งหมายของคนผู้เป็นข้าศึกกัน เป็นความต้องการของคนผู้เป็นข้าศึกกัน ย่อมมาถึงหญิงหรือชายผู้มีความโกรธ ธรรม ๗ ประการเป็นไฉน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนผู้เป็นข้าศึกกันในโลกนี้ย่อมปรารถนาต่อคนผู้เป็นข้าศึกกันอย่างไรว่า ขอให้บุคคลผู้นี้มีผิวพรรณทรามเถิดหนอ ชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะคนผู้เป็นข้าศึกกันย่อมไม่ยินดีให้คนที่ เป็นข้าศึกกันมีผิวพรรณงาม ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนผู้โกรธ ถูกความโกรธครอบงำยับยั้งแล้ว แม้จะอาบน้ำ ได้ทา ตัดผม โทนหวด นุ่งผ้าขาวสะอาดแล้วก็ตาม แต่ถูกความโกรธครอบงำแล้ว ย่อมเป็นผู้มีผิวพรรณทราม ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นธรรมข้อที่ ๑ เป็นความมุ่งหมายของคนผู้เป็นข้าศึกกัน เป็นความต้องการของคนผู้เป็นข้าศึกกัน ย่อมมาถึงหญิงหรือชายผู้มีความโกรธ ฯ

อีกประการหนึ่ง คนผู้เป็นข้าศึกกันย่อมปรารถนาต่อคนที่ เป็นข้าศึกกันอย่างไรว่า ขอให้บุคคลผู้นี้พึงนอนเป็นทุกข์เถิดหนอ ชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะคนผู้เป็นข้าศึกกันย่อมไม่ยินดีให้คนที่ เป็นข้าศึกกันอยู่สบาย ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนผู้โกรธ ถูกความโกรธครอบงำยับยั้งแล้ว แม้จะนอนบนบัลลังค์อันลาดด้วยผ้าขนสัตว์ ลาดด้วยผ้าขาวเนื้ออ่อน ลาดด้วยเครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชะมด มีผ้าคาดพาดาน มีหมอนหนุนศีรษะและหนุนเท้าแดงทั้งสองข้างก็ตาม แต่ถูกความโกรธครอบงำแล้ว ย่อมนอนเป็นทุกข์ ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นธรรมข้อที่ ๒ เป็นความมุ่งหมายของคนผู้เป็นข้าศึกกัน เป็นความต้องการของคนผู้เป็นข้าศึกกัน ย่อมมาถึงหญิงหรือชายผู้มีความโกรธ ฯ

อีกประการหนึ่ง คนเป็นข้าศึกกันย่อมปรารถนาต่อคนผู้เป็นข้าศึกกันอย่างไรว่า ขอให้บุคคลผู้นี้อย่ามีความเจริญเลย ชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะคนผู้เป็นข้าศึกกันย่อมไม่ยินดีให้คนที่ เป็นข้าศึกกันมีความเจริญ ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนผู้โกรธ ถูกความโกรธครอบงำยับยั้งแล้ว แม้จะถือเอาสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ก็สำคัญว่าเราถือเอาสิ่งที่เป็นประโยชน์ แม้ถือเอาสิ่งที่เป็นประโยชน์ ก็สำคัญว่าเราถือเอาสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ธรรมเหล่านี้ อันคนผู้โกรธ ถูกความโกรธครอบงำถือเอาแล้ว เป็นข้าศึกแก่กันและกัน ย่อมเป็นไปเพื่อความฉิบหายมิใช่ประโยชน์เกื้อกูล เพื่อทุกข์ตลอดกาลนาน ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นธรรมข้อที่ ๓ เป็นความมุ่งหมายของคนผู้เป็นข้าศึกกัน เป็นความต้องการของคนผู้เป็นข้าศึกกัน ย่อมมาถึงหญิงหรือชายผู้มีความโกรธ ฯ

อีกประการหนึ่ง คนผู้เป็นข้าศึกกันยอมปรารถนาต่อคนผู้เป็นข้าศึกกันอย่างนี้ว่า ขอให้บุคคลผู้นี้อย่ามี โภคะเลย ซ่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะคนที่เป็นข้าศึกกันยอมไม่ยินดีให้คนที่เป็นข้าศึกกันมีโภคะ ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนผู้โกรธ ถูกความโกรธครอบงำย่ำยีแล้ว แม้จะมีโภคะที่ตนหามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร สั่งสม ได้ด้วยกำลังแขน อาบเหงื่อต่างน้ำ เป็นของชอบธรรม ได้มาโดยธรรม พระราชาทั้งหลายยอมริบโภคะของคนผู้ โกรธเข้าพระคลังหลวง ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นธรรมข้อที่ ๔ เป็นความมุ่งหมายของคนผู้เป็นข้าศึกกัน เป็น ความต้องการของคนผู้เป็นข้าศึกกัน ย่อมมาถึงหญิงหรือชายผู้มีความโกรธ ๕

อีกประการหนึ่ง คนผู้เป็นข้าศึกกันยอมปรารถนาต่อคนผู้เป็นข้าศึกกันอย่างนี้ว่า ขอให้บุคคลผู้นี้อย่ามี ยศเลย ซ่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะคนผู้เป็นข้าศึกกันยอมไม่ยินดีให้คนที่เป็นข้าศึกกันมียศ ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนผู้โกรธ ถูกความโกรธครอบงำย่ำยีแล้ว แม้จะได้ยศมาเพราะความไม่ประมาท ก็เสื่อมจากยศนั้นได้ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นธรรมข้อที่ ๕ เป็นความมุ่งหมายของคนผู้เป็นข้าศึกกัน เป็นความต้องการของคนผู้เป็น ข้าศึกกัน ย่อมมาถึงหญิงหรือชายผู้มีความโกรธ ๕

อีกประการหนึ่ง คนผู้เป็นข้าศึกกันยอมปรารถนาต่อคนผู้เป็นข้าศึกกันอย่างนี้ว่า ขอให้บุคคลผู้นี้อย่ามี มิตรเลย ซ่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะคนที่เป็นข้าศึกกันยอมไม่ยินดีให้คนที่เป็นข้าศึกกันมีมิตร ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนผู้โกรธ ถูกความโกรธครอบงำย่ำยีแล้ว แม้เขาจะมีมิตรอำมาตย์ญาติสาโลหิต มิตรอำมาตย์ญาติสาโลหิต เหล่านั้นก็เว้นเขาเสียห่างไกล ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นธรรมข้อที่ ๖ เป็นความมุ่งหมายของคนผู้เป็นข้าศึกกัน เป็นความต้องการของคนผู้เป็นข้าศึกกัน ย่อมมาถึงหญิงหรือชายผู้มีความโกรธ ๕

อีกประการหนึ่ง คนผู้เป็นข้าศึกกันยอมปรารถนาต่อคนผู้เป็นข้าศึกกันอย่างนี้ว่า ขอให้บุคคลผู้นี้เมื่อ ตายไป พึ่งเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ซ่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะคนที่เป็นข้าศึกกันยอมไม่ยินดีให้คนที่เป็น ข้าศึกกันไปสุคติ ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนผู้โกรธ ถูกความโกรธครอบงำย่ำยีแล้ว ย่อมประพติจุจริตด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ครั้นตายไปย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นธรรมข้อที่ ๗ เป็น ความมุ่งหมายของคนผู้เป็นข้าศึกกัน เป็นความต้องการของคนผู้เป็นข้าศึกกัน ย่อมมาถึงหญิงหรือชายผู้มีความโกรธ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ธรรม ๗ ประการนี้แล เป็นความมุ่งหมายของคนผู้เป็นข้าศึกกัน เป็นความต้องการ ของคนผู้เป็นข้าศึกกัน ย่อมมาถึงหญิงหรือชายผู้มีความโกรธ ๕

คนโกรธมีผิวพรรณทราม ย่อมนอนเป็นทุกข์ ถือเอาสิ่งที่เป็นประโยชน์แล้ว กลับปฏิบัติสิ่งอันไม่เป็นประโยชน์ ทำ ปาณาติบาตด้วยกายและวาจา ย่อมถึงความเสื่อมทรัพย์ ผู้มัว เมาเพราะความโกรธยอมถึงความไม่มียศ ญาติมิตร และสหหาย ย่อมเว้นคนโกรธเสียห่างไกล

คนผู้โกรธยอมไม่รู้จักความเจริญ ทำจิตให้กำเริบ ภัยที่ เกิดมาจากภายในนั้นคนผู้โกรธยอมไม่รู้สีก คนโกรธยอมไม่รู้

อรรถ ไม่เห็นธรรม ความโกรธย่อมครอบงำารชนในขณะใด
 ความมีดีด้อย้อมมี ในขณะนั้น คนผู้โกรธย่อมก่อกรรมที่ทำได้
 ยากเหมือนทำได้ง่าย ภายหลังเมื่อหายโกรธแล้วเขาย่อม
 เดือดร้อนเหมือนถูกไฟไหม้

คนผู้โกรธย่อมแสดงความเกือยากก่อน เหมือนไฟแสดง
 ครันก่อน ในกาลใดความโกรธเกิดขึ้นคนย่อมโกรธ ในกาลนั้น
 คนนั้นไม่มีหิริ ไม่มีโอตตปปะ และไม่มี ความเคารพ คนที่ถูก
 ความโกรธครอบงำย่อมไม่มีความสว่างแม้แต่น้อยเลย

กรรมไดยังห่างไกลจากกรรมอันให้เกิดความเดือดร้อน
 เราจักบอกกรรมเหล่านั้น เธอทั้งหลายจงฟังธรรมนั้นไป
 ตามลำดับ คนโกรธฆ่าบิดาก็ได้ ฆ่ามารดาของตนก็ได้ ฆ่าพระ
 ชีนาสพ (พระอรหันต์ - รัम्मชิต) ก็ได้ ฆ่าบุุณชนก็ได้ ลูกที่
 มารดาเลี้ยงไว้จนได้ลืมหาดูโลกนี้ (ถ้า) ลูกเช่นนั้นกิเลสหายาบ
 ฆ่า โกรธขึ้นมาย่อมฆ่าแม้มารดานั้นผู้ให้ชีวิตความเป็นอยู่ได้

จริงอยู่ สัตว์เหล่านั้นมีตนเป็นเครื่องเปรียบเทียบ เพราะ
 ตนเป็นที่รักอย่างยิ่ง คนโกรธหมกมุ่นในรูปต่างๆ ย่อมฆ่าตัวเอง
 ได้เพราะเหตุต่างๆ ย่อมฆ่าตัวเองด้วยดาบบ้าง กิณยาพิชบ้าง
 เอาเชือกผูกคอตายบ้าง โดดเขาตายบ้าง คนเหล่านั้น เมื่อ
 กระทำกรรมอันมีแต่ความเสื่อมและทำลายตนก็ไม่รู้สึก ความ
 เสื่อมเกิดแต่ความโกรธ ตามที่กล่าวมานี้ เป็นบ่วงของมัจจุราช
 มีถ้าเป็นที่อยู่อาศัย

บุคคลผู้มักโกรธ มีการฝึกตน คือมีปัญญา ความเพียร
 และสัมมาทิฐิ ฟังตัดความโกรธนั้นขาดได้ บัณฑิตฟังตัดอกุศล
 ธรรมแต่ละอย่างเสียให้ขาด ฟังศึกษาในธรรมเหมือนอย่างนั้น
 เธอทั้งหลายปรารถนาอยู่ว่า ขอความเป็นผู้เกือยากอย่าได้มีแก่
 เราทั้งหลาย

เธอทั้งหลายเป็นผู้ปราศจากความโกรธ ไม่มีความคับ
 แค้นใจ ปราศจากความโลภ ไม่มีความริษยา ฝึกฝนตนแล้ว ละ
 ความโกรธได้ เป็นผู้ไม่มีอาสวะ (กิเลสที่นอนเนื่องในขันธ
 สันดาน - รัम्मชิต) จักปรินิพพาน ฯ

ปริญาของพระพุทธศาสนา

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๙

สังยุตตนิกาย ชนธวารวรรค ปริญาญยสูตร

ว่าด้วยธรรมที่ควรกำหนดรู้

[๓๖๙] พระนครสาวัตถี. ครั้งนั้นแล ท่านพระราคะได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง.

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกะท่านพระราคะว่า ดูกรราคะ เราจักแสดงปริญาญยธรรม (คือ) ธรรมอันบุคคลควรกำหนดรู้ ปริญา (คือ) ความกำหนดรู้ และปริญาตาวิบุคคล (คือ) บุคคลผู้กำหนดรู้ เธอจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว.

ท่านพระราคะรับพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคแล้ว.

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ดูกรราคะ ปริญาญยธรรมเป็นไหน? ดูกรราคะ รูปแลเป็นปริญาญยธรรม เวทนาเป็นปริญาญยธรรม สัญญาเป็นปริญาญยธรรม สังขารเป็นปริญาญยธรรม วิญญาณเป็นปริญาญยธรรม. (ดูเรื่องขันธ 5 ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ - ธัมมโชติ) ดูกรราคะ ธรรมเหล่านี้เรากล่าวว่าปริญาญยธรรม:

ดูกรราคะ ปริญาเป็นไหน? ความสิ้นราคะ ความสิ้นโทสะ ความสิ้นโมหะ. (ดูเรื่องอุปกิเลส 16 ในหมวดธรรมทั่วไป ประกอบ - ธัมมโชติ) (ราคะมีความหมายเดียวกับโลภะ - ธัมมโชติ) นี้เรากล่าวว่าปริญา.

ดูกรราคะ ปริญาตาวิบุคคลเป็นไหน? ผู้ที่เขาพึงเรียกกันว่าพระอรหันต์ คือ ท่านผู้มีชื่ออย่างนี้ มีโคตรอย่างนี้. ดูกรราคะ ผู้นี้เรากล่าวว่าปริญาตาวิบุคคล.

วิเคราะห์เพิ่มเติม

หลักสูตร หรือเนื้อหาที่สำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงสอน ก็คือการกำหนดรู้ หรือการเรียนรู้ธรรมชาติของรูปนาม หรือขันธ 5 นั้นเอง ทั้งนี้ก็เพื่อให้เห็นธรรมชาติที่แท้จริง คือความไม่เที่ยง แปรปรวนไปตลอดเวลา เอาแน่อะไรไม่ได้ เป็นบ่อเกิดของทุกข์สารพัดอย่าง ไม่เป็นไปตามใจปรารถนา ยึดมั่นถือมั่นอะไรไม่ได้เลย ฯลฯ

โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การพ้นจากความยึดมั่นในสิ่งทั้งปวง อันเป็นผลให้กิเลสทั้งหลายหมดไป อย่างสิ้นเชิง (ดูเรื่องต่างๆ ในหมวดวิปัสสนา (ปัญญา) ประกอบ) ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นปัญญาของ พระพุทธศาสนา และผู้ที่ได้ชื่อว่ารับปัญญาขั้นสูงสุดแล้ว ก็คือพระอรหันต์ทั้งหลายนั่นเอง

ลองพิจารณาดูกันเถิดว่า การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันนี้ ทั้งในหลักสูตรที่มีจุดหมาย ปลายทางเป็นปริญญาบัตร เปรียญธรรม 9 ประโยค (ปธ.9) อภิธรรมบัณฑิต นักธรรมชั้นเอก ผู้เรียนแต่ละ ท่านมีจุดหมายปลายทางที่แท้จริงอยู่ที่อะไร ตรงกับเป้าหมายที่พระพุทธเจ้าทรงมุ่งหวังให้เป็นหรือไม่

(ผู้ดำเนินการไม่ได้มีเจตนาที่จะดำเนินหลักสูตร เพียงแต่ต้องการสะกิดให้แต่ละท่านได้พิจารณาตนเอง และปรับจุดหมายปลายทางให้เหมาะสมอย่างที่ควรจะเป็นเท่านั้นเอง)

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

27 กรกฎาคม 2545

ขั้นที่ 5 (เพิ่มเติม)

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้เมล์มาถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

Sent: Monday, August 05, 2002 4:49 PM

Subject: ขั้นที่ 5

อ่านขั้นที่ 5 ไม่เข้าใจคะ โดยเฉพาะ "วิญญูณขั้นที่" สมมุติเหตุการณ์ว่าอ่านหนังสือ ตามที่ดิฉัน เข้าใจเอง ไม่แน่ใจว่าถูกต้องหรือไม่คะ

- 1.) รูป คือ หนังสือ และตัวหนังสือ
- 2.) เวทนา คือ กลางๆ (สมมุติว่าไม่รู้สึกทุกข์สุข)
- 3.) สัญญา คือ จำได้ว่านี่หนังสือ บนนั้นเป็นตัวหนังสือ ภาษา ... ฯลฯ
- 4.) สังขาร คือ ... เช่น เพียร ปิด ง่วง ท้อถอย ฯลฯ
- 5.) วิญญูณ คือ อะไรคะ ?

อันนี้เป็นตัวคำถาม หากที่อยู่ให้เขาไม่ได้คะ ถ้าจำได้ ก็เหมือนสัญญาขั้นที่

ขอบคุณล่วงหน้าค่ะที่กรุณาให้ความกระจ่าง

ตอบ

สวัสดีครับ

ขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธรรมโชติ

- 1.) รูป คือ หนังสือ และตัวหนังสือ นอกจากนี้ยังรวมถึงแสงสีต่างๆ ที่สะท้อนจากหนังสือมาเข้าตาเราด้วยครับ ซึ่งเป็นเหตุให้เราเห็นภาพนั้น
2. - 3.) ไซ้แล้วครับ
- 4.) ถูกแล้วครับ รวมถึงการปรุงแต่งของจิต ด้านอื่นๆ ที่เกิดขึ้นด้วย (สังขารขันธเป็นผู้ปรุงแต่ง จิตเป็นผู้รับรู้การปรุงแต่งนั้น)
- 5.) วิญญาณ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่รับรู้ทุกอย่าง ตั้งแต่ 1. ถึง 4. ครับ

คือสิ่งต่างๆ ตั้งแต่ข้อ 1. - 4. นั้น เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นมา ถ้าไม่มีวิญญาณก็จะไม่มีสิ่งรับรู้สภาวะเหล่านั้นเลย ลองสังเกตให้ดีนะคะ ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น ถ้ามีการรู้สึกถึงสิ่งเหล่านั้น ก็แสดงว่าต้องมีผู้ที่เข้าไปรับรู้สิ่งเหล่านั้นเสมอ ถ้าไม่มีผู้เข้าไปรับรู้แล้วก็จะไม่สามารถรู้ได้ว่าสิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นเลย

ต้องทำให้ใจให้สงบแล้วลองสังเกตดูนะคะ จะเห็นว่ามีส่วนที่เป็นผู้รู้ (วิญญาณ หรือ จิต) และส่วนที่ถูกรู้ (รูป เวทนา สัญญา สังขาร รวมทั้งตัววิญญาณเองที่ถูกรับรู้โดยวิญญาณด้วย) เจอกันอยู่เสมอ เรื่องนี้อธิบายให้เข้าใจได้ยาก ต้องสังเกตจนรับรู้ได้เองถึงจะเข้าใจได้ชัดเจนจริงๆ

ไม่ทราบว่าจะเข้าใจหรือเปล่านะครับ

ถ้ายังไม่กระจ่าง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ไหมนะคะ ไม่ต้องเกรงใจ

ธรรมโชติ

12 สิงหาคม 2545

การกล่าวต่อพระอรหันต์

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้เมล์มาถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

ได้อ่านมาว่า นกที่ถ่ายอุจจาระรดหลังคาโบสถ์ แม้ทำไปโดยไม่รู้ตามประสาสัตว์ แต่ก็เป็นบาป ต้องรับวิบากกรรมหนักหรือครับ

และหากเราไม่เจตนา แต่เพราะไม่รู้หรือเข้าใจผิด พลังสงฆ์ในพระธรรม หรือในพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติชอบ เป็นบาปหนักไหมครับ และมีวิธีแก้บาปอย่างไร

ขอบคุณมากครับ

ตอบ

สวัสดีครับ

ขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธรรมโชติ

เรื่องนกถ่ายรดหลังคาโบสถ์นี้ผมไม่ทราบนะครับ ไม่ทราบว่ามีที่มาอย่างไร เพราะปรกติกรรมนั้นจะเน้นที่เจตนา ถ้านกมีเจตนาหลุกก็เป็นบาปแน่ครับ แต่ถ้ามันไม่รู้คือมีเจตนาเพียงแค่ว่าจะปลดทุกข์ตามธรรมชาติของมัน โดยไม่รู้ว่าเป็นโบสถ์คืออะไร อันนี้ก็ไม่ต้องทราบนะครับว่าจะเป็นบาปหรือเปล่า ไม่กล้ายืนยันครับ

แต่กรณีที่เราไม่เจตนา แต่เพราะไม่รู้หรือเข้าใจผิด พลังสงฆ์ในพระธรรม หรือในพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติชอบ เรื่องนี้มีในพระไตรปิฎกครับ เป็นบาปมากน้อยขึ้นกับผู้ที่ถูกเราสงฆ์ หรือผู้ด้วยคำไม่จริงนั้น คือถ้าผู้เป็นพระอรหันต์ หรือพระพุทธเจ้าก็บาปมาก ถ้าเป็นปุถุชนก็บาปน้อยลงไปครับ

ถ้าสงฆ์ในพระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ก็คงเทียบเท่ากับสงฆ์พระพุทธเจ้านะครับ ถ้าแค่สงฆ์พระธรรมว่าเรื่องนี้เป็นอย่างไรงั้นแน่ (คือไม่เข้าใจ เลยยังไม่รับ แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธ) ไม่ได้คิดว่าสอนผิดก็คงไม่เป็นอะไรมาก ที่เห็นผลได้ชัดเจนก็คือ ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์อย่างที่ควรจะเป็น

แต่ถ้าถึงขั้นคิดว่าสอนผิดไปเลยก็คงหนักหน่อย (ถ้าเรื่องนั้นเป็นพุทธพจน์จริงๆ ไม่ใช่มีการคลาดเคลื่อน หรือบิดเบือน) ตัวอย่างเช่น

- 1.) ตอนที่พระสารีบุตรเข้าเฝ้า และฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าครั้งแรกนั้น พอทรงแสดงธรรมเสร็จ พระพุทธเจ้าถามว่าเชื่อหรือเปล่า คนอื่นๆ บอกว่าเชื่อทั้งหมด แต่พระสารีบุตรกลับตอบว่าไม่เชื่อ คนอื่นก็มองพระสารีบุตรในทางที่ไม่ดี พระสารีบุตรให้เหตุผลว่าขอเข้าไปพิจารณาให้ดีซะก่อน ถ้าเห็นว่าสมควรเชื่อก็ถึงจะเชื่อ พระพุทธเจ้าก็ให้สาธุการในเรื่องนี้ ตรัสทำนองว่าพระสารีบุตรเป็นผู้มีปัญญา ไม่ได้ตรัสว่าเป็นบาปกรรมแต่อย่างใด
- 2.) ในสมัยพระกัสสปพุทธเจ้า (พระพุทธเจ้าพระองค์ที่แล้ว) พระโพนีสัตว์ ซึ่งตอนนั้นมีชื่อว่าโชติปาละ (พระพุทธเจ้าพระองค์ปัจจุบัน) เคยกล่าวต่อพระกัสสปพุทธเจ้าเอาไว้ ด้วยกรรมนั้น (การกล่าวต่อพระอรหันต์ด้วยคำไม่จริง เป็นกรรมที่ขัดขวางต่อสวรรค์ และมรรคผลนิพพาน) ทำให้เจ้าชายสิทธัตถะต้องทำความเพียรอยู่ถึง 6 ปี ถึงได้ตรัสรู้ ทั้งๆ ที่บารมีเต็มรอบแล้ว ดังความในพระไตรปิฎก

พระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน เล่ม ๘ ภาค ๑ - หน้าที่ 214 (ชุด 91 เล่ม ของ มหามกุฏฯ) ดังนี้

ก็ในกาลนั้น เราได้เป็นพรหมณชื่อ ไชติपालะ ได้กล่าวกะพระกัสสปสุตเจ้าว่า การตรัสรู้ ของสมณะได้ (หมายถึงพระกัสสปพุทธเจ้า - ธรรมโชติ) จักมีมาแต่ไหน การตรัสรู้เป็นของได้ยาก ยิ่ง. เพราะวิบากของกรรมนั้น เราจึงต้องทำทุกกริยามากมาย อยู่ที่ตำบลอุรุเวลาถึง ๖ ปี จากนั้น จึงได้บรรลุพระโพธิญาณ.

เราไม่ได้บรรลุพระโพธิญาณอันสูงสุดโดยหนทางนั้น (หมายถึงไม่ได้บรรลุเพราะการทำ ทุกกริยามอันเป็นทางผิดนั้น - ธรรมโชติ) เราถูกกรรมเก่าห้ามไว้ จึงได้แสวงหาโดยทางผิด.

- 3.) ในพระไตรปิฎก (อาจอยู่ในส่วนของอรรถกถาณะครับ) มีกล่าวถึงภิกษุรูปหนึ่งได้คิดในใจถึงพระ อรหันต์รูปหนึ่ง (เดินไปด้วยกัน) ทำนองว่าทำอะไรอย่างหนึ่งด้วยอำนาจของกิเลส (ขอภัยที่ผม จำรายละเอียดไม่ได้แล้วครับ) พระอรหันต์รูปนั้นรู้วาระจิต ต้องการจะสงเคราะห์ภิกษุรูปนั้น จึงได้ ถามทำนองว่าท่านบวชมานี้มีอะไรเป็นที่พึ่งหรือยัง

ภิกษุรูปนั้นตอบว่า ผมเป็นโสดาบันครับ พระอรหันต์จึงถามทำนองว่า ท่านไม่ต้องการ มรรคผลขั้นสูงขึ้นไปหรือ (โปรดสังเกตว่าแม้ว่าเป็นโสดาบันแล้ว และเพียงแค่นี้ ก็ยังเป็นบาป ขวางมรรคผลเลยนะครับ) ภิกษุรูปนั้นจึงรู้ว่าท่านเป็นพระอรหันต์ จึงได้รับขอขมา และขอให้ท่าน ยกโทษให้

วิธีแก้ไข

ถ้าท่านผู้นั้นยังมีชีวิตอยู่ ก็ไปสารภาพผิดกับท่าน (ต้องสำนึกผิดด้วยใจจริง) แล้วขอให้ท่านยกโทษให้ เมื่อท่านยกโทษให้แล้วก็พ้นผิด (ถ้าจะยังมีบาปเหลืออยู่ก็น้อยมากครับ) ดังเช่นตัวอย่างข้างต้น

ถ้าท่านผู้นั้นมรณภาพไปแล้ว ชั้นแรกก็ต้องสำนึกผิดจากใจจริงซะก่อน จากนั้นก็อธิษฐานจิตขอขมา ท่าน ขอให้ท่านยกโทษให้ ถ้ามีสิ่งแทนท่านอยู่ เช่น อัฐิธาตุ เจดีย์ รูปภาพ ฯลฯ ก็ควรทำต่อหน้าสิ่งเหล่านั้น ถ้า จะให้ดียิ่งขึ้นก็ควรมีดอกไม้ ธูป เทียน ประกอบด้วยครับ แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือการสำนึกผิดอย่างแท้จริง

ถ้ายังไม่กระจ่าง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ใหม่ นะครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธรรมโชติ

12 สิงหาคม 2545

ขั้น 5 (เพิ่มเติม 2)

ผู้สนใจท่านหนึ่งได้เมล์มาถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทางผู้ดำเนินการเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ แก่ท่านอื่นๆ ด้วย จึงขออนุญาตนำมาลงเอาไว้ ณ ที่นี้ ดังนี้

คำถาม

Subject: พอเข้าใจ แต่ยังไม่ออกค่ะ

ขอบพระคุณมากค่ะสำหรับคำอธิบาย (ดูเรื่องขั้นที่ 5 (เพิ่มเติม) ประกอบ - ธรรมโชติ)

ตอนนี้เข้าใจมากขึ้นตอนคำว่า "ส่วนส่ง" กับ "ส่วนรับ" นี้แหละค่ะ แต่ยังไม่ออก มันเหมือนกับวิญญานชั้นผสมเป็นเนื้อเดียวกับสี่ส่วนข้างหน้าเลยนะคะ

จะลองไปปฏิบัติ (สังเกตอย่างละเอียด) ทุกครั้งที่รู้ตัวค่ะ

ตอบ

สวัสดีครับ

ขอบคุณครับที่ให้ความสนใจเว็บไซต์ ธรรมโชติ

การแยกชั้นต่างๆ ออกจากกันได้ด้วยปัญญาของตนเองอย่างแท้จริงนั้น (คือด้วยความรู้สึกของเราเอง) จัดเป็นวิปัสสนาญาณขั้นต้นๆ ด้วยนะครับ เพราะฉะนั้นก็ต้องอาศัยการสังเกตที่ละเอียดซ้กหน่อย

โดยความเป็นจริงแล้วนามชั้นทั้ง 4 คือ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญานนั้น จะเจอกันอยู่ แต่แยกกันทำหน้าที่ครับ โดยวิญญานชั้นจะทำหน้าที่เป็นตัวรู้ ถ้าจับความรู้สึกไปที่ตัวผู้รู้ได้ ก็แยกส่วนที่เป็นตัวถูกรู้ออกได้ครับ

หมายถึงแยกให้เห็นการทำหน้าที่ที่แตกต่างกันนะครับ ไม่ใช่แยกส่วนเอาไว้คนละกองจริงๆ เพราะทั้ง 4 ชั้นจะเจอกันอยู่เสมอครับ เกิดพร้อมกัน ดับพร้อมกัน อยู่ในที่เดียวกันตลอดครับ เพียงแต่ว่าในเวลานั้นตัวไหนจะแสดงบทบาทเด่นกว่ากันเท่านั้น

ขั้นแรกลองแยกระหว่างรูปกับนามดูก่อนนะครับ เช่น เวลาได้ยินเสียง ลองฟังความรู้สึกไปที่แก้วหู สังเกตดูจะรู้สึกได้ว่ามีเสียงมากระทบแก้วหู (ทั้งเสียงและแก้วหู รวมทั้งเส้นประสาทรับเสียงเป็นรูป) และมีผู้รับรู้เสียงนั้น (โสตวิญญาน คือวิญญานในขณะทำหน้าที่รับรู้เสียง) เกิดขึ้นที่ระบบประสาทรับเสียงที่แก้วหูนั้น พร้อมกับนามชั้นอื่นๆ คือ เวทนา สัญญา และสังขารชั้น

เมื่อแยกรูปออกจากรูปได้แล้ว ก็ลองแยกเวทนา สัญญา และสังขารชั้น ออกจากวิญญานชั้น (ผู้รู้) ต่อไป โดยพยายามหาความรู้สึกที่เป็นผู้รู้ให้เจอ แล้วสังเกตผู้รู้นั้นให้ดี ก็จะแยกนามชั้นอื่นที่เป็นผู้ถูกรู้ออกมาได้

คำว่า "ส่วนส่ง" กับ "ส่วนรับ" นี้ไม่ทราบว่ามีหมายถึงผู้ถูกรู้ กับผู้รู้หรือเปล่าครับ

ถ้ายังไม่กระจ่าง หรือมีข้อสงสัยอะไรอีก ก็เชิญถามมาได้ใหม่ นะครับ ไม่ต้องเกรงใจ

ธัมมโชติ

17 สิงหาคม 2545

เรียนคุณธัมมโชติ

ขอภัยเรื่องใช้ศัพท์ตามอำเภอใจไปนิดนึงนะค่ะ แต่ก็หมายความเช่นนั้นค่ะ คือ "ตัวส่ง" ก็ตั้งใจ หมายถึง "ผู้ถูกรู้" "ตัวรับ" ก็ตั้งใจว่าจะพูดถึง "ผู้รู้" นั้นแหละค่ะ

คนชอบจับผิดผู้อื่นไม่เจริญในธรรม

อรรถกถาธรรมบท : มลวรรควรรณา

เรื่องพระอุชฌมานัสญญิเถระ

ข้อความเบื้องต้น

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภพระเถระรูปหนึ่งชื่อ อุชฌมานัสญญิ ตรีศพระธรรมเทศนาว่า "ปรวชชานุปสฺสิสฺส" เป็นต้น.

คุณวิเศษให้เกิดแก่ผู้ฟังโทษผู้อื่น

(น่าจะเป็น "คุณวิเศษไม่เกิดแก่ผู้ฟังโทษผู้อื่น" มากกว่านะคะ - ธัมมโชติ)

ได้ยินว่า พระเถระนั้นเที่ยวแสหาแต่โทษของภิกษุทั้งหลายเท่านั้น ว่า "ภิกษุนี้ ย่อมมุ่งอย่างนี้, ภิกษุนี้ ย่อมหม่อมอย่างนี้." (คือคอยจับผิด และกล่าวติเตียนผู้อื่น - ธัมมโชติ) พวกภิกษุกราบทูลแต่พระศาสดาว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเถระชื่อโน้น ย่อมกระทำอย่างนี้."

พระศาสดาตรัสว่า " ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ตั้งอยู่ในข้อวัตร กล่าวสอนอยู่อย่างนี้ ใครๆ ไม่ควรติเตียน, (หมายถึงผู้ที่กล่าวสอนผู้อื่นด้วยความเมตตา เพื่อให้เขาปฏิบัติตนได้ถูกต้อง เหมาะสม - ธัมมโชติ) ส่วนภิกษุใดแสวงหาโทษของชนเหล่าอื่น เพราะความมุ่งหมายในอันยกโทษ (คำว่า "ยกโทษ" ในสำนวนบาลี หมายถึงการกล่าวโทษ ไม่ได้หมายถึงการให้อภัยอย่างในสำนวนไทย - ธัมมโชติ) กล่าวอย่างนี้แล้วเที่ยวไปอยู่, บรรดาคุณวิเศษมีมานเป็นต้น คุณวิเศษแม้อย่างหนึ่ง ย่อมไม่เกิดขึ้นแก่ภิกษุนั้น. อาสวะทั้งหลายเท่านั้นย่อมเจริญอย่างเดียว"

(อาสวะ คือกิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน - ธัมมโชติ)

ดังนั้นแล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า:-

๑๑. ปรวุชชานุปสฺสสิสฺส
 นิจํ อุกฺขมานสญฺญโน
 อาสวา ตสฺส วฑฺฒนฺติ
 อารา โส อาสวกุชฺชา.

"อาสวะทั้งหลายย่อมเจริญแก่บุคคลนั้น
 ผู้คอยดูโทษของบุคคลอื่น
 ผู้มีความมุ่งหมายในอันยกโทษเป็นนิตย์,
 บุคคลนั้นเป็นผู้ไกลจากความสิ้นไปแห่งอาสวะ."

วิเคราะห์เพิ่มเติม

ผู้ที่คอยจ้องจับผิดผู้อื่นนั้น จิตใจจะหยาบกระด้าง จึงเป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าในธรรม เพราะผู้ที่มีความเจริญก้าวหน้าในธรรมนั้น จิตใจจะประณีต ละเอียดอ่อนขึ้นไปเรื่อยๆ ตามขั้นของความเจริญก้าวหน้า

ผู้รวบรวม
 รัมมโชติ

31 สิงหาคม 2545

พระอรหันต์ยังถูกนิทา

อรรถกถาธรรมบท : โภจวรรควรรณา
 เรื่องอดุลอุบาสก

อดุละโกรธพระเรวตเพราะท่านไม่พูดด้วย

ความพิสดารว่า อดุละนั้นเป็นอุบาสกชาวกรุงสาวัตถี มีอุบาสกเป็นบริวาร ๕๐๐ คน วันหนึ่งพาพวกอุบาสกเหล่านั้นไปวิหาร เพื่อต้องการฟังธรรม ใครจะฟังธรรมในสำนักพระเรวตเถระ ใหว่พระเรวตเถระแล้วนั้น.

ก็ท่านผู้มีอายุนั้นเป็นผู้ยินดีในการหลีกเร้น เทียวไปผู้เดียวเหมือนราชสีห์, ฉะนั้น ท่านจึงไม่กล่าวอะไรกับอุบาสกนั้น เขาโกรธว่า "พระเถระนี้ไม่กล่าวอะไร" จึงลุกขึ้น

ไปยังสำนักพระสารีบุตรเถระ ยืนอยู่ ณ ส่วนข้างหนึ่ง. เมื่อพระเถระกล่าวว่า "พวกท่านมาด้วยต้องการอะไร?" จึงกล่าวว่า "ท่านขอรับ ผมพาอุบาสกเหล่านี้เข้าไปหาพระเรวตเถระ เพื่อต้องการฟังธรรม, พระเถระไม่กล่าวอะไรแก่ผมมันเลย, ผมมันโกรธท่าน จึงมาที่นี่, ขอท่านจงแสดงธรรมแก่ผมเถิด."

ลำดับนั้น พระเถระกล่าวว่า "ถ้าอย่างนั้น พวกท่านจงนั่งเถิด อุบาสกทั้งหลาย" แล้วแสดงอภิธรรมกถาอย่างมากมาย.

อตุลโอรคณผู้พูดมาก

อุบาสกโอรคณา "ชื่อว่าอภิธรรมกถา ละเอียดยิ่งนัก สุขุมยิ่งนัก, พระเถระแสดงอภิธรรมอย่างเดียวมามากมาย, พวกเราต้องการอะไรด้วยพระอภิธรรมนี้"

ดังนี้แล้ว ได้พาบริษัทไปยังสำนักพระอานนทเถระ; แม้เมื่อพระเถระกล่าวว่า "ทำไม? อุบาสก," จึงกล่าวว่า "ท่านขอรับ พวกผมเข้าไปหาพระเวตเถระ เพื่อต้องการฟังธรรม, ไม่ได้แม้แต่การสนทนาและปราศรัยในสำนักของท่าน เลยโอรคณ แล้วจึงมายังสำนักของพระสารีบุตรเถระ, แม้พระเถระนั้นก็แสดงอภิธรรมอย่างเดียวละเอียดนัก มากมายแก่พวกผม, พวกผมโอรคณแต่ต่อพระเถระนั้นว่า พวกเราต้องการอะไรด้วยอภิธรรมนี้ แล้วจึงมาที่นี่; ขอท่านจงแสดงธรรมกถาแก่พวกผมเถิด ขอรับ."

พระเถระ. (จึงกล่าวว่า - ธัมมโชติ) ถ้าอย่างนั้น ขอพวกท่านจงนั่งฟังเถิด.

พระเถระแสดงธรรมแก่พวกเขาแต่น้อยๆ ทำให้เข้าใจง่าย.

อตุลโอรคณผู้พูดน้อย

พวกเขาโอรคณแต่ต่อพระเถระแล้ว ก็ไปยังสำนักพระศาสดา ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ส่วนข้างหนึ่ง. ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสกะพวกเขาว่า "อุบาสกทั้งหลาย พวกท่านมาทำไมกัน."

พวกอุบาสก. เพื่อต้องการฟังธรรม พระเจ้าข้า.

พระศาสดา. ก็พวกท่านฟังธรรมแล้วหรือ?

พวกอุบาสก. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เบื้องต้นพวกข้าพระองค์ เข้าไปหาพระเวตเถระ, ท่านไม่กล่าวอะไรกับพวกข้าพระองค์, พวกข้าพระองค์โอรคณท่านแล้ว จึงไปหาพระสารีบุตรเถระ, พระเถระนั้นแสดงอภิธรรมแก่พวกข้าพระองค์มากมาย, พวกข้าพระองค์กำหนดอภิธรรมนั้นไม่ได้ จึงโอรคณ แล้วเข้าไปหาพระอานนทเถระ พระเถระนั้นแสดงธรรมแก่พวกข้าพระองค์น้อยนัก, พวกข้าพระองค์โอรคณแต่ต่อท่าน แล้วมาในที่นี้.

การนินทาสรรเสริญเป็นของเก่า

พระศาสดาทรงสดับถ้อยคำของเขาแล้ว จึงตรัสว่า "อตุล ชื่อนั้นเขาเคยประพฤติกันมาตั้งแต่โบราณทีเดียว, ชนทั้งหลายติเตียนทั้งคนหนึ่ง ทั้งคนพูดมาก ทั้งคนพูดน้อยทีเดียว, ด้วยว่าผู้อันเขาฟังติเตียนอย่างเดียวเท่านั้น หรือว่าผู้อันเขาฟังสรรเสริญอย่างเดียวไม่มีเลย; แม้พระราชาทั้งหลาย คนบางพวกก็นินทา บางพวกก็สรรเสริญ, แผ่นดินใหญ่ก็ดี, พระจันทร์และพระอาทิตย์ก็ดี, ธาตุมีอากาศเป็นต้นก็ดี, คนบางพวกนินทา บางพวกสรรเสริญ, แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ประทับนั่งแสดงธรรมในท่ามกลางบริษัท ๔ บางพวกนินทา บางพวกสรรเสริญ; ก็การนินทาและสรรเสริญของพวกอันทนทานไม่เป็นประมาณ (คือเป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่

ควรใส่ใจ - รัมมโชติ); แต่ผู้ที่ถูกบัณฑิตผู้มีปัญญาดีเตียน จึงชื่อว่าเป็นอันดีเตียน ผู้อันบัณฑิต
สรรเสริญแล้ว ชื่อว่าเป็นอันสรรเสริญ"

ดังนั้นแล้ว ได้ทรงภาษิตพระคาถาเหล่านี้ว่า :-

ไปราณเมตต์ อตุล เนตต์ อชชตนามิ
 นิรุทนต์ ตุนุหิมาสีนํ นิรุทนต์ พหุภาณินํ
 มิตรภาณิมปิ นิรุทนต์ นตฺถิ โลก อนินฺทิตโต
 น จาหุ น จ ภวิสฺสตี น เจตฺรหิ วิชฺชตี
 เอกนฺตี นินฺทิตโต โปโส เอกนฺตํ วา ปสฺสตีโต
 ยญฺเจ วิญญู ปสฺสนฺตี อนฺวิจฺจ สุเว สุเว
 อจฺฉิทฺทวตฺตี เมธาวิ ปญฺญาสึลลสมาหิ
 เนกขํ ชมฺโพนทสุเสว โก ตํ นินฺทิตฺตมรหตี
 เทวาปิ นํ ปสฺสนฺตี พุรหฺมฺนาปิ ปสฺสตีโต.

"อตุลละ การนินทาและสรรเสริญนั้นเป็นของเก่า,
 นั้นมิใช่เป็นเหมือนมีในวันนี้, ชนทั้งหลายย่อมนินทาผู้หนึ่งบ้าง,
 ย่อมนินทาผู้พูดมากบ้าง, ย่อมนินทาผู้พูดพอประมาณบ้าง.
 ผู้ไม่ถูกนินทาไม่มีในโลก คนผู้ถูกนินทาโดยส่วนเดียว
 หรือว่าอันเขาสรรเสริญโดยส่วนเดียวไม่ได้มีแล้ว จักไม่มี
 และไม่มีอยู่ในบัดนี้;

หากว่าวิญญูชนใคร่ครวญแล้วทุกๆ วัน สรรเสริญผู้ใด
 ซึ่งมีความประพฤติไม่ขาดสาย มีปัญญา ผู้ตั้งมั่นด้วยปัญญาและศีล,
 ใครเล่าย่อมควรเพ้อติเตียนผู้นั้น ผู้เป็นดังแท่งทองชมพูนุก
 แม้เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายก็สรรเสริญเขา ถึงพรหมก็สรรเสริญแล้ว."

ผู้รวบรวม

รัมมโชติ

30 กันยายน 2545

การแสดงธรรมที่ไม่ยกตนและไม่ข่มผู้อื่น

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑๒ อังคุตตรนิกาย

เอก-ทุก-ติกนิบาต อาชีวกสูตร

[๕๑๒] สมัยหนึ่ง ท่านพระอานนทอยู่ที่โฆสิตาราม ใกล้กรุงโกสัมพี ครั้งนั้นแล คุณหญิงผู้เป็นสาวกของ อาชีวก (นักบวชลัทธิหนึ่งภายนอกพระพุทธศาสนา - ธัมมโชติ) คนหนึ่ง เข้าไปหาท่านพระอานนทถึงที่อยู่ อภิวัตแล้ว นั่งลง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้ถามว่า ข้าแต่ท่านพระอานนท คนพวกไหนเล่า ได้กล่าว ธรรมไว้ดีแล้ว พวกไหนปฏิบัติดีแล้วในโลก พวกไหนดำเนินไปดีแล้วในโลก

ท่านพระอานนทกล่าวว่า ดูกรคุณหญิง ถ้าเช่นนั้นเราจักย้อนถามท่านในข้อนี้ ท่านชอบใจอย่างไร ก็พึง กล่าวแก่อย่างนั้น ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน คนพวกใดแสดงธรรมเพื่อละระาคะ แสดงธรรมเพื่อละ โทสะ แสดงธรรมเพื่อละโมหะ คนพวกนั้นกล่าวธรรมดีแล้วหรือหาไม่ หรือว่าในข้อนี้ท่านมีความเห็นอย่างไร ๕

ค. ข้าแต่ท่านผู้เจริญ คนพวกใดแสดงธรรมเพื่อละระาคะ แสดงธรรมเพื่อละโทสะ แสดงธรรมเพื่อละโมหะ คนพวกนั้นกล่าวธรรมดีแล้ว ในข้อนี้ข้าพเจ้ามีความเห็นอย่างนี้ ๕

อา. ดูกรคุณหญิง ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน คนพวกใดปฏิบัติเพื่อละระาคะ ปฏิบัติเพื่อละ โทสะ ปฏิบัติเพื่อละโมหะ คนพวกนั้นปฏิบัติดีแล้วในโลกใช่หรือไม่ หรือว่าในข้อนี้ท่านมีความเห็นอย่างไร ๕

ค. ข้าแต่ท่านผู้เจริญ คนพวกใดปฏิบัติเพื่อละระาคะ ปฏิบัติเพื่อละโทสะ ปฏิบัติเพื่อละโมหะ คนพวก นั้นปฏิบัติดีแล้วในโลก ในข้อนี้ข้าพเจ้ามีความเห็นอย่างนี้ ๕

อา. ดูกรคุณหญิง ท่านจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน คนพวกใดละระาคะได้แล้ว ตัดรากขาดแล้ว ทำให้ ไม่มีที่ตั้งจุดตาลยอดด้วน ทำให้ไม่มี ไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไปเป็นธรรมดา คนพวกใดละโทสะได้แล้ว ฯลฯ คนพวก ใดละโมหะได้แล้ว ตัดรากขาดแล้ว ทำให้ไม่มีที่ตั้งจุดตาลยอดด้วน ทำให้ไม่มี ไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไปเป็น ธรรมดา คนพวกนั้นดำเนินไปดีแล้วในโลกใช่หรือไม่ หรือว่าในข้อนี้ท่านมีความเห็นอย่างไร ๕

ค. ข้าแต่ท่านผู้เจริญ คนพวกใดละระาคะได้แล้ว ตัดรากขาดแล้ว ทำให้ไม่มีที่ตั้งจุดตาลยอดด้วน ทำ ไรไม่มี ไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไปเป็นธรรมดา คนพวกใดละโทสะได้แล้ว ฯลฯ คนพวกใดละโมหะได้แล้ว ตัดราก ขาดแล้ว ทำให้ไม่มีที่ตั้งจุดตาลยอดด้วน ทำให้ไม่มี ไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไปเป็นธรรมดา คนพวกนั้นดำเนินไปดี แล้วในโลก ในข้อนี้ข้าพเจ้ามีความเห็นอย่างนี้ ๕

อา. ดูกรคุณหญิง ข้อนี้ท่านได้กล่าวแก่แล้วว่า คนพวกใดแสดงธรรมเพื่อละระาคะ แสดงธรรมเพื่อละ โทสะ แสดงธรรมเพื่อละโมหะ คนพวกนั้นกล่าวธรรมดีแล้ว ข้อนี้ท่านได้กล่าวแก่แล้วว่า คนพวกใดปฏิบัติเพื่อ ละระาคะ ปฏิบัติเพื่อละโทสะ ปฏิบัติเพื่อละโมหะ คนพวกนั้นปฏิบัติดีแล้วในโลก ข้อนี้ท่านได้กล่าวแก่แล้วว่า คนพวกใดละระาคะได้แล้ว ตัดรากขาดแล้ว ทำให้ไม่มีที่ตั้งจุดตาลยอดด้วน ทำให้ไม่มี ไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไปเป็น ธรรมดา คนพวกใดละโทสะได้แล้ว ฯลฯ คนพวกใดละโมหะได้แล้ว ตัดรากขาดแล้ว ทำให้ไม่มีที่ตั้งจุดตาลยอด ด้วน ทำให้ไม่มี ไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไปเป็นธรรมดา คนพวกนั้นดำเนินไปดีแล้วในโลก ดังนี้แล ๕

ค. ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้อนี้ข้าพเจ้าขอเรียน ข้างแต่ท่านผู้เจริญ ไม่เคยมี ธรรมเทศนาจักไม่ชื่อว่าเป็นการ ยกย่องธรรมของตนเอง และจักไม่เป็นการรุกรานธรรมของผู้อื่น เป็นธรรมเทศนาเฉพาะแต่ในเหตุ ท่านกล่าวแต่เนื้อความ และมีได้นำตนเข้าไป

ข้าแต่ท่านพระอานนท์ ท่านทั้งหลายแสดงธรรมเพื่อละราคะ แสดงธรรมเพื่อละโทสะ แสดงธรรมเพื่อละโมหะ ท่านทั้งหลายกล่าวธรรมดีแล้ว ท่านทั้งหลายปฏิบัติดีแล้วในโลก ท่านทั้งหลายละราคะได้แล้ว ตัดรากขาดแล้ว ทำให้มีที่ตั้งดุจตาลยอดด้วน ทำให้มีไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายละโทสะได้แล้ว ฯลฯ ท่านทั้งหลายละโมหะได้แล้ว ตัดรากขาดแล้ว ทำให้มีที่ตั้งดุจตาลยอดด้วน ทำให้มีไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายดำเนินไปดีแล้วในโลก

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ภาชิตของท่านแจ่มแจ้งนัก ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ภาชิตของท่านแจ่มแจ้งนัก พระผู้เป็นเจ้าอานนท์ประกาศธรรมโดยอเนกปริยาย เปรียบเหมือนบุคคลหงายของทีครว่า เปิดของที่ปิด บอกทางแก่ผู้หลงทาง หรือส่องประทีปในที่มืดด้วยตั้งใจว่า คนมีจักจุกเห็นรูรูป ฉะนั้น

ข้าแต่ท่านพระอานนท์ ข้าพเจ้านี้ขอถึงพระผู้มีพระภาค กับทั้งพระธรรม และพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นสรณะ ขอพระผู้เป็นเจ้าอานนท์จงจำข้าพเจ้าว่าเป็นอุบาสก ผู้ถึงสรณะตลอดชีวิต ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ฯ

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

5 พฤศจิกายน 2545

ภรรยา 7 จำพวก

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๑๕ อังคุตตรนิกาย

สัตตก-อัฐก-นวกนิบาต วรรคที่ไม่สงเคราะห์เข้าในปณณาสก

อัปยาคตวรรคที่ ๑ ภริยาสูตร

[๖๐] ครั้งนั้น เมื่อเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จเข้าไปยังนิเวศน์ของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐี ประทับนั่งบนอาสนะที่ปูลาดแล้ว ก็สมัยนั้นมนุษย์ทั้งหลายในนิเวศน์ของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีส่งเสียงอื้ออึง ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ครั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามว่า ดูกรคฤหบดี เหตุไรหนอ มนุษย์ทั้งหลายในนิเวศน์ของท่านจึงส่งเสียงอื้ออึง เหมือนชาวประมงแย่งปลากัน

อนาถบิณฑิกเศรษฐีกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ นางสุชาดาคนนี้นำพระองค์นำมาจากตระกูลมั่งคั่ง มาเป็นสะใภ้ในเรือน นางไม่เชื่อถือแม่ผัว พ่อผัว สามี แม้แต่พระผู้มีพระภาคนางก็ไม่สักการะเคารพนับถือบูชา

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกนางสุชาดาหญิงสะใภ้ในเรือนว่า มานีแน่ะนางสุชาดา

นางสุชาดาหญิงสะใภ้ในเรือนทูลรับพระผู้มีพระภาคแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ครั้นแล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า ดูกรนางสุชาดา ภริยาของบุรุษ ๗ จำพวกนี้ ๗ จำพวกเป็นไฉน คือ ภริยาเสมอด้วยเพศฆาต ๑ เสมอด้วยโจร ๑ เสมอด้วยนาย ๑ เสมอด้วยแม่ ๑ เสมอด้วยพี่สาวน้องสาว ๑ เสมอด้วยเพื่อน ๑ เสมอด้วยทาสี ๑ ดูกรนางสุชาดา ภริยาของบุรุษ ๗ จำพวกนี้แล เธอเป็นจำพวกไหนใน ๗ จำพวกนั้น

นางสุชาดากราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ หม่อมฉันยังไม่รู้ทั่วถึงความแห่งพระดำรัส ที่พระผู้มีพระภาคตรัสแล้วโดยย่อนี้ได้โดยพิสดาร ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอประทานพระวโรกาส ขอพระผู้มีพระภาคโปรดทรงแสดงธรรมแก่หม่อมฉัน โดยที่หม่อมฉันจะพึงรู้ทั่วถึงเนื้อความแห่งพระดำรัส ที่พระผู้มีพระภาคตรัสโดยย่อนี้ โดยพิสดารเถิด ฯ

พ. ดูกรนางสุชาดา ถ้าอย่างนั้นเธอจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว

นางสุชาดาหญิงสะใภ้ในเรือนทูลรับพระผู้มีพระภาคแล้ว พระผู้มีพระภาคตรัสพระพุทฺธพจนินันว่า ภริยาผู้มีจิตประทุษร้าย ไม่นุเคราะห์ด้วยประโยชน์เกื้อกูล ยินดีในชายอื่น ดูหมิ่นสามี เป็นผู้อันเขาซื้อได้ด้วยทรัพย์ พยายามจะฆ่าตัว ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า วนกาภริยา ภริยาเสมอด้วยเพศฆาต

สามีของหญิงประกอบด้วยคิดปกรมม พาณิชยกรรม และกสิกรรม ได้ทรัพย์ใดมา ภริยาปรารถนาจะยกยอกทรัพย์ แม้มีอยู่น้อยนั้นเสีย ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า โจรภริยา ภริยาเสมอด้วยโจร

ภริยาที่ไม่สนใจการงาน เกียจคร้าน กินมาก ปากร้าย ปากกล้า ร้ายกาจ กล่าวคำหยาบ ชมเชยผู้ชั้ยขันแข็ง ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า อัยยาภริยา ภริยาเสมอด้วยนาย

ภริยาได้อนุเคราะห์ด้วยประโยชน์เกื้อกูลทุกเมื่อ ตามรักษาสามีเหมือนมารดารักษานุทร รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ไว้ ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า มาตาภริยา ภริยาเสมอด้วยมารดา

ภริยาที่เป็นเหมือนพี่สาวน้องสาว มีความเคารพในสามีของตน เป็นคนละอายบาป เป็นไปตามอำนาจสามี ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า ภคินีภริยา ภริยาเสมอด้วยพี่สาวน้องสาว

ภริยาใดในโลกนี้เห็นสามีแล้วชื่นชมยินดี เหมือนเพื่อนผู้จากไปนานแล้วกลับมา เป็นหญิงมีตระกูล มีศีล มีวัตร ปฏิบัติสามี ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า สขีภริยา ภริยาเสมอด้วยเพื่อน

ภริยาใดสามีเชยย่นตี ชูตะคอก ก็ไม่โกรธ ไม่คิดพิโรธโกรธตอบสามี อดทนได้ เป็นไปตามอำนาจสามี ภริยาของบุรุษเห็นปานนี้เรียกว่า ทาสีภริยา ภริยาเสมอด้วยทาสี (ทาสีที่เป็นหญิง - อัมมโษติ)

ภริยาที่เรียกว่า วนกาภริยา ๑ โจรภริยา ๑ อัยยาภริยา ๑ ภริยาทั้ง ๓ จำพวกนั้น ล้วนแต่เป็นคนทุศีล หยาบช้ำ ไม่เอื้อเฟื้อ เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงนรก

ส่วนภริยาที่เรียกว่า มาตาภริยา ๑ ภคินีภริยา ๑ สขีภริยา ๑ ทาสีภริยา ๑ ภริยาทั้ง ๔ จำพวกนั้น เพราะตั้งอยู่ในศีล ถนอมรักไว้ยังยืน เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติ

ดูกรนางสุชาดา ภริยาของบุรุษ ๗ จำพวกนี้แล เธอเป็นภริยาจำพวกไหน ใน ๗ จำพวกนั้น ฯ

ส. ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ขอพระผู้มีพระภาคโปรดทรงจำหม่อมฉันว่า เป็นภริยาของสามี ผู้เสมอด้วยทาสี ฯ

จบสูตรที่ ๑๐

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

11 มกราคม 2546

บุพกรรมของพระพุทธเจ้า

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๒๔ ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

อัมพภูณลวรรคที่ ๓๙ พุทธาปทานชื่อปุพพกรรมปิไลติที่ ๑๐

ว่าด้วยบุพจริยาของพระองค์เอง

[๓๙๒] พระผู้มีพระภาคผู้เป็นนายกของโลก แวดล้อมด้วยภิกษุสงฆ์เป็นอันมาก ประทับนั่งอยู่ที่พื้นหินอันเป็นรัมนียสถาน ไซติช่วงด้วยแก้วต่างๆ ในระแวกป่าอันมีกลิ่นหอมต่างๆ ไกลล์สระอินดาต ตรัสชี้แจงบุพกรรมทั้งหลายของพระองค์ ณ ที่นั้นว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟังกรรมที่เราทำแล้วของเรา เราเห็นภิกษุผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตรรูปหนึ่ง แล้วได้ถวายผ้าเก่า (คงเพราะมีแต่ผ้าเก่า คงไม่ใช่มีผ้าใหม่แต่ถวายผ้าเก่านะครับ - ธัมมโชติ) เราปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้าเป็นครั้งแรก เพื่อความเป็นพระพุทธเจ้า ในกาลนั้น ผลแห่งกรรม คือ การถวายผ้าเก่า ย่อมอำนวยผลให้เป็นพระพุทธเจ้า

ในกาลก่อน เราเป็นนายโคบาล ต้อนโคไปเลี้ยง เห็นแม่โคกำลังดื่มน้ำขุ่นมัว จึงห้ามมัน ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ในภพหลังสุดนี้ (แม่) เราจะกระหายน้ำ ก็ไม่ได้ดื่มน้ำตามความปรารถนา (ในคราวที่พระอรหันต์คิดว่าน้ำในแม่น้ำยังขุ่นอยู่ เลยยังไม่ไปตักถวาย - ธัมมโชติ)

ในชาติอื่นในกาลก่อน เราเป็นนักเลงชื่อปุณาลี ได้กล่าวต่อพระปัจเจกพระพุทธเจ้าชื่อว่าสุรภี ผู้ไม่ประทุษร้าย (ตอบ) ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราท่องเที่ยวอยู่ในนรกเป็นเวลานาน ได้เสวยทุกขเวทนาแสนสาหัส หลายพันปีเป็นอันมาก ด้วยผลกรรมอันเหลือนั้น ในภพหลังสุดนี้ เราจึงได้คำกล่าวต่อเพราะเหตุแห่งนางสุนทริกา

เพราะการกล่าวต่อพระเถระนามว่านันทะ สาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ครอบงำอันตรายทั้งปวง เราจึงท่องเที่ยวอยู่ในนรกสิ้นกาลนาน เราท่องเที่ยวอยู่ในนรกเป็นเวลานานถึงหมื่นปี ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว ได้การกล่าวต่อเป็นอันมาก ด้วยผลกรรมที่เหลือนั้น นางฉัญจมานวิกามากับหมู่ชน ได้กล่าวต่อเราด้วยคำอันไม่เป็นจริง

เมื่อก่อน เราเป็นพราหมณ์ชื่อสุตวา อันชนทั้งหลายสักการะบูชา สอนมนต์ให้กับมาณพประมาณ ๕๐๐ คนในป่าใหญ่ ก็เราได้เห็นฤาษีผู้เฒ่าแล้ว ได้อภิญญา ๕ มีฤทธิ์มาก มาในสำนักของเรา เราจึงกล่าวต่อฤาษี

ผู้ไม่ประทุษร้าย โดยได้บอกกะพอกศิษย์ของเราว่า ถ้าชีพวคนี้มักบริโภคคาม แม้เมื่อเราบอก (เท่านั้น) พวกมาณพก็เชื่อฟัง ครั้งนั้น มาณพทั้งปวงเที่ยวไปภิกษาในสกุลๆ พวกนั้นบอกแก่มหาชนว่า ถ้าชีพวคนี้มักบริโภคคาม ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ภิกษุ ๕๐๐ เหล่านี้ได้ค้ำกล่าวตู่ทั้งหมด เพราะเหตุแห่งนางสุนทริกา

ในกาลก่อน เราได้ฆ่าพี่น้องชายต่างมารดา เพราะเหตุแห่งทรัพย์ จับใส่ลงในชอกเขา และบด (ทับ) ด้วยหิน ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น พระเทวทัตจึงผลัดก้อนหิน ก้อนหินกลิ้งลงมากระทบนิ้วแม่เท้าของเราจนห้อเลือด

ในกาลก่อน เราเป็นเด็กเล่นอยู่ที่หนทางใหญ่ เห็นพระปัจเจกพุทธเจ้าแล้ว ใส่ไฟเผา (ดัก) ไว้ที่หนทาง ด้วยวิบากกรรมนั้น ในภพหลังสุดนี้ พระเทวทัตจึงชักชวนนายขมังธนู ผู้ฆ่าคนตายมาก เพื่อให้ฆ่าเรา

ในกาลก่อน เราเป็นนายควาญช้าง ได้ไล่ช้างให้จับมัดพระปัจเจกพุทธเจ้าผู้อุดมมณี แม้กำลังเที่ยวบิณฑบาต ด้วยวิบากกรรมนั้น ช้างนาฟ้าศิริอันดุร้าย วิ่งเล่นเข้าไปในคอก (ท้อง) เขา (วงกต) เบื้องหน้าผู้ประเสริฐ

ในกาลก่อน เราเป็นนายทหารรบ (เป็นแม่ทัพ) ฆ่าบุรุษเป็นอันมากด้วยหอก ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราถูกไฟไหม้อย่างเผ็ดร้อนอยู่ในนรก ด้วยผลอันเหลือแห่งกรรมนั้น บัดนี้ ไฟนั้นยังมาไหม้ผิวหนังที่เท้าของเราทั้งสิ้น (อีก) เพราะว่กรรมยังไม่พินาศไป

ในกาลก่อน เราเป็นเด็ก (ลูก) ของชาวประมง อยู่ในบ้านแก้วฏุกคาม เห็นคนทั้งหลายฆ่าปลาแล้ว เกิดความโสมนัส ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ความทุกข์ที่ศีรษะ (ปวดศีรษะ) ได้มีแล้วแก่เราในเมื่อเจ้าศากยะทั้งหลายถูกเบียดเบียน พระเจ้าวิภูษณะฆ่าแล้ว (โปรดสังเกตว่า เพียงแค่นี้มีความยินดีในการทำบาปของผู้อื่น ก็เป็นบาปกรรมแล้ว - ธัมมโชติ)

เราได้บริภาษพระสาวกทั้งหลาย ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระนามว่าอุสสะ ว่าท่านทั้งหลายจงเคี้ยวจกินแต่ข้าวแดง แต่อย่ากินข้าวสาละเลย ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราอันปราหมณ์นิมนต์แล้ว อยู่ในเมืองเวรัญชา บริโภคข้าวแดงตลอด ๓ เดือน

ในกาลนั้น เมื่อนักมวยกำลังชกกัน เราได้ห้ามบุตรนักมวยปล้ำ (ในพระไตรปิฎกฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย ใช้คำว่า "เราได้เบียดเบียนบุตรนักมวยปล้ำ" - ธัมมโชติ) ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น ความทุกข์ที่หลัง (ปวดหลัง) ได้มีแล้วแก่เรา

เมื่อก่อนเราเป็นหมอรักษาโรค ได้ถ้ายยาให้เศรษฐีบุตร (ตาย) ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น โรคปากชั้นทิกาทาธ (โรคท้องร่วง - พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ โดย พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)) จึงมีแก่เรา

เราชื่อว่าโชติपालะ ได้กล่าวกะพระสุตเจ้าพระนามว่ากัสสปะ ในกาลนั้นว่า จักมีโพธิมณฑลแต่ที่ไหน โพธิญาณท่านได้ยากอย่างยิ่ง (คือกล่าวตู่พระกัสสปพุทธเจ้าว่า ไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าจริงๆ - ธัมมโชติ) ด้วยวิบากแห่งกรรมนั้น เราได้ประพฤติกกรรมที่ทำได้ยากมาก (ทุกกรกิริยา) ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคมตลอด ๖

ปี แต่นั่นจึงได้บรรลุโพธิญาณ แต่เราก็มิได้บรรลุโพธิญาณอันสูงสุดด้วยหนทางนี้ (คือด้วยทุกกรกิริยาอันยากลำบากนั้น - ธรรมโชติ) เราอันบุรพกรรมตกเตือนแล้ว จึงแสวงหาโพธิญาณโดยทางที่ผิด

(บัดนี้) เราเป็นผู้สิ้นบาปและบุญ (คือไม่ทำกรรมใหม่ใดๆ แล้ว ทั้งบาปและบุญ เป็นสักแต่ว่าทำสิ่งที่ควรทำไปเท่านั้น แต่ก็ยังไม่พ้นจากผลของกรรมเก่าจนกว่าจะบริณิพพานไปแล้ว - ธรรมโชติ) เว้นจากความร่ำร้อนทั้งปวง ไม่มีความเศร้าโศก ไม่คับแค้น เป็นผู้ไม่มีอาสวะ (กิเลสที่นอนเนื่องในขันธสันดาน - ธรรมโชติ) จักนิพพาน

พระชินเจ้าทรงบรรลุกำลังแห่งอภิญญาทั้งปวงแล้ว ทรงพยากรณ์โดยทรงหวังประโยชน์แก่ภิกษุสงฆ์ ที่สระใหญ่โอนาคต ด้วยประการฉะนี้แล.

ผู้รวบรวม

ธรรมโชติ

25 มกราคม 2546

ระงับความเศร้าโศกถึงคนตาย

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย

เปตวัตถุ เล่ม ๒ ภาค ๒ อรรถวรรคที่ ๑

อรรถกถาโคณเปตวัตถุที่ ๘

พระศาสดา เมื่อประทับอยู่ในพระเชตวัน ทรงปรารภภุมมพิกคนหนึ่ง ผู้ที่บิดาตายไป จึงตรัสคำเริ่มต้นนี้ว่า **ก็ นุ อุมมตฺตฺรโปว** ดังนี้.

ได้ยินว่า ในกรุงสาวัตถี บิดาของภุมมพิกคนหนึ่งได้ตายไป. เพราะบิดาตายไปเขาจึงเศร้าโศก ร้อนรุ่มกลุ่มใจ เทียวร้องไห้เหมือนคนบ้า ถามผู้ที่ตนพบเห็นว่า ท่านเห็นบิดาของฉันบ้างไหม ? ใครๆ ไม่อาจจะบรรเทาความเศร้าโศกของเขาได้. แต่อุปนิสัยแห่งโศดาปัตติผลยังโพลงอยู่ในหทัยของเขา เหมือนประทีปที่โพลงอยู่ในหม้อ.

ในเวลาเช้ามีด พระศาสดาทรงตรวจดูสัตว์โลก ทรงเห็นอุปนิสัยแห่งโศดาปัตติผลของเขอ ทรงพระดำริว่า เราควรจะนำเหตุที่เป็นอดีตของภุมมพิกนี้มา แล้วระงับความเศร้าโศก ให้โศดาปัตติผลแก่เขอ ดังนี้แล้ว วันรุ่งขึ้น จึงกลับจากบิณฑบาต ภายหลังภัตร ไม่ได้พาใครเป็นปัจฉาสมณะไป (คือเสด็จไปพระองค์เดียว - ธรรมโชติ) ไปยังประตูเรือนของภุมมพิกนั้น.

เขาได้ทราบว่พระศาสดาเสด็จมา จึงต้อนรับ นิมนต์พระศาสดาให้เสด็จเข้าไปยังเรือน เมื่อพระศาสดา ประทับนั่งบนอาสนะที่เขาบรรจงจัดไว้ ตนเองก็ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วนั่ง ณ ที่สมควรข้างหนึ่ง จึงกราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระองค์ทรงทราบสถานที่ที่บิดาของข้าพระองค์ไปแล้วหรือ ?

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสกะเขาว่า **ดูก่อนอุบาสก เธอถามถึงบิดาในอดีตภพนี้หรือ หรือว่า
ในอดีตภพที่ล่วงไปแล้ว. (คือบิดาในชาตินี้ หรือว่าบิดาในชาติก่อนๆ - รัมมโชติ)**

เขาได้ฟังดังนั้น จึงคิดว่า ได้ยินว่าเรามีบิดามาก ดังนี้ จึงมีความเศร้าโศกเบาบาง ได้รับความเศร้าโศก
เพียงปานกลาง.

ลำดับนั้น พระศาสดาตรัสธรรมกถาอันเป็นเครื่องบรรเทาความเศร้าโศกแก่เขา ทรงทราบว่าเขา
ปราศจากความเศร้าโศก มีจิตสมควร จึงให้ตั้งอยู่ในโศดาปัตติผล ด้วย**สามกุศลสิกขธรรมเทศนา (คือเทศนา
เรื่องอริยสัจ ๔ จนบรรลุเป็นโศดาบัน - รัมมโชติ)** แล้วได้เสด็จไปยังพระวิหาร.

ลำดับนั้น ภิกษุทั้งหลายนั่งสนทนากันในธรรมสภาว่า อากุโส ท่านทั้งหลาย จงดูพุทธานุภาพเกิด
อุบาสกผู้เพียบพร้อมด้วยความเศร้าโศก และรำไรเช่นนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ยังทรงแนะนำในโศดาปัตติผล
โดยขณะนั้นนั่นเองได้.

พระศาสดาเสด็จไปในที่นั้น ประทับนั่งบนบวรพุทธอาสนะที่เขาบรรจงจัดไว้แล้ว จึงตรัสถามว่า ภิกษุ
ทั้งหลาย บัดนี้ พวกเธอนั่งสนทนากันด้วยเรื่องอะไรหนอ ? ภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลความนั้น แต่พระผู้มีพระ
ภาคเจ้า.

พระศาสดาตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ไม่ใช่แต่ในบัดนี้เท่านั้นก็หาไม่ ที่เรากำจัดความเศร้าโศกของ
กกุณพีนี้ออกไป แม้ถึงในกาลก่อน ก็ได้กำจัดออกไปเหมือนกัน ดังนี้แล้ว อันภิกษุเหล่านั้นทูลอาราธนา จึงทรง
นำอดีตมาว่า :-

ในอดีตกาล ในกรุงพาราณสี บิดาของคฤหบดีคนหนึ่งได้ตายไป. เพราะบิดาตายไป เขาจึงเพียบพร้อม
ไปด้วยความเศร้าโศก มีหน้ามองไปด้วยน้ำตา นัยน์ตาแดง คร่ำครวญอยู่ เเดินเวียนขวาเชิงตะกอน.

บุตรของเขาชื่อว่าสุชาตะ ยังเป็นเด็ก แต่เป็นคนฉลาดเฉียบแหลม สมบูรณ์ด้วยปัญญา จึงคิดหาอุบาย
เครื่องกำจัดความเศร้าโศกของบิดา วันหนึ่งเห็นโคตัวหนึ่งตายภายนอกเมือง แล้วนำเอาหญ้าและน้ำมาวางไว้
ข้างหน้าของโคที่ตายแล้วนั้น พลางยืนกล่าวว่า เออจกีน จกีนเสีย จงดื่ม จงดื่มเถิด.

คนผ่านไปผ่านมาเห็นเข้าจึงกล่าวว่า สหายสุชาตะ ท่านเป็นบ้าไปแล้วหรือ ที่ท่านน้อมนำหญ้าและน้ำ
ไปให้โคที่ตายแล้ว เขาไม่ได้โต้ตอบอะไร พวกมนุษย์จึงพากันไปหาบิดาของเขา แล้วกล่าวว่า บุตรของท่าน
เป็นบ้าไปแล้ว เออหญ้าและน้ำให้โคที่ตายกิน.

ก็เพราะได้ฟังดังนั้น กกุณพีก็นคลายความเศร้าโศกที่เกิดขึ้นเพราะปรารถนาถึงบิดา. เขาถึงความสลัดใจว่า
ได้ยินว่า บุตรของเรากลายเป็นคนบ้าไป จึงรีบไป พลางท้วงว่า นี่แน่พ่อสุชาตะ เจ้าเป็นผู้ฉลาดเฉียบแหลม
สมบูรณ์ด้วยปัญญามีใช่หรือ แต่เหตุไฉน เจ้าจึงเอาหญ้าและน้ำให้โคที่ตายกิน จึงกล่าว ๒ คาถาว่า :-

เจ้าเป็นบ้าไปแล้วหรือ จึงเกี่ยวหญ้าที่เขียวสด
แล้วบังคับโคแก่ที่เป็นสัตว์ตายแล้วว่า จกีน จกีน
อันโคตายแล้ว ย่อมไม่ลุกขึ้นกินหญ้าและน้ำมีใช่หรือ
เจ้าเป็นทั้งคนพาล ทั้งเป็นคนทรมานปัญญา

เหมือนคนอื่นที่มีปัญหาทรมาน ฉะนั้น.

สุชาติกุมารได้ฟังดังนั้น เมื่อจะประกาศความประสงค์ของตน เพื่อให้บิดายินยอม จึงได้กล่าว ๒ คาถา ว่า :-

โคตัวนี้ยังมีเท้าทั้ง ๔ ข้าง มีศีรษะ มีตัว
พร้อมทั้งหาง นัยน์ตา ก็มีอยู่ตามเดิม
ข้าพเจ้าคิดว่า โคตัวนี้จะฟังลูกขึ้นกินหญ้าสักวันหนึ่ง
ส่วน มือ เท้า กาย และศีรษะของคุณปู่ไม่ปรากฏ
แต่คุณพ่อมาร้องให้ถึงกระดูกของปู่
ที่บรรจุไว้ในสถูปดิน จะไม่เป็นคนโง่ไปดอกหรือ.

ความแห่งคาถานั้นมีอธิบายดังต่อไปนี้ : **สังฆารทั้งหลายมีความแตกไปเป็นธรรมดา ย่อมแตกไป ผู้รู้แจ้งในข้อนี้ จะมีความรำไรไปทำไม.**

บิดาของพระโพธิสัตว์ได้ฟังดังนั้นแล้ว จึงคิดว่า บุตรของเราเป็นบัณฑิต ได้ทำกรรมนี้เพื่อให้เราเข้าใจ เมื่อจะสรรเสริญบุตรว่า พ่อสุชาติเอ๋ย เราได้รู้แล้วว่า **สัตว์ทั้งปวงมีความตายเป็นธรรมดา** ตั้งแต่นี้ไป เราจะไม่เศร้าโศก คนมีปัญญาอันชื่อว่าสามารถขจัดความเศร้าโศกเสียได้ ฟังเป็นเช่นกับเจ้านี้แหละ จึงได้กล่าวคาถา ว่า :-

เจ้าดับความกระวนกระวายทั้งปวง
ของเราผู้เร่าร้อนอยู่ให้หาย
เหมือนบุคคลเอาน้ำดับไฟที่รดด้วยน้ำมัน
ได้ถอนขึ้นแล้วหนอซึ่งลูกศรคือความเศร้าโศก
อันเสียบหทัยของบิดา
บิดาผู้มีลูกศรอันถอนได้แล้ว เป็นผู้เย็น สงบแล้ว
ดูก่อนมาถนพ ต่อไปนี้ บิดาจะไม่เศร้าโศก
จะไม่ร้องไห้ เพราะฟังคำของเจ้า
ชนเหล่าใดที่มีปัญญา มีความอนุเคราะห์ต่อมารดาบิดา
ชนเหล่านั้นย่อมทำอย่างนี้
ย่อมยังมารดาบิดาให้หายจากความเศร้าโศก
เหมือนพ่อสุชาติทำให้บิดาหายเศร้าโศก ฉะนั้น.

บิดาฟังคำของมาถนพแล้ว เป็นผู้ปราศจากความโศก จึงสนานศีรษะ (สนาน = การอาบน้ำ - ถัมมโชติ) บริโภคอาหาร ประกอบการงาน.

ทศ 6 : ข้อควรปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ

คัดจากหนังสือนวโกวาท ในชุดเรียนนักธรรมตรี

ทศ ๖

๑. **ปรัตถิมทศ** คือทศเบื้องหน้า > มารดาบิดา.
๒. **ทักขินทศ** คือทศเบื้องขวา > อาจารย์.
๓. **ปัจฉิมทศ** คือทศเบื้องหลัง > บุตรภรรยา.
๔. **อุตตรทศ** คือทศเบื้องซ้าย > มิตร.
๕. **เขฎฐิมทศ** คือทศเบื้องต่ำ > บ่าว.
๖. **อุปริมทศ** คือทศเบื้องบน > สมณพราหมณ์.

๑. ปรัตถิมทศ คือทศเบื้องหน้า มารดาบิดา บุตรพึงบำรุงด้วยสถาน ๕

- (๑) ท่านได้เลี้ยงมาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ.
- (๒) ทำกิจของท่าน.
- (๓) ดำรงวงศ์สกุล.
- (๔) ประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก.
- (๕) เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน.

มารดาบิดาได้รับบำรุงจนนี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์บุตรด้วยสถาน ๕

- (๑) ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว.
- (๒) ให้ตั้งอยู่ในความดี.
- (๓) ให้ศึกษาศิลปวิทยา.
- (๔) หาภรรยาที่สมควรให้.
- (๕) มอบทรัพย์ให้ในสมัย.

๒. ทักขินทศ คือทศเบื้องขวา อาจารย์ ศิษย์พึงบำรุงด้วยสถาน ๕

- (๑) ด้วยลูกขี้นรับ.

- (๒) ด้วยเข้าไปยื่นคอยรับใช้.
- (๓) ด้วยเชื้อฟัง.
- (๔) ด้วยอุปัฏฐาก.
- (๕) ด้วยเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ.

อาจารย์ได้รับบำรุงฉะนี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์ด้วยสถาน ๕

- (๑) แนะนำดี.
- (๒) ให้เรียนดี.
- (๓) บอกศิลปให้สิ้นเชิง ไม่ปิดบังอำพราง.
- (๔) ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง.
- (๕) ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย (คือจะไปทางทิศไหนก็ไม่อดอยาก).

๓. ปัจฉิมทิศ คือทิศเบื้องหลัง ภรรยา สามีพึงบำรุงด้วยสถาน ๕

- (๑) ด้วยยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา.
- (๒) ด้วยไม่ดูหมิ่น.
- (๓) ด้วยไม่ประพฤติกดลวงใจ.
- (๔) ด้วยมอบความเป็นใหญ่ให้.
- (๕) ด้วยให้เครื่องแต่งตัว.

ภรรยาได้รับบำรุงฉะนี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์สามีด้วยสถาน ๕

- (๑) จัดการงานดี.
- (๒) สงเคราะห์คนข้างเคียงของผัวดี.
- (๓) ไม่ประพฤติกดลวงใจผัว.
- (๔) รักษาทรัพย์ที่ผัวหามาได้ไว้.
- (๕) ขยันไม่เกียจคร้านในกิจการทั้งปวง.

๔. อุตตรทิศ คือทิศเบื้องซ้าย มิตร กุลบุตรพึงบำรุงด้วยสถาน ๕

- (๑) ด้วยให้ปัน.
- (๒) ด้วยเจรจาถ้อยคำไพเราะ.
- (๓) ด้วยประพฤติประโยชน์.
- (๔) ด้วยความเป็นผู้มีตนเสมอ.
- (๕) ด้วยไม่แก่งกล่าวให้คลาดจากความเป็นจริง.

มิตรได้รับบำรุงฉะนี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรด้วยสถาน ๕

- (๑) รักษามิตรผู้ประมาทแล้ว.
- (๒) รักษาทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว.
- (๓) เมื่อมีภัย เอาเป็นที่พึ่งพำนักได้.
- (๔) ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ.
- (๕) นับถือตลอดถึงวงศ์ของมิตร.

๕. เภฏฉิมทิส คือทิสเบื่องต่ำ บ่าว นายพึ่งบำรุงด้วยสถาน ๕

- (๑) ด้วยจัดการงานให้ทำตามสมควรแก่กำลัง.
- (๒) ด้วยให้อาหารและรางวัล.
- (๓) ด้วยรักษาพยาบาลในเวลาเจ็บไข้.
- (๔) ด้วยแจกของมีรสแปลกประหลาดให้กิน.
- (๕) ด้วยปล่อยในสมัย.

บ่าวได้รับบำรุงฉะนี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์นายด้วยสถาน ๕

- (๑) ลูกขึ้นทำการงานก่อนนาย.
- (๒) เลิกการงานทีหลังนาย.
- (๓) ถือเอาแต่ของทีนายให้.
- (๔) ทำการงานให้ดีขึ้น.
- (๕) นำคุณของนายไปสรรเสริญในที่นั้น ๆ.

๖. อุปริมทิส คือทิสเบื่องบน สมณะพราหมณ์ กุลบุตรพึ่งบำรุงด้วยสถาน ๕

- (๑) ด้วยกายกรรม คือทำอะไร ๆ ประกอบด้วยเมตตา.
- (๒) ด้วยวจีกรรม คือพูดอะไร ๆ ประกอบด้วยเมตตา.
- (๓) ด้วยมโนกรรม คือคิดอะไร ๆ ประกอบด้วยเมตตา.
- (๔) ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตู คือมิได้ห้ามเข้าบ้านเรือน.
- (๕) ด้วยให้อามิสทาน.

สมณะพราหมณ์ได้รับบำรุงจนนี้แล้ว ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรด้วยสถาน ๖

- (๑) ห้ามไม่ให้กระทำความชั่ว.
- (๒) ให้ตั้งอยู่ในความดี.
- (๓) อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม.
- (๔) ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง.
- (๕) ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่ม.
- (๖) บอกทางสวรรค์ให้.

(ที่. ปาฏิ. ๑๑/๒๐๓ - ๒๐๖.)

***** ในวงเล็บหมายถึงอ้างอิงถึงพระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๑ ที่มณิกาย ปาฎิกวรรค ข้อ ๒๐๓ ถึง ๒๐๖ (เลขข้อ อาจแตกต่างกันในพระไตรปิฎกที่พิมพ์ต่างชุดกัน) *****

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

21 กุมภาพันธ์ 2546

ผลต่อเนื่องจากตัณหา

พระไตรปิฎก : พระอภิธรรมปิฎก เล่ม ๒ วิภังคปกรณ์

ขุททกวัตตวิภังค์ นวกนิเทศ

[๑๐๒๓] ตัณหามูลกธรรม ๙ เป็นไฉน

ตัณหามูลกธรรม ๙ คือ

๑. เพราะอาศัยตัณหา จึงเกิดการแสวงหา (ตัณหา = ความทะยานอยาก - ธัมมโชติ)
๒. เพราะอาศัยการแสวงหา จึงเกิดการได้
๓. เพราะอาศัยการได้ จึงเกิดการวินิจฉัย
๔. เพราะอาศัยการวินิจฉัย จึงเกิดฉันทราคะ (ความยินดีพอใจ - ธัมมโชติ)
๕. เพราะอาศัยฉันทราคะ จึงเกิดความยึดถือ

๖. เพราะอาศัยความยึดถือ จึงเกิดการหวงแหน
 ๗. เพราะอาศัยการหวงแหน จึงเกิดความตระหนี่
 ๘. เพราะอาศัยความตระหนี่ จึงเกิดการรักษา
 ๙. เพราะอาศัยการรักษา จึงเกิดบาปอกุศลกรรมหลายประการ คือการจับทอนไม้ การจับ
ศาสตรา การทะเลาะ การเกี่ยงแย่ง การวิวาท การพูดขื่นมึงกู การพูดส่อเสียด การพูดเท็จ
- เหล่านี้เรียกว่า ตัณหามูลกกรรม ๙

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

28 กุมภาพันธ์ 2546

เหตุแห่งความเกียจคร้าน

พระไตรปิฎก : พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๓

ที่พนิกาย ปาฏิกวรรค ทสุตตรสูตร

[๔๔๔] ธรรม ๘ อย่างที่เป็นไปในส่วนข้างเสื่อมเป็นใจ

ได้แก่เหตุเป็นที่ตั้งแห่งความเกียจคร้าน ๘ อย่าง คือ

ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย การงานเป็นสิ่งอันภิกษุในพระธรรมวินัยนี้พึงกระทำ เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า การงานจักเป็นสิ่งที่เราควรกระทำ เมื่อเรากระทำการงานอยู่ ร่างกายจักเหน็ดเหนื่อย ช่างเกิด เราจะนอน เธอ นอนเสีย ไม่ปรารถนาความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังไม่ได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งธรรมที่ยัง มิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความเกียจคร้านข้อที่ ๑ ฯ

อีกข้อหนึ่ง การงานเป็นสิ่งอันภิกษุกระทำแล้ว เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราได้กระทำการงานแล้ว ก็เมื่อเรากระทำการงานอยู่ ร่างกายเหน็ดเหนื่อยแล้ว ช่างเกิด เราจะนอน เธอจะนอน เธอจะนอนเสีย ไม่ปรารถนาความเพียร ... เพื่อทำให้แจ้งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความเกียจคร้านข้อที่ ๒ ฯ

อีกข้อหนึ่ง ภิกษุจะต้องเดินทาง เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราจะต้องเดินทาง ก็เมื่อเราเดินทางไป อยู่ ร่างกายจักเหน็ดเหนื่อย ช่างเกิด เราจะนอน เธอจะนอนเสีย ไม่ปรารถนาความเพียร ... เพื่อทำให้แจ้งธรรมที่ยัง มิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความเกียจคร้าน ข้อที่ ๓ ฯ

อีกข้อหนึ่ง ภิกษุเดินทางไปถึงแล้ว เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราได้เดินทางมาถึงแล้ว ก็เมื่อเรา เดินทางอยู่ ร่างกายเหน็ดเหนื่อยแล้ว ช่างเกิด เราจะนอน เธอจะนอนเสีย ไม่ปรารถนาความเพียร ... เพื่อทำให้แจ้ง ธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความเกียจคร้านข้อที่ ๔ ฯ

อีกข้อหนึ่ง ภิกษุเที่ยวไปบิณฑบาตยังบ้านหรือนิคม ไม่ได้ความบริบูรณ์แห่งโภชนะอันเศร้าหมอง หรือ ประณีตพอแก่ความต้องการ เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราเที่ยวไปบิณฑบาตยังบ้านหรือนิคม ไม่ได้ความบริบูรณ์แห่งโภชนะอันเศร้าหมอง หรือประณีตพอแก่ความต้องการ กายของเรานั้นเหน็ดเหนื่อยแล้ว ไม่ควรแก่ การงาน ช่างเถิด เราจะนอน เธอนอนเสีย ไม่ปรารภความเพียร ... เพื่อทำให้แจ้งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือ เหตุเป็นที่ตั้งแห่งความเกียจคร้านข้อที่ ๕ ฯ

อีกข้อหนึ่ง ภิกษุเที่ยวไปบิณฑบาตยังบ้านหรือนิคม ได้ความบริบูรณ์แห่งโภชนะอันเศร้าหมอง หรือ ประณีตพอแก่ความต้องการแล้ว เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราเที่ยวไปบิณฑบาตยังบ้านหรือนิคม ได้ความ บริบูรณ์แห่งโภชนะอันเศร้าหมอง หรือประณีตพอแก่ความต้องการแล้ว กายของเรานั้นหนัก เหมือนถั่วทองที่ เขาหมักไว้ ไม่ควรแก่การงาน ช่างเถิด เราจะนอน เธอนอนเสีย ไม่ปรารภความเพียร ... เพื่อทำให้แจ้งธรรมที่ ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความเกียจคร้านข้อที่ ๖ ฯ

อีกข้อหนึ่ง อาพาธเล็กน้อยเกิดขึ้นแก่ภิกษุ เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า อาพาธเล็กน้อยนี้เกิดขึ้นแก่ เราแล้ว ความสมควรเพื่อจะนอนมีอยู่ ช่างเถิด เราจะนอน เธอนอนเสีย ไม่ปรารภความเพียร ... เพื่อทำให้แจ้ง ธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความเกียจคร้านข้อที่ ๗ ฯ

อีกข้อหนึ่ง ภิกษุหายอาพาธแล้ว หายจากความเป็นผู้อาพาธยังไม่นาน เธอ่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราหายอาพาธแล้ว หายจากความเป็นผู้อาพาธยังไม่นาน กายของเรานั้นยังมีกำลังน้อย ไม่ควรแก่การงาน ช่าง เถิด เราจะนอน เธอนอนเสีย ไม่ปรารภความเพียร ... เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความเกียจคร้านข้อที่ ๘ ฯ

ธรรม ๘ อย่างนี้เป็นไปในส่วนข้างเสื่อม ฯ

[๔๔๙] ธรรม ๘ อย่างที่เป็นไปในส่วนข้างเจริญเป็นไฉน

ได้แก่เหตุเป็นที่ตั้งแห่งการปรารภความเพียร ๘ คือ

ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย การงานเป็นสิ่งอันภิกษุในพระธรรมวินัยนี้พึงกระทำ เธอ่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า การงานจักเป็นสิ่งที่เราควรกระทำ ก็เมื่อเรากระทำการงานอยู่ ความกระทำไว้ในใจซึ่งคำสอนของพระพุทธเจ้า ทั้งหมด มิใช่กระทำได้โดยง่าย ช่างเถิด เราจะปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยัง มิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง เธอปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรม ที่ยังไม่บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งการปรารภความเพียรข้อที่ ๑ ฯ

อีกข้อหนึ่ง การงานย่อมเป็นสิ่งอันภิกษุกระทำเสร็จแล้ว เธอ่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราได้กระทำ การงานเสร็จแล้ว ก็เรากระทำการงานอยู่ ไม่อาจกระทำไว้ในใจซึ่งคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ช่างเถิด เราจะปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ ทำให้แจ้ง เธอปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งการปรารภความเพียรข้อที่ ๒ ฯ

อีกข้อหนึ่ง ภิกษุจะต้องเดินทาง เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราจะต้องเดินทาง ก็เมื่อเราเดินทางไป อยู่ ความกระทำไว้ในใจซึ่งคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย มิใช่กระทำได้โดยง่าย ช่างเถิด เราจะปรารภความ เพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุ เป็นที่ตั้งแห่งการปรารภความเพียรข้อที่ ๓ ฯ

อีกข้อหนึ่ง หนทางที่ภิกษุเดินไปถึงแล้ว เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราได้เดินทางมาถึงแล้ว ก็เรา เมื่อเดินทางไปอยู่ ไม่อาจกระทำไว้ในใจซึ่งคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ช่างเถิด เราจะปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง เธอปรารภความ เพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุ เป็นที่ตั้งแห่งการปรารภความเพียรข้อที่ ๔ ฯ

อีกข้อหนึ่ง ภิกษุเที่ยวไปบิณฑบาตยังบ้านหรือนิคม ไม่ได้โภชนะอันเศร้าหมอง หรือประณีตพอแก่ ความต้องการ เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราเที่ยวไปบิณฑบาตยังบ้านหรือนิคม ไม่ได้ความบริบูรณ์แห่ง โภชนะอันเศร้าหมอง หรือประณีตพอแก่ความต้องการ กายของเรานั้นเบา ควรแก่การงาน ช่างเถิด เราจัก ปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง เธอปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ทำให้ แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งการปรารภความเพียรข้อที่ ๕ ฯ

อีกข้อหนึ่ง ภิกษุเที่ยวไปบิณฑบาตยังบ้านหรือนิคม ได้ความบริบูรณ์แห่งโภชนะอันเศร้าหมอง หรือ ประณีตพอแก่ความต้องการ เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราเที่ยวไปบิณฑบาตยังบ้านหรือนิคม ได้ความ บริบูรณ์แห่งโภชนะอันเศร้าหมอง หรือประณีตพอแก่ความต้องการ กายของเรานั้นมีกำลัง ควรแก่การงาน ช่าง เถิด เราจะปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยัง มิได้ทำให้แจ้ง เธอปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่ง ธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งการปรารภความเพียรข้อที่ ๖ ฯ

อีกข้อหนึ่ง อาพาธเล็กน้อยเกิดขึ้นแก่ภิกษุ เธอย่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า อาพาธเล็กน้อยเกิดขึ้นแก่เรา แล้ว ข้อที่อาพาธของเราจะพึงมากขึ้น เป็นฐานะที่จะมีได้ ช่างเถิด เราจะปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง เธอปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรม ที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งการ ปรารภความเพียรข้อที่ ๗ ฯ

อีกข้อหนึ่ง ภิกษุหายอาพาธแล้ว หายจากความเป็นผู้อาพาธยังไม่นาน เธอ่อมมีความคิดอย่างนี้ว่า เราหายอาพาธแล้ว หายจากความเป็นผู้อาพาธยังไม่นาน ข้อที่อาพาธของเราจะพึงกลับกำเริบขึ้น เป็นฐานะที่ จะมีได้ ช่างเถิด เราจะปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้แจ้งซึ่ง ธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง เธอปรารภความเพียร เพื่อถึงธรรมที่ยังไม่ถึง เพื่อบรรลุธรรมที่ยังมิได้บรรลุ เพื่อทำให้ แจ้งซึ่งธรรมที่ยังมิได้ทำให้แจ้ง นี่คือเหตุเป็นที่ตั้งแห่งการปรารภความเพียรข้อที่ ๘ ฯ

ธรรม ๘ อย่างเหล่านี้เป็นไปในส่วนข้างเจริญ ๆ

ผู้รวบรวม

ธัมมโชติ

28 กุมภาพันธ์ 2546